

ks. Jerzy Lech Kontkowski

KORZENIE

Wydawnictwo PLUS – Monika Gillert

KORZENIE

*This book is dedicated
to Andrew Paul Katkowski
Author*

ks. Jerzy Lech Kontkowski

KORZENIE

Wydawnictwo PLUS – Monika Gillert

Kraków 2010

© ks. Jerzy Lech Kontkowski, 2010

Ilustracje na okładce

I str.: Wilno, katedra 1943 r. – Autor z Marią Pilecką

IV str.: Wilno, Ostra Brama, Autor w 2005 r.

Projekt okładki

Lesław Sławiński – PHOTO DESIGN

ISBN 978-83-88799-49-5

Wydawca:

Wydawnictwo PLUS – Monika Gillert

WPROWADZENIE

Ksiądz Jerzy Lech Kontkowski, mgr filozofii, lic. teologii, dr historii sztuki, w czerwcu 2005 roku pojechał do Wilna, skąd został wygnany w czerwcu 1945 roku. Pobyt w rodzinnym mieście po 60 latach wywołał wspomnienia i wielkie emocje, tak że w dwa miesiące później, w sierpniu 2005 roku, powstał *Pamiętnik wileński (1939-1945)*. Tragedia obywateli z II Rzeczypospolitej dotknęła wszystkich Polaków z Kresów Wschodnich. W *Korzeniach* w losie Autora ogniskuje się krzywda, która spotkała miliony Polaków, głównie z terenów obecnej Litwy, Białorusi i Ukrainy. Dom babki ks. Kontkowskiego w Wilnie, w którym mieszkał przez pierwsze sześć lat swego życia, został rozebrany pod skrzyżowanie ulic. Kościół Serca Jezusa w Wilnie, w którym Autor był ochrzczony w 1939 roku, został zamieniony na Narodowy Dom Kultury. Cmentarz Luteranski w Wilnie, na którym byli pochowani Kontkowscy, został zamieniony na park. Tak więc ślady polskości w Wilnie zostały w większości zatarte. Dwór Kontkowskich w Mohylnej koło Janowa Poleskiego [obecnie Białoruś] został spalony w 1915 roku podczas I wojny światowej, a nowy wspanialszy, zbudowany przez Wiktora Kontkowskiego w dwudziestoleciu międzywojennym, został zniszczony podczas II wojny światowej. To smutne refleksje po przeczytaniu pierwszej części prezentowanych wspomnień.

Druga część książki *Korzenie* ma charakter genealogiczny. Znajduje się w niej genealogia rodziny księdza Jerzego – Kontkowskich herbu Ostoja i genealogia matki – księżąt Połubińskich herbu Jastrzębiec. Studia nad swoją genealogią Autor rozpoczął w 1975 roku od przeanalizowania dokumentów będących w posiadaniu rodziny. Następnie ks. Kontkowski przeprowadził wywiad z matką i starszymi przedstawicielami rodziny, bliższymi i dalszymi. Przystudiował herbarze i literaturę historyczną, poszukiwał w archiwach i bibliotekach, robił odpisy z płyt epitafijnych. W końcu nawiązał kontakt z dr. Stanisławem Witoldem Duminem (ur. 1952), Rosjaninem z Moskwy, autorem *Herbarza Rodzin Tatarskich Wielkiego Księstwa Litewskiego* (Gdańsk 1999) i *Spisu szlachty wylegitymowanej w guberniach grodzieńskiej, mińskiej, mohylewskiej, smoleńskiej i witebskiej* (Warszawa 1992), prezesem Rosyjskiego Towarzystwa Heraldyczno-Genologicznego w Moskwie.

Stanisław W. Dumin na zamówienie Autora opracował w 2005 roku *Genealogię Kątkowskich [Kontkowskich] herbu Ostoja* na podstawie przebadanych dokumentów Kontkowskich znajdujących się głównie w Archiwum Historii Rosji w Sankt Petersburgu.

Autorowi udało się ustalić pierwszego znanego przedstawiciela rodu Kątkowskich [Kontkowskich] – Feliksa [Szczęsnego], który podpisał elekcję Władysława IV Wazy w 1632 roku. W tym porządku chronologicznym Autor ma numer 35 i stanowi dziewiąte pokolenie. Ostatnią z rodu Kontkowskich o numerze 40 (pokolenie 12) jest Isabelle Katkowski, urodzona w 2007 roku w Anglii. Ród Kontkowskich w Polsce dobiega końca, Autor jest jego ostatnim przedstawicielem. Jedynie młoda gałązka rodziny rozwija się nadal w Wielkiej Brytanii.

Opracowanie genealogii książąt Połubińskich było dla Autora łatwiejszym zadaniem, ponieważ zachowało się wiele dokumentów, a bibliografia dotycząca rodu Połubińskich jest obszerna.

Memoria gratum facit

„Pamięć stanowi o wdzięczności”

(Seneka, *De beneficiis*, III, 4, 2).

Memoria necessarium vitae bonum est

„Pamięć jest niezbędnym dobrem życia”.

Prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ

I

PAMIĘTNIK WILEŃSKI (1939-1945)

Wilno, ul. Wielka Pohulanka 39

A. RAMY CZASOWE

Urodziłem się 13 marca 1939 r. jako syn Wiktora Kontkowskiego, lat 42, kapitana w Centrum Szkolenia Saperów w Modlinie pod Warszawą, właściciela majątku ziemskiego Mohylna koło Janowa Poleskiego i jeńca wojennego w Oflagu VII A w Murnau koło Monachium [Bawaria, 25 XI 1939 – 25 IV 1945] oraz Emilii z ks. Połubińskich Kontkowskiej, lat 37. Mieszkaliśmy z matką w Wilnie w domu przy ul. Wielka Pohulanka 39 m. 3 w kamienicy będącej własnością babci Salomei z Protassewiczów ks. Połubińskiej, lat 63. Mam starszą siostrę, lat 7, Marię-Józefę zwaną w domu *Jolą*.

Mohylna, park (sierpień 1938 r.)
Emilia Kontkowska chowa się za drzewem, aby ukryć ciążę
Maria Kontkowska z kotkiem i ks. Salomea Połubińska

Dalszą rodzinę miałem już na cmentarzach. Ze strony ojca na Cmentarzu Luterskim przy ul. Pohulanka spoczywała moja babka Wanda z Pietkiewiczów Kontkowska, zmarła już za mojego życia 26 kwietnia 1939 r. w wieku lat 69, mój starszy brat Ryszard zmarły jako kilkutygodniowe

niemowlę w 1936 r. i dziadek Wiktor w 1921 r., lat 58, pracownik Wileńskiego Banku Ziemskiego oraz prababka Ida Henrietta z domu von Tesche, luteranka, zmarła w 1868 r. w wieku lat 27.

Ze strony matki na Cmentarzu na Rossie spoczywa dziadek ks. Mieczysław Połubiński, zmarły w styczniu 1919 r. w wieku lat 55, agent w Wileńskim Banku Ziemskim oraz prababka Krystyna z Czudowskich ks. Witoldowa Połubińska, zmarła w kwietniu 1919 r. w wieku lat 78.

Mama w latach okupacji (1939-1945) nie pracowała, zaś dom utrzymywała wyprzedając własną biżuterię i place należące do rodziny. Mieśliśmy kucharkę i zarazem służącą Józefę Iwanowską, lat 55, należącą do III zakonu franciszkańskiego. Okres wojenny, wileński, najwcześniejszy mego życia spędziłem w domu czterech kobiet [Matka, babka, siostra, matka chrzestna].

15 września 1939 r. zostałem ochrzczony w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Antoniego Wiwulskiego. W tym dniu Wilno zostało zbombardowane i stąd pośpiech z chrztem. Matką chrzestną została kucharka i służąca Józefa Iwanowska. 17 września 1939 r. wkroczyła Armia Czerwona i na mocy paktu Ribbentrop-Mołotow przekazała Wilno państwu litewskiemu (28 X 1939 – 15 VI 1940). Potem nastąpiła okupacja sowiecka. Utworzono Litewską Socjalistyczną Republikę Radziecką (15 VI 1940 – 23 VI 1941).

Mama wraz z nami, babcią i Józefą w czerwcu 1941 r. przeniosła się na Kolonię Wileńską [3 km za Wilnem], unikając wywiezienia przez NKWD w głąb Rosji. W mieszkaniu przy ul. Wielka Pohulanka 39/3 pozostały kuzynki mamy: Irena Gołębiowska i Maria Żórawska i zostały wywiezione do Kazachstanu.

Mama w latach 1941-1943 udzieliła gościny swej kuzynce i zarazem przyjaciółce Marii Pileckiej, zwanej *ciocią Musią*, lat 41, która pomagała wychowywać syna Jerzego-Lecha. Tak dom powiększył się do pięciu kobiet.

Niemcy napadły na ZSRR i nastąpiła okupacja niemiecka (24 VI 1941 – 13 VII 1944).

Mój wuj Daniel Kostrowicki został zabity przez Niemców na Zielonym Moście w lipcu 1942 roku. Moja babka stryjeczna Maria z domu Korwin Piotrowska *generałowa* zmarła w Wilnie w 1943 roku.

13 lipca 1944 VII Armia Czerwona i AK wyzwalają Wilno. Na podstawie konferencji jałtańskiej Wilno zostaje stolicą Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Następuje okupacja sowiecka.

10 czerwca 1945 Główny Pełnomocnik Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego wystawił dla naszej rodziny zaświadczenie do ewakuacji do Polski.

13 czerwca 1945 r. opuszczamy Wilno: moja mama Emilia lat 43, siostra Maria Józefa lat 13, ja Jerzy Lech, lat 6, babcia Salomea ks. Połubińska, lat 69 i moja matka chrzestna Józefa Iwanowska, lat 61. Wywieźliśmy 200 kg produktów żywnościowych, w tym 100 kg mąki i krup oraz 1800 kg przedmiotów użytku domowego. Podróż koleją, wagonem towarowym, trwała do Krakowa dwa tygodnie (27 czerwca 1945 r.).

Wilno, ul. Wielka Pohulanka 39
Autor jako niemowlę

B. LUŻNE WSPOMNIENIA

Nie potrafię powiedzieć, czy pierwsze moje wspomnienia pochodzą z trzeciego roku życia (1942 r.), czy z czwartego roku (1943 r.).

1. Osoby z rodziny

OJCIEC widział mnie po urodzeniu i fotografował w 1939 r. Zachowało się kilkanaście szklanych klisz, które dopiero około 1990 r. wywołał Jurek Gillert. Ojciec był dla mnie postacią nieznaną. W domu w Wilnie nie było nigdzie jego fotografii, ponieważ w okresie wojennym byłoby to niebezpieczne. Pamiętam jednak listy przesyłane przez ojca na długim białym papierze kredowanym [satynowanym] z oflagu w Niemczech i składane na trzy części i zaklejane, bez kopert. Nie jestem pewien, czy mnie nie proszono, abym się pomodlił za Tatusia? Dzieciństwo miałem bez Ojca, poznałem go dopiero w Krakowie po powrocie z Anglii. Na ul. Stachowicza zobaczyłem starszego dość zażywnego kapitana w mundurze, lekko siwiejącego. To było po 22 kwietnia 1947 r. Ojciec miał 50 lat, a ja 8 lat. Rozczarowałem się, chciałem mieć za ojca młodego, przystojnego mężczyznę.

MATKA muszę zacząć od tego, że nie pamiętam żadnej twarzy osób z mojej rodziny z Wilna, a także dalszych krewnych i znajomych z Wilna. Co innego jest znajomość fotografii, a co innego wywoływanie tych osób z pamięci. Pamiętam tylko sytuacje. Pamiętam, że matka mną się nie zajmowała często. Przebywałem z ciotką Musią, z siostrą, z Józefą. Pamiętam, że matka była elegancka, nosiła ładne sukienki, a kiedyś widziałem ją w srebrnym lisie. W uszach miała kolczyki fioletowe [ametystowe] w formie kulek wielkości wisienek z fasetkami w złotych obręczach oraz złoty zegarek ze złotą bransoletką, później w Krakowie sprzedany. Pamiętam, że czasami chodziliśmy na Cmentarz Luteranski i siedzieliśmy na ławce. Rosły piękne bratki. Cmentarz był jak park i bardzo blisko od domu. Pamiętam jak mama po południu przyjmowała w gabinecie jakiegoś pana i pokazywała mu dużą srebrną tacę z wieloma srebrnymi kieliszkami. Teraz po latach wiem, że to była sprzedaż.

SIOSTRA ode mnie uciekała, byłem jej kulą u nogi. Byłem młodszy o 7 lat i przeszkadzałem jej w zabawach z koleżankami. Pamiętam wiele

wypraw do lasu w Zakrecie, obserwatorium za siatką, wyprawy na cmentarze na Rossie i Luterański, akademię z portretem Piłsudskiego w gabinecie oraz jak zbierała trawę dla królików i jak je karmiła w klatkach na podwórku koło ogrodu. Była dość wysoka i chuda, miała długie nogi i kanciate kolana. Pamiętam raz jak położyła się na trawie i kazała obserwować, co się dzieje, jak chodzą mrówki, żuczek itd. Gdy opowiadała jak była w kryptach pod kościołem [dominikanów?] w Wilnie i widziała żołnierza napoleońskiego, któremu z butów wychodziła słoma, to zapamiętałem na całe życie. Przypominało mi się, gdy oglądałem krypty reformatów w Krakowie i kapucynów w Rzymie.

Jola miała dwie przyjaciółki: Teresę Czeżowską († 6 stycznia 1952 r.), córkę filozofa i logika prof. Tadeusza Czeżowskiego (1889-1981) i Barbarę Niedziałkowską, córkę członka PPS i znanego ideologa socjalizmu Mieczysława Niedziałkowskiego (1893-1940). Barbara po wyjeździe z Wilna zmarła jako studentka na raka. U państwa Czeżowskich byłem z wizytą tygodniową w Toruniu w 1957 r. Następnie jako kleryk jezuicki zaprosiłem profesora Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu dr Tadeusza Czeżowskiego 30 kwietnia 1967 r. [korzystając, że był przejazdem w Krakowie] do wygłoszenia odczytu w Jezuickim Kole Filozoficznym na temat: *Pojęcie prawdziwości w odniesieniu do utworów literackich*.

CIOCIA MUSIA, drobna [filigranowa], łagodna, uczyła mnie rysować, pamiętam jak siedziałem przy stole i miałem duże karty papieru. Byłem z nią w katedrze wileńskiej [fotografia przed katedrą 1943?] i na Górze Zamkowej. Ciocię odwiedziłem potem raz w Koszalinie w latach 50. poprzedniego wieku, gdy była dyrektorką miejskiej biblioteki publicznej, zaś Mama korespondowała z nią aż do śmierci w 1984 r. Ciočia zmarła w Koszalinie w 1991 r. Po jej śmierci stał się sławny na przełomie XX/XXI wieku jej młodszy brat, bohaterski rotmistrz Witold Pilecki (1901-1948).

JÓZEFA, matka chrzestna, brała mnie z sobą do miasta. Chodziła chyba po zakupy, ale ich nie pamiętam. Utkwiło mi w pamięci tylko wchodzenie do kościołów, brązowe politurowane krzesła, które wtedy wydawały mi się bardzo duże, półmrok i wychodzenie z kościołów, jasne światło. Prowadziła mnie za rękę. Wezwań tych kościołów nie pamiętam. Potem w 1945 r. wyjechała z nami do Krakowa i służyła dla naszej rodziny do śmierci w 1957 r. Zmarła w wieku 73 lat.

BABCIA SALOMEA, czarna plama, w ogóle nie pamiętam ani wyglądu, ani żadnej sytuacji wspólnej. Przecież mieszkaliśmy razem 6 lat w Wilnie. Nie wiem jak to tłumaczyć. Może mama mnie izolowała od babci? W 1948 lub

1949 w Krakowie babcia zachorowała na gruźlicę i zaraziła siostrę i mnie, tak że każde z nas pojechało do innego sanatorium. Babcia zmarła w Krakowie w 1954 r. w 78 roku życia.

2. Mieszkanie w Wilnie przy ul. Wielka Pohulanka 39 m. 3 (na I piętrze)

SALON-BIBLIOTEKA to był duży i wysoki pokój. Miał trzy okna wychodzące na ul. Wielka Pohulanka i biegnącą prostopadłe do domu ul. Rydza Śmigłego, prowadzącą do dworca kolejowego. Pamiętam widoczny naprzeciwko zakład fotograficzny. Raz wieczorem Niemcy przylecieli, jakaś straż przeciwlotnicza, że jest szpara w zasłonach i pada światło na ulicę. Nasz dom ocalał i nie został zbombardowany. W 1944 w lipcu zobaczyłem pierwszego żołnierza sowieckiego jak pił wodę z kałuży, czerpiąc ręką, na ulicy przed naszym domem. W pokoju były wysokie dwie oszklone szafy z książeczkami cienkimi w zielonym płótnie, chyba z prenumeraty. Z tego Jola zabrała do Krakowa Trylogię H. Sienkiewicza. Pamiętam też wielotomowe wydanie dzieł J. Słowackiego w czerwonych oprawkach i złotym medalionem z głową poety. Przypominam sobie, że albo mi czytano, albo opowiadano, streszczano: *Ojca zadżumionych*, *Balladynę* i *Mazepę*. Czytano mi również Frances

Emilia Kontkowska z dziećmi – Marią [zwaną Jola] i Leszkiem (jesień 1940)

Burnett, *Tajemniczy ogród* (1909). Na dolnych półkach były wielkie na czarno oprawione roczniki „Tygodnika Ilustrowanego”. Pamiętam jak je oglądałem na podłodze: gabinety mebli, jakieś kobiety itd. Na ścianie wisiał romantyczny obrazek w czarnych ramach Bronisława Jamontta (1886-1957), przedstawiający rozłożyste drzewo [dąb] i niebo pełne skłębionych obłoków. Później się dowiedziałem, że mama kupiła go na wystawie w 1935-1936 r. To jest tempera, drapana, co daje specjalny subtelny efekt. Obecnie obraz ten jest u Moniki Michajłów. Czy wisiał drugi obrazek Jamontta *Młyn* w tonacji żółto-brązowej, nie jestem pewien. Wisiała duża fotografia czarno-biała w ramach dziadka ks. Mieczysława Połubińskiego w płaszczu z cylindrem. Później w Krakowie to zdjęcie było w walizce-kufrze drewnianym w żółtym kolorze. Wisiał też duży zegar z tarczą w kolorze kości słoniowej i czarnymi rzymskimi cyframi. Zegar został wywieziony do Krakowa, gdzie się walał w kufrach, ale nie był używany. Kiedyś podobny zobaczyłem na pchlim targu na Grzegórkach. Były chyba dwie kanapy obite tkaniną w stylu *art-deco* i chyba foteliki typu Ludwik Filip i fotel na biegunach.

Autor z Marią Kontkowską
(jesień 1940)

Autor i dwie dziewczynki (Boże Narodzenie 1944 r.)

Utkwiło mi wspomnienie, że mówiono, że w tych kanapach są pluskwy. Pamiętam, że wieczorem przy lampie naftowej na ścianie robiliśmy zajączki z rąk [czarne sylwety]. Jedliśmy też w tym pokoju na stole kartofle w mundurkach przy świetle z lamp naftowych. Pamiętam, jak siedziałem na kanapie, a jakiś mężczyzna otworzył wielkie, wysokie, na biało lakierowane drzwi, miał biały ręcznik frote na szyi i w ręce przybory toaletowe. Szedł do łazienki. To był wuj, Czesław Kadenacy (†15 X 1943).

GABINET, pokój o jednym oknie na ulicę, dość długi w głąb domu. Łączył się drzwiami z salonem-biblioteką. Miał chyba wielką szafę z lustrem i biurko. Pamiętam, że tu oglądałem tygodniki francuskie „Illustration” z kolorowymi motylami i kolorowymi strojami renesansowymi i barokowymi jakichś markizów, hrabiów etc. Te pisma były wyciągnięte albo z biurka albo z szafy. Tu widziałem akademię poświęconą Józefowi Piłsudskiemu. Na ścianie powieszono dywan, na nim dużą fotografię Piłsudskiego w ramkach pod szkłem. Z boku stała araukaria albo fikus. Kilka dziewczynek ustawiło się frontem do fotografii i coś śpiewały i recytowały wiersze. W naszym mieszkaniu odbywały się tajne komplety, o czym dowiedziałem się w Krakowie.

O sprzedaży przez mamę jakiemś panu srebrnego serwisu już pisałem. W tym pokoju oglądałem przy okrągłym stole dwa albumy z widokówkami. Pamiętam takie obrazki: błękitne morze, góry, porty i nazwę Ragusa

[Dubrownik]. Było tego dużo i nie potrafiłem ich zidentyfikować. Później od mamy w Krakowie dowiedziałem się, że mama z babcią pojechały do Raguzy [Chorwacja] w 1907 r., babcia była w 1908 r. w Meranie [Austria], a mama w Szwajcarii w Montreux w 1912 r., a w Vevey w 1913 r. Oglądając po latach kartki z dziełami sztuki w antykwariatach przypominałem sobie, że je widziałem w albumach mamy w Wilnie, a mianowicie: Arnolda Boecklina (1827-1901) *Wyspę zmarłych*, H. Weyssenhoffa, *Zacisze litewskie* [dwór szlachecki w czerwonym winie i baraszkujące dwa niedźwiadki], Bronisławy Rychter-Janowskiej, *Jesień* [parterowy dwór szlachecki z kolumnowym gankiem], Piotra Stachewicza, *Pax* [zakonnik w brązowym habicie siedzi na ławce w parku, patykiem pisze na piasku *Pax*]. Kopię tej pocztówki namalowała ciocia Zosia Kałkowska, wisiała ona w latach 50. XX w. w Oliwie, przy ul. Kwietnej. Mama miała jeszcze pocztówki z obrazami ze starożytności Henryka Siemiradzkiego: Neron, gladiatorzy, pochodnie. Pamiętam też Artura Grottgera cykl *Wojna, Lithuania, Polonia*. To były duże teczki, ale czy kilka obrazków nie było oprawionych i powieszonych na ścianie? Oglądałem też niemiecką książeczkę z obrazkami psot dwóch urwisów. Kobieta piekła kaczkę, chłopcy wyciągnęli ją wędką przez komin. Kobieta zabiła psa, myśląc, że to on zjadł kaczkę. Podpiłowali kładkę i przechodzący wpadł do strumyka. Pewnemu muzykowi mieszkającemu pod strychem nasypali do fajki prochu i ten przeniósł się, zapaliwszy fajkę, do wieczności. Śpiącemu na nos puścili chrabąszcze. Na koniec chłopców przez omyłkę zmielono w maszynce do mięsa i nakarmiono kaczki. Po 40 latach odkryłem, że to jest książeczka Wilhelma Buscha (1832-1908) niemieckiego satyryka-humorysty pt.: *Maks i Moryc*.

Pamiętam czarny duży fortepian i leżące na nim stopy nut. Mama grywała bardzo rzadko, ale kilka razy ją słyszałem. Nie jestem pewien czy fortepian stał w salonie, czy w gabinecie.

TARAS to nie był balkon, lecz duży taras na tyłach domu. Jak się do niego dochodziło, nie pamiętam. Raz zrobiono mi zdjęcie z dziewczynką Anną Hermanowicz, jak ją obejmuję.

Pamiętam jasny wełniany sweter, tylko nie wiem czy ona, czy ja go miałem. Jakie były układy towarzyskie, nie wiem. Na pewno to nie była krewna.

Rozkładu pokoiów nie pamiętam. Wiem, że Józefa miała małeńki pokoiik, w którym mieściło się tylko łóżko. Pamiętam pokój obszerny w głębi naszego mieszkania, a w nim wiele kobiet, w tym sąsiadek. My byliśmy zamknięci od środka, a przez zamknięte drzwi jeden czy dwóch żołdatów sowieckich chciało się umówić z kobietami wewnątrz, a te grzecznie się wymawiały. To było w godzinach wieczornych roku 1944 lub 1945.

Mojej sypialni nie pamiętam. Proste łóżko, pusta ściana z jednym obrazkiem [czy to nie był Anioł Stróż?]. Modliłem się klęcząc przy łóżku, czy na

łóżku. Uczono mnie paciorka i jestem pewien, że mówiłem modlitwę do Anioła Stróża, a może modliłem się za Ojca? Nie wiem kto mi polecał, abym zasypiając ręce trzymał na kołdrze.

Taras z widokiem na ul. Zakretową.
Pierwsza z prawej ks. S. Połubińska przyjmuje gości (lato 1938 r.)

Pamiętam u mamy biało-czarny drukowany obrazek Miłosierdzia Bożego [Jezu, ufam Tobie] z modlitwą, czy nowenną, tego nie mogę rozstrzygnąć.

Na podstawie zdjęć wiem, że początkowo byłem gruby, potem stałem się prawie chudy. Chorowałem na jakąś tajemniczą chorobę *colitis*. Karmiono mnie kaszką manną i tartymi jabłkami. Pamiętam szklaną tarkę na której tarło jabłko. Tarkę tę później zabrano do Krakowa.

Podobno robiono mi zastrzyki, tego nie pamiętam, ale bałem się pani *Ickiej [Sawickiej]*, pielęgniarki od zastrzyków. Ona nosiła niebieskie okulary.

Zabawki. Nie pamiętam żadnych zabawek, żadnego ukochanego misia. Nic. Mama w latach 1928-1929 studiowała w Warszawie na Wolnej Wszechnicy Polskiej, uczęszczając na Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, założone w 1925 r. przez Helenę Radlińską. Radlińska wykładała *Historię i organizację oświaty pozaszkolnej*. Może według nowych trendów zabawki były

Autor na tarasie z Anią Hermanowicz (1944 r.)

Autor w karnawałowej czapce na tarasie (1943 r.)

zbyteczne, albo mama prowadząc podczas okupacji dom *nie miała głowy do takich głupstw*. Coś przypominam sobie, że mnie sadzano na konia na biegunach i jakieś szkaradne zielone duże auto ze sklejki, ale nie wiem czy to auto nie powstało w mojej wyobraźni, czy ono było naprawdę.

3. Dom Babci przy ul. Wielka Pohulanka nr 39

DOM był murowany z cegieł, otynkowany od ulicy na kolor bladeżółty, dwupiętrowy, z wielką bramą przelotową na podwórko w prawym rogu. Dach miał blaszany. Oś ulicy przebiega ze wschodu na zachód, zaś elewacja domu była zwrócona w kierunku południowym, cofnięta od osi ulicy o ok. 5 m, tworząc z przodu ogródek zaniedbany otoczony podmurówką i wysokimi metalowymi sztachetami. Dom był solidniejszy od okolicznych, tak że w 1943 r. (?) zrobiono otwór do piwnic ze schodkami, aby okoliczni

Wilno, ul. Wielka Pohulanka 39
podwórko

mieszkańcy mogli się chować podczas alarmu lotniczego w piwnicach pod naszą kamienicą. Pamiętam parę takich alarmów jak wszyscy się schodzili. Wycie syren. Na niebie było widać rakiety oświetlające i reflektory obrony. Strzały artylerii przeciwlotniczej. Detonacje bomb. Część ul. Zakretowej została wyburzona.

Zgliszcza. To jest obraz syntetyczny. Siedzący w piwnicy modlili się, albo siedzieli cicho, nasłuchując wybuchów. Pamiętam jedną scenę jak matka siedząc na krześle w piwnicy pod szeroką fałdzistą spódnicą ukryła 17-letniego syna. Inne kobiety siadły gęsto koło niej z małymi dziećmi i nikt by się nie domyślił, że ukryty jest chłopak. Inny raz: przyszli podczas nalotu do piwnicy Niemcy i szukali mężczyzn. Wtedy ja wyszedłem i powiedziałem: *Jestem mężczyzną*, a wszyscy zaczęli się śmiać. Nasze mieszkanie nr 3 miało okna na pierwszym piętrze. Wchodziło się do niego przez bramę, schodami na lewo. Klatka schodowa była duża i szeroka, ale ciemna. Na pierwszym piętrze były drzwi do naszego mieszkania.

Autor z Marią Kontkowską
na podwórku (1943/1944 r.)

Pamiętam jak mając 5 lat, przed domem koło okienka do piwnicy, złapałem szczura za ogon łuskowaty. Podniosłem szczura do góry, a on się skręcał, unosił łepki i zobaczyłem żółte zęby. Wtedy go puściłem i szczur uciekł.

Od podwórka, strona północna, dom był nieotynkowany [widoczna, ciemna, brudna cegła], albo otynkowany na szary kolor. Wydaje mi się, że był nie otynkowany. Po obu stronach były oficyny. Pamiętam w 1944 r. jak Niemcy spędzili wszystkich na podwórko i ustawili nas pod ścianami w półkręgu, kobiety i dzieci. To było przygotowanie do rozstrzelania nas, ale o dwie kamienice od naszej nastąpiła jakaś wielka detonacja, wybuch. Natychmiast się wycofali i to nas uratowało. Na podwórku, chyba bliżej ogrodu Jola miała drewniane klatki z drewnianymi drzwiczkami z siatkami z drutu, na króliki. Pamiętam wielkie królice i małe króliczki. Pilnie zbierała dla nich trawę.

Byłem też z siostrą na II piętrze nad nami. Było tam opuszczone mieszkanie, nie było już mebli, ale stało wiele wielkich butli z jakimiś kolorowymi płynami: niebieskimi, purpurowymi, żółtymi, zielonymi. Czy to były perfumy, czy jakieś chemikalia, czy farmaceutyki? Nie wiem.

Po 1956 r. koleżanka Joli, aktorka Wanda Ostrowska była w Wilnie i widziała dom przy ul. Basanaviciaus 39, ale nie ma go na planie Wilna z 1991 r. Zburzono także dom Bujalskich przy ul. Basanaviciaus 41. Domy nr 39 i 41 zostały zburzone pod skrzyżowanie, przedłużenie ul. Svitrigailos [dawniej Orenburskaja, Rydza Śmigłego].

OGRÓD był dość obszerny. Nie było w nim wiele kwiatów. Pamiętam jedynie krzaki malin i rosnący agrest, a może porzeczeki i niskie drzewa jabłoni. To jest domysł, ogród był ogrodzony od południa siatką czy płotem, nie jestem pewien. Od południa było widać w oddali ścianę domów przy ul. Zakretowej. Raz w ogrodzie podziwiałem kawałek szkła [trójkącik] na ziemi świecący w promieniach słońca. Drugi raz znalazłem, to był rok 1944 lub 1945, lato, granat w formie pudełka tekturowego jak obecnie są pakowane żarówki. Otworzyłem wieczko tekturowego pudełka a w środku był metalowy, cylindryczny pojemnik z zawleczką na kolistym wieczku. Wiedziałem, że trzeba zerwać zawleczkę i szybko rzucić, bo granat wybuchnie za parę sekund. Zastanawiałem się, czy dam radę daleko rzucić, aby odłamki mnie nie poraniły. I wtedy granat zabrał mi mój starszy kuzyn Witek Kozłowski. Innym razem przypatrywałem się jak żołnierz sowiecki strzelał z karabinu do ptaków.

Maria Kontkowska z królikiem
(wiosna 1942 r.)

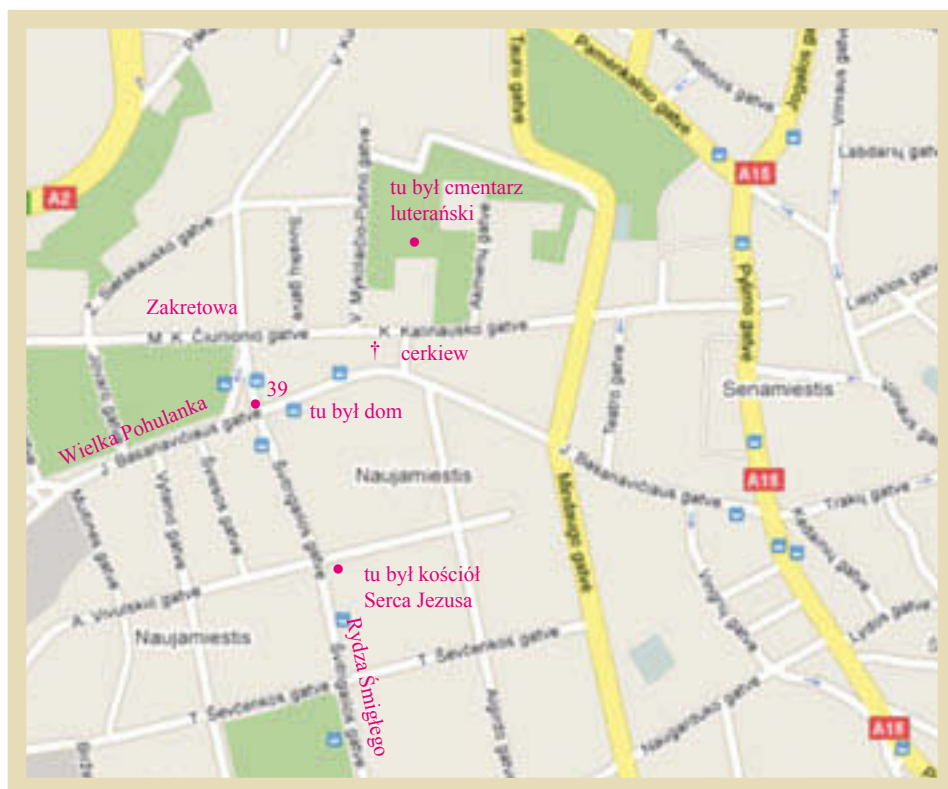
Autor w ogrodzie
(1942 r.)

4. Ulica Wielka Pohulanka (J[onas] Basanaviciaus) i najbliższe otoczenie

Jako 6-letni chłopak w 1945 r. miałem o ulicy pojęcie bardzo ogólne i niejasne. Jej stromy odcinek, od nr 1-27 był przeze mnie rzadko uczęszczany. Widziałem wielkie budynki, ale nie wiedziałem, że to jest Teatr, czy Dyrekcja Kolei. Pamiętam je najslabiej. Z kolei odcinek ulicy od nr 27-39, czyli od domu babci do cerkwi i Cmentarza Luterńskiego, był najbardziej uczęszczany. Pamiętam eleganckich oficerów i żołnierzy niemieckich w 1943-1944 r., samochody wojskowe niemieckie i ciężarówki. Z lat 1944 i 1945 przypominam sobie ubogich żołnierzy sowieckich i Rosjanki chodzące w nocnych koszulach [po rozbiciu sklepów 13 VII 1944 r.]. Widziałem też leżące na ulicy zabite konie.

Natomiast odcinek ulicy od nr 39-44, ul. św. Jacka, ul. Zakretowa i Zakret, był średnio uczęszczany i pamiętam go jak przez mgłę.

Mając 66 lat w 2005 r. przeprowadziłem analizę ul. Wielka Pohulanka. W XVIII w. istniała droga z miasta na wschodzie w kierunku zachodnim

Ulica Wielka Pohulanka i najbliższe otoczenie

Wilno, ul. Wielka Pohulanka w głębi cerkiew

Wilno, ul. Wielka Pohulanka
figura św. Jacka

poza miasto i przy niej znajdowały się roгатki [w stylu empire] (1816 r.) i figura św. Jacka (1762 r.). Na początku XX w., przed I wojną światową, powstała zabudowa dzisiejszej ulicy Wielka Pohulanka.

[Na podstawie: *Kalendarz wileński informacyjny 1930. Księga adresowa miasta Wilna. Rocznik XXV* nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego w Wilnie]

W zabudowie ulicy przeważają reprezentacyjne domy z XX w. sprzed I wojny światowej.

Ulica ta jest początkiem drogi na zachód – do Trok, Kowna, w kierunku Bałtyku.

Ulica wznosi się w górę do nr 27 [cerkwi św. Konstantego i Michała Romanowów], następnie jest niemal płaska, prawie niedostrzegalnie lekko za cerkwią opada.

Nr 1. Biuro buchalteryjne „Rachuba”.

Nr 2. Dentysta, Ber Kac.

Lekarz chorób wew. i skóry, Judel Popilski (1920 r.).

Nr 3. Bank Lud. Spółek Żydowskich.

Idisze Sojcher [tygodnik].

Stowarzyszenie Handlu i Przemysłu w Wilnie.

Wileński Związek Przem. i Kupców Drzewnych.

Związek Kupców Żydowskich w Wilnie.

Nr 5. *Juedische Zajtung* [gazeta] (1920 r.).

Fotograficzny zakład, S. Wajsbrod.

Nr 6. Mleczarnia, M. Żukowska.

Krawiectwo damskie, W. Kłodecka.

Nr 7. Księgarnia, S. Ganes.

Galanteria, Z. Bielinowiczowa.

Biuro podań i tłumaczeń, *Informator*.

Kursy Handlowo-ekonomiczne Łazara Ceśli.

Związek Urzędników Kolejowych. Okręg Wileński.

Polskie Szkło i lustra.

Tygodnik Rolniczy [tygodnik].

Nr 8. Galanteria, M. Wojciechowska.

Leśny handel, B. J. Cukierman.

Nr 9. Lekarz, Cenach Szabad.

Chirurg, Tadeusz Dembowski.

Nr 10. Adwokat, Jakub Jochwed.

Nr 12. Przychodnia przy Dyrekcji Wileńskiej PKP.

Adwokat, Abraham Silberblatt

- Nr 13. Teatr wybudowany wg projektów arch. Wacława Michniewicza i Aleksandra Parczewskiego (1912-1913). W latach 1925-1929 „Reduta” Juliusza Osterwy; w latach 1948-1974 teatr opery i baletu. Obecnie teatr rosyjski.
Lekarz Naczelny Dyrekcji Kolei Państwowych, Jarosław Szukiewicz.
Akuszerka, Zofia Szuksztowa.
- Nr 14. Publiczna Szkoła Powszechna.
Szkoła Odzieżowa *Towarzystwa Światło*.
Aplikant adw., Eliaż Rudnicki.
Pomocnik adwokata, Henryk Korngold (1920 r.).
Adwokat, Abram Preiss.
Apteczny skład [drogeria], J. Szambedał.
Biblioteka i Czytelnia imienia Tomasza Zana.
- Nr 15. Towarzystwo Lekarzy Żydowskich (1920 r.).
Żłobek dla niemowląt żydowskich.
- Nr 16. Litewskie Gimnazjum (1897-1900), dom w stylu neogotyckim.
Adwokat, Antoni Zabielski.
Leśny handel, F. Aramowicz.
Lekarz, Rafał Szadkowski.
Lekarz chorób ucha, gardła i nosa, Hirsz Romm.
- Nr 17. Lekarz wew., Maria Wołodkiewiczówna.
Bakteriolog, Lejba Pomeranc.
- Nr 18. W domu tym mieszkał w latach 1917-1923 znany pisarz francuski ROMAIN GARY [Roman Kacew] (1914-1980) o czym wspomina tablica pamiątkowa.
Lekarz, K. Soroko (1920 r.).
Lekarz chorób wew. i dziecięcych, Marian Kozłowski (1920 r.).
Pracownia Roentgena.
Aplikant adw., Paulina Jochwedowa.
- Nr 19. Dom z końca XIX w. w stylu secesji, Andriusa Buloty, adwokata i działacza społecznego, zamordowanego przez Niemców w 1941 r.
W latach 1914-15 mieszkała tu pisarka Žemaite.
Inż. górń., Bronisław Chądryński.
Apteka W. Chomiczewski [dzierz. Monkiewicz].
- Nr 20. Lekarz, Marian Kozłowski.
Związek Adwokatów (1920 r.).
- Nr 21. Pracownik wydziału matematyczno-przyrodniczego USB,
Mieczysław Limanowski.
Mleczarnia, W. Urbanowicz.
- Nr 25. Lekarz, Anna Globus.

Nr 27. Cerkiew św.św. Konstantego i Michała Romanowów, zbudowana w 1913 r. z okazji jubileuszu 300-lecia dynastii Romanowów.

Adwokat, Izydor Gordon.

Nr 28. Ginekolog, Halina Murawska.

Nr 31. Sklep kolonialny i spożywczy, E. Dźwill.

Lecznica położnicza doktorów: Bujalskiego, Obiezierskiego i Waszkiewicza.

Akuszerka, Adela Szymańska.

Nr 32. Zakład fotograficzny, S. Ignatowicz.

Związek Harcerstwa Polskiego w Wilnie. Prezes ks. bp Władysław

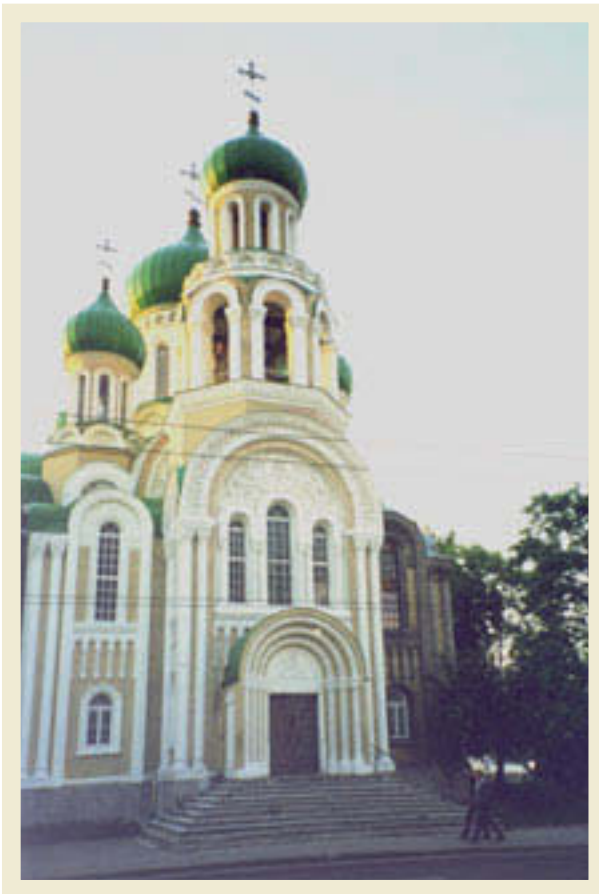
Bandurski [m 2]. Harcmistrz, Józef Grzesiak [mieszkanie nr 2].

Lekarz wew., Feliks Pawłowicz.

Adwokat Eliasz Rubinów i Józef Rubinow-Rybinowicz.

Nr 34. Inż. tech. Michał Dudo.

Nr 35. Biuro budowlane, A. Witkowski.

Wilno, ul. Basanaviciaus,
cerkiew Romanowów
(2005 r.)

Nr 36. Zjednoczenie Pracy Miast i Wsi [organizacja polityczna]. Prezes, dr Stefan Borkowski. Związek Zawodowy Pracowników Miejskich. Oddział Wileński. Prezes dr Stefan Borkowski.

Lekarz szkół powszechnych, Stefan Borkowski.

Inż. tech. Alfred Kulwiński.

Nr 37. Inż. Klemens Bejnarowicz.

Inż. mechanik, Bolesław Knaur.

Nr 39. Dom Mieczysława i Salomei Połubińskich, zbudowany wg projektu arch. Piotra Stabrowskiego w latach 1913-1914 w stylu wczesnego modernizmu [uproszczony historyzm i uspokojona geometryczna secesja]. Został zburzony po 1956 r. pod skrzyżowanie, przedłużenie ulicy Svitrigailos [dawniej Rydza Śmigłego, Orenburskaja]. Choć dom nie istnieje w sensie fizycznym, to istnieje jego gorsza kopia od oryginału, a mianowicie kamienica pod nr 35 d. Wielka Pohulanka.

Wilno, ul. Basanaviciaus 35,
brama wjazdowa (2005 r.)

Tu mieszkałem wraz z rodziną od urodzenia w 1939 r do wyjazdu z Wilna. Mieszkanie nr 4 – dr Waław Odyniec, choroby nerwowe i umysłowe. Od 10-12 i od 5-7.

Mieszkanie nr 6 – Adolf Narkiewicz, lekarz sanitarny cyrkułowy.

W domu Babci Salomei mieszkał Eugeniusz Pauksza (1916-1979)

mierny pisarz, autor 36 książek, w tym kilku powieści historycznych z XV i XVII w. oraz powieści dla młodzieży, powieści o lasach, polowaniach itd. Pauksza urodził się w Wilnie. Skończył gimnazjum im. A. Mickiewicza [dawny pałac Połubińskich], studiował prawo na USB oraz zaczął pracować w radio. W 1939 r. wydał w Wilnie *Pogadanki o Wilnie. 12 pogadanek* nakładem radia. Należał do AK. W sierpniu 1942 aresztowany przez gestapo i osadzony na Łukiszkach. W 1943 uciekł z obozu. W styczniu 1945 aresztowany przez NKWD i zesłany do Donieckiego Zagłębia Węglowego. W grudniu 1945 wrócił do Wilna.

Wilno, ul. Basanaviciaus 35
(2005 r.)

Wilno, ul. Basanaviciaus
37 i 35 (2005 r.)

W ramach akcji repatriacyjnej wyjechał do Gliwic, a potem mieszkał w Poznaniu.

Mama pożyczając książki Paukszty z biblioteki, wspominała, że mieszkał w naszym domu. Stąd moja wiedza.

Nr 41 Dom dr Władysława Bujalskiego, zbudowany przed naszym na początku XX w. Wdowa po Bujalskim zapisała dom Joli w testamencie w 1935 r. Spór z synem Bujalskiego Henrykiem ciągnął się w 1937 r. Po 1956 został zburzony pod skrzyżowanie, tak jak i nasz dom.

Nr 44/34 – wartownia miejska [empire, 1819]. Słupy oznaczające granice Wilna. Platforma do szeregowania żołnierzy. Wewnątrz budynku dwa pomieszczenia – dla oficerów i żołnierzy.

Kapliczka barokowa św. Jacka z 1762 r. Podczas renowacji w 1901 r. wstawiono nową figurę św. Jacka wykonaną przez Bolesława Bażukiewicza.

ZAKRET [VINGIS]

Teren ten obejmował 160 ha. Rósł tam las sosnowy, który z trzech stron otaczała rzeka Wilia. W XV-XVI w. należał on do Radziwiłłów, potem do biskupa Ignacego Massalskiego, a w XIX w. do generała-gubernatora Leontija Bennigseny, który zbudował w nim pałac letniskowy. 13 czerwca 1812 r., w specjalnie wybudowanym pawilonie, bawił car Aleksander I z okazji manewrów wojsk rosyjskich [opisał to Lew Tołstoj w powieści *Wojna i pokój*]. W połowie przyjęcia goniec doniósł, że Napoleon przekroczył Niemen. Wkrótce Francuzi byli już w Wilnie. W pałacu urządzono szpital wojenny, który spłonął wraz z chorymi.

Na skraju parku, przy ul. Zakretowej [Cziurlionio 91], znajduje się klasycystyczna kaplica z lat 1799-1800. Jest w niej pochowana żona gubernatora Mikołaja Repnina. Przy kaplicy, rekonstruowano cmentarz wojenny z 1915 r.

Ponadto przy ul. Zakretowej [Ciurlionio 29] ma swą siedzibę Obserwatorium Astronomiczne Uniwersytetu Wileńskiego. Zajmuje ono budynki wzniesione w latach 30. XX w.

W 1960 r. w Zakrecie zbudowano estradę.

Mam 3 zdjęcia z Zakretu z Jołą i jakąś dziewczynką na kocu przy pniu dużej sosny. Ja w wieku 1-2 lata. Pamiętam jak przez mgłę, że przechodzimy przez siatkę w płocie obserwatorium, gdzie rośnie bardzo wysoka i zielona, bujna trawa. Pamiętam też widok na Wilię z lasu w Zakrecie z dużej wysokości

Zakret, Autor z Marią Kontkowską i Wandą Ostrowską (wiosna 1940 r.)

Zakret, Autor z Marią Kontkowską
(1941 r.)

[urwisko piaskowe]. Wiele razy bywaliśmy w bagnistej części Zakretu; trawy, wąska ścieżka wśród mokradeł, kępy traw i rosnące borówki bagienne (*vaccinium uliginosum*) o czerwono-fioletowych owocach. W latach 90. XX w. byłem na mokradłach w Bawarii i od razu przypomniał mi się Zakret.

Autor z Marią Kontkowską oraz z Polką, która wyszła za Litwina i dwójką jej dzieci nad Wilią

CMENTARZ LUTERAŃSKI, UL. MAŁA POHULANKA

[nieistniejący]

Na cmentarzu byli pochowani: prababka, dziadkowie i mój brat Ryszard w 1936 r. Pamiętam kamienną płytę [marmurową, granitową] z napisem, głęboko rytym, którego nie umiałem przeczytać. Wokół jakieś liście, trawy i metalowe niskie sztachety ustawione na rzucie prostokąta, a może kwadratu. Według Hanki nagrobek był zwieńczony niskim grubym krzyżem z czarnego marmuru. Pamiętam, że z mamą kilkakrotnie na cmentarz przychodziliśmy i siedzieliśmy na ławce, ale nie koło grobu, bo tam ławki nie było. Cmentarz był pięknie utrzymany, zdobiły go rabaty z bratków i innych kwiatów. Stanowił cmentarz-park.

W 1944 r. w maju-czerwcu stałem pod szpitalem (ul. Zakretowa lub Mała Pohulanka) i widziałem jak podjeżdżają sanitarki i wyjmują z nich nosze z żołnierzami bez dwóch rąk albo bez dwóch nóg (kadłuby ludzkie) i stawiają na chodniku obok szpitala. Po południu ze szpitala wyjeżdżała ciężarówka z przyczepą pełna trumien i jechała na Cmentarz Luterański. Powstało całe pole świeżych mogił żołnierzy niemieckich.

Kiedyś z siostrą i jej koleżankami poszliśmy na cmentarz i zobaczyliśmy wystającą z grobu zropiałą rękę. Wszyscy uciekali na oślep i ja biegłem pełen strachu. To musiała być ręka obcięta podczas operacji, która gdzieś zawieruszyła się, zgubiła.

Po 13 lipca 1944 r., gdy weszli Sowieci, gdy przyszlśmy na cmentarz, zobaczyliśmy klepisko po mogiłach żołnierzy niemieckich, zrobione przez czołgi.

Według Lilki na cmentarzu postawiono bloki, według Hanki zbudowano ich dwa. Edmund Małachowicz, *Wilno. Dzieje, architektura, cmentarze*, Wrocław 1996, pisze o *Cmentarzu ewangelickim* s. 438-445. „Cmentarz ucierpiał nieco wskutek działań wojennych w 1944 r. W 1956 r. został zamknięty dla pochówków. Niektóre pomniki nagrobne usunięto i przewieziono na cmentarze Rossa, prawosławny, i na Sołtaniszki [inne zużyto jako materiał budowlany]. W 1960 r. zburzono kaplicę cmentarną, kapliczki grobowe, budynki z bramą i ogrodzeniem, a teren cmentarza zamieniono na park miejski... W 1974 r. zbudowano na terenie cmentarza nowoczesny budynek «Pałacu Ślubów» wg projektu arch. G. Barayykas». Szukałem naszych nazwisk w spisach tablic przeniesionych na inne cmentarze i nie znalazłem, więc zużyto je jako materiał budowlany.

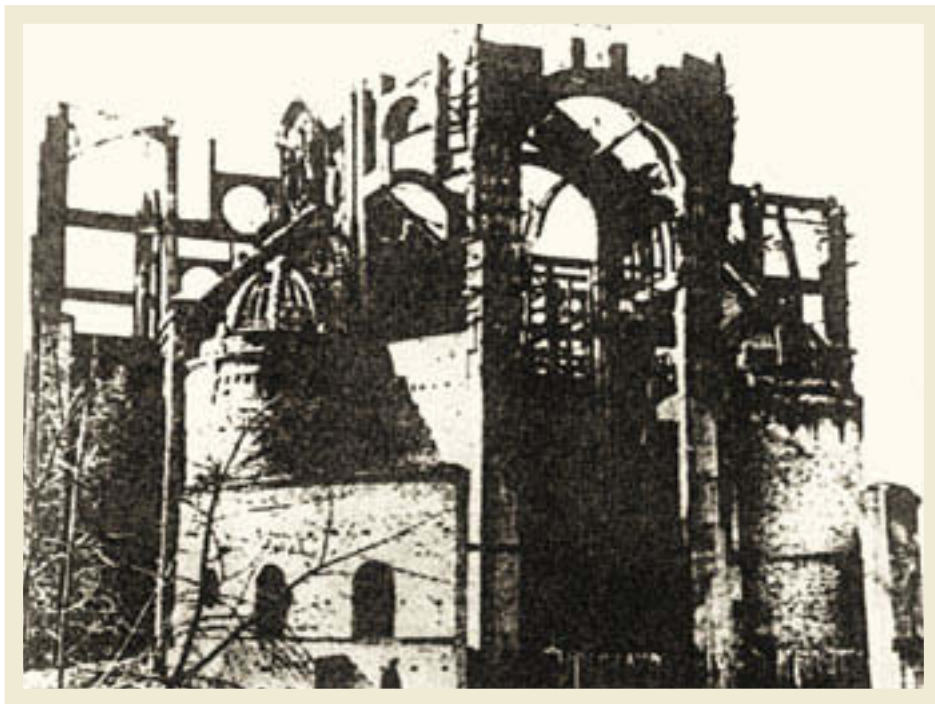
CERKIEW NA WIELKIEJ POHULANCE

Cerkiew nr 27 najbliższej położona od naszego domu nr 39, tylko o 12 numerów. W 1944 i 1945 r. sam przychodziłem się tu bawić. Nie zdawałem sobie sprawy, że cerkiew jest tak młoda, że ma tylko 31-32 lata [zbudowana w 1913 r.]. Pamiętam jak jakiś robotnik chciał z kopuły zdjąć krzyż. Nie udało mu się, spadł z kopuły na kopułkę, z kopułki na daszek i z daszku na trawę i nic mu się nie stało. Wstał i otrzepał się. Innym razem jak przyszedłem, to wokół cerkwi było usypanych kilka grobów ziemnych z drewnianymi obeliskami pomalowanymi czerwoną farbą. To były mogiły żołnierzy sowieckich, którzy zginęli podczas zdobywania Wilna.

KOŚCIÓŁ NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA

ul. Antoniego Wiwulskiego

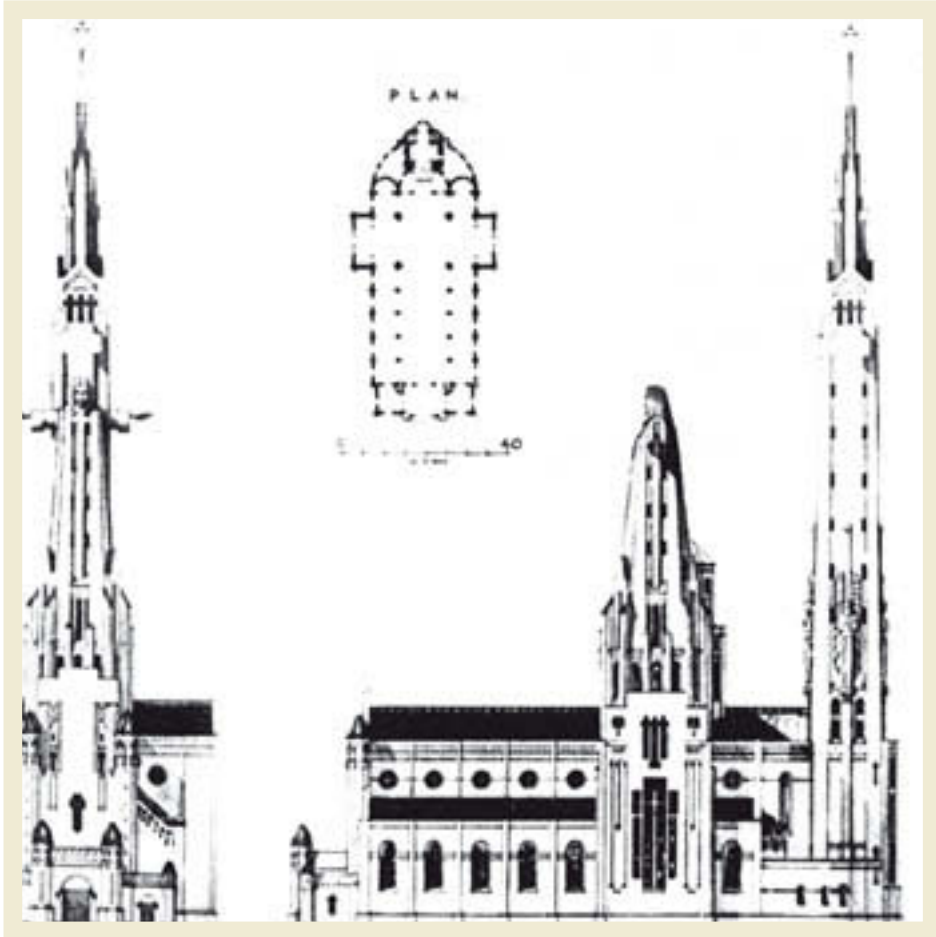
15 września 1939 r. w tym kościele zostałem ochrzczony. Matką chrzestną była kucharka i nasza służąca, Józefa Iwanowska. W 1942 r. moja siostra Jola przystąpiła do I. Komunii św. Pamiętam pobyt w tym kościele podczas mszy św. (1943-1945), ponieważ różnił się on od wszystkich kościołów Wilna. Byłem jakby w jednym ramieniu transeptu i po przekątnej widziałem nawę główną lub prezbiterium. Widziałem wielkie puste ściany ceglane, filary żelbetowe i duży pusty prostopadłościan mensy ołtarza głównego. Kościół był rozpoczęty przez architekta i rzeźbiarza Antoniego Wiwulskiego w 1913 r., a gotowy w 1915 r. bez kopuły i wieży. W projekcie miał mieć długość 75 m i wysokości wieży 108 m. Budowla z żelbetu o formach rzeźbiarskich. 10 stycznia 1919 r. ginie Wiwulski w obronie Wilna; zaziębił się i dostał zapalenia płuc. Wiwulski został pochowany w krypcie pod kościołem. W latach 30. XX w. była niezrealizowana próba dokończenia budowli Wiwulskiego przy pewnej korekcie planów. W 1964 r. kościół przebudowano na Dom Kultury Budowlanych przez architektów litewskich, a zwłoki A. Wiwulskiego przeniesiono na Cmentarz na Rossie. W 2005 r. widziałem budynek o bardzo nieregularnym planie i dość skomplikowanej bryle jako *Statu-bilniku Kulturos Ruma* [Narodowy Dom Kultury].

Wilno, kościół Serca Jezusa w trakcie budowy

Wilno, Narodowy
Dom Kultury
[przerobiony
z kościoła Serca
Jezusa] (2005 r.)

Wiwulski, Projekt kościoła Serca Jezusowego w Wilnie – opracowany przed 1930 r. wg szkiców sprzed 1919 r.

5. Odwiedziny rodziny

KĄTKOWSCY, ul. Tartaki nr 54

Był to prawdopodobnie rok 1944, Wilno ul. Tartaki nr 54 u wylotu ul. Łukiskiej, mały biały domek z wysokim dachem, pokrytym srebrzystą blachą. Zaprojektował go ok. 1935 r. wuj Eugeniusz Kątkowski, zwany wujem *Żeniem*, a wybudował dobry architekt-inżynier. W pokoiku siedzi pan na krześle i na kolanach trzyma małego pieska *Czarusia*, białego o czarnych łatkach. Piesek był karmiony kostkami cukru, zaś ludzie pili kawę i herbatę

bez cukru [obecnie powiedziałyby się, że tak zdrowiej. Cukier – trucizną]. Ten pan, to *Wujaszek Żenio*. Miał on wówczas 56 lat, a ja 5 lat. Obok niego krzątały się ciocia Zosia i babcia Lonia. Pamiętam, że dostałem szare pantofle z płótna o podeszwie ze sznurka oraz piękne wieczne pióro po zmarłej babci Marii Antoninie z Korwin Piotrowskich, *generałowej* (†1943 r.). Tę babcie pamiętam na katafalku w jakimś kościele, może św. Rafała, bo potem przechodziło się przez Zielony Most na Wilii. Słyszałem jak Wujaszek Żenio mówił, że ma biuro przepisywania na maszynie. Pisał dla ludzi podania i robił tłumaczenia. Na jakiej to biuro było ulicy, nie pamiętam. Pamiętam, że dalej za domkiem była Wilia. Płynęła szaro-brązowa, szybko, lekko pomarszczona woda. Cmentarza muzułmańskiego i małego drewnianego meczetu nie pamiętam. Wuj Żenio z ciocią Zosią i babcią Lonią przyjechali do nas do Krakowa z Wilna w 1946 r. Było za ciasno, więc osiedlili się w Gdańsku-Oliwie, ul. Kwietna 23. W 1949 i w 1954 na wakacje przyjeżdżałem do wujostwa Żeniów do Oliwy. W 1962 r. oni przyjechali do Krakowa na pogrzeb mego Ojca. Znów ja pojechałem do Oliwy na pogrzeb cioci Zosi w 1971 r. i na pogrzeb wuja Żenia w 1974 r. [Poprawiona wersja listu do Zbyszka Kątkowskiego, Kraków, 17 września 1987 r.].

ŚWIACKIEWICZOWIE

ul. Boczna od ul. A. Mickiewicza

Odwiedzamy: babcie Marynię z Protassewiczów Aleksandrową Świackiewiczową (1867-1953) i ciocię Wandę Świackiewiczównę (1898-1970), wuj Witold był nieobecny. Szło się wielką klatką schodową po schodach metalowych, ażurowych. Salon ciemny, kotary aksamitne przy oknie i portiere przy drzwiach. Wielki kredens drewniany. Babcia kluczem na skórzanym rzemyku przy pasie otwiera drzwiczki kredensu i wyjmuje bardzo stary piernik. Pamiętam też duży parawan czarny pokryty laką, chiński albo japoński. To był prawdopodobnie rok 1944. Babcia Marynia miała wówczas 77 lat, zaś ciocia Wandzia 46 lat. Potem poszliśmy do katedry razem z babcią. Szła z czarną cienką laseczką. Z pobytu w katedrze utkwił mi tylko jeden incydent. Byliśmy w bocznej nawie niedaleko kaplicy św. Kazimierza i tam stała mała ławka zamykana drzwiczkami, na dwie-trzy osoby. W ławce tej siedziała jakaś pani. Babcia Marynia podeszła i powiedziała, że to jest jej ławka. Była na niej tabliczka z nazwiskiem babci i przepędziła tę kobietę, symbolicznie używając laski. Babcie Marynię odwiedziłem w 1951 r. w Ligocie koło Katowic. Byłem tam później w 1960 r. u cioci Wandzi.

PROTASSEWICZOWIE, ul. NN

Był rok 1944; Wuj Kazimierz Protassewicz (1896-1949), starosta młodziecki [starszy brat Zygmunta] był nieobecny [na wojnie]. Zastaliśmy jego żonę, ciocię Joannę (†1974-5) z moim kuzynem Jasiem (*1939) [inż. budownictwa lądowego] i drugim kuzynem Zbyszkiem (*1943?) [inż. sanitarny] przy pierśi matki, przy nas go karmiła. Dom był parterowy, dworkowaty, otynkowany na żółto. Za domem był dość obszerny prostokątny ogród i w nim kwitły fioletowe bzy i rosły czereśnie. Poszliśmy do ogrodu z Jasiem i jedliśmy czereśnie. Ja pierwszy raz w życiu i nie wiedziałem, że wypłuka się pestki. Kuzynowie Jan i Zbyszek obecnie mieszkają w Białymstoku. Spotkałem się z nimi tylko jeden raz na pogrzebie wuja Zygmunta Protassewicza w 1991 r. w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim.

MIROWICZOWIE, ul. NN

Mama w gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie (1916-1921) zaprzyjaźniła się z Nulą Kalenkiewiczówną. Ta później wyszła za mąż za białego Rosjanina, uciekiniera z Rosji, profesora rusycystyki Anatola Mirowicza. Nasza wizyta w Wilnie była pod nieobecność profesora. Mama rozmawiała z *ciocią Nulą*, a ja bawiłem się z *Jachem* Mirowiczem, moim rówieśnikiem. Pamiętam w pokoju cały komplet drewnianych, ciężkich mebli góralskich. Krzesła w oparciach miały wycięte serca. Potem w latach 50. XX w. kilkakrotnie odwiedziłem Mirowiczów w Warszawie. Ciocia Nula zmarła w 1967 r. Ja studiowałem teologię w Warszawie w latach 1968-1972 i wielokrotnie odwiedzałem profesora Anatola, a w 1973 r. pobłogosławiłem w Opolu jego drugi związek małżeński.

6. Kościoły

Barokowe i klasycystyczne kościoły wileńskie w świadomości małego chłopca mieszały się i trudno je było rozróżnić. Zapamiętałem tylko białą katedrę wileńską św.św. Stanisława i Władysława, bo jest ona charakterystyczna i różna od wszystkich kościołów oraz kaplicę Matki Boskiej Ostrobramskiej na piętrze nad bramą. Pamiętam, że wchodziło się po prawej stronie ul. Ostrobramskiej, przechodziło przed obrazem i schodziło schodami po lewej stronie ulicy. Schody te wydawały mi się wówczas bardzo wysokie.

7. Cmentarz na Rossie

W 1944 r. byłem na cmentarzu. Pamiętam te pagórki, zbocza i zaniedbane groby. Jola zaprowadziła mnie na grób dziadka ks. Mieczysława Połubińskiego. Rósł prostokąt wysokiej trawy i nic nie było widać.

8. Wyjazd z Wilna

13 czerwca 1945 r. był piękny słoneczny dzień koło południa. Mieszkanie zrujnowane. Mama zamyka kufry, zaś ciocia Zosia Kątkowska otwiera i coś dokłada. Mama znów coś wyrzuca. Ładujemy się na dużą ciężarówkę przed domem. Siedzę na górze na rzeczach. Ciężarówka rusza ulicą Rydza Śmigłego. Nasz dom się pomniejsza i niknie. Pierwszy raz jadę środkiem ulicy tak wysoko. Zupełnie inaczej wyglądają kamienice. Dworzec. Rejwach. Ładowanie do wagonu towarowego. Mnóstwo ludzi, mnóstwo bagaży. To trwa bardzo długo. Wreszcie pociąg rusza, jedzie przez nieznanne mi dzielnice miasta. Kończy się Wilno. Widać pola i łąki. Przyjechałem do Wilna dopiero po 60 latach, w czerwcu 2005 roku.

9. Refleksja

Ten rok 1945 był przełomowy. Skończyła się II wojna światowa.

Polska straciła na rzecz ZSRR ziemie wschodnie [201.000 km²].

Straciliśmy: Wilno, Troki, Grodno, Nowogródek, Słonim, Brześć Litewski, Łuck, Krzemieniec, Lwów, Trembowłę, Halicz, Stanisławów, Śniatyn.

ZSRR zajęło więcej niż połowę ziem polskich i ten stan do dzisiaj nie uległ zmianie.

Obecnie w miejsce ZSRR ziemie te zajmuje: Litwa, Białoruś i Ukraina.

W 1939 r. Polska zajmowała powierzchnię 389.720 km².

W 1990 r. Polska zajmuje terytorium 312.683 km².

Mimo otrzymania ziem niemieckich [Ziemie Zachodnie] terytorium zmniejszyło się o 77.037 km².

W 1945 r. przepadły dwory i majątki ziemskie. Skończyła się klasa ziemiańska [szlachta].

W 1939 r. Polskę zamieszkiwało 35 mln mieszkańców.

W 1944 r. ludność Polski liczyła 22,2 mln osób.

Różnica wynosi 12,8 mln, z tego zginęło 5,6 mln [w tym Żydów polskich 2,8 mln], a 7,2 mln znalazło się poza granicami Polski [na terenach okupowanych przez ZSRR, na Zachodzie, w USA].

Przez pierwsze siedem miesięcy życia (13 III – 17 IX 1939 r.) byłem w II Rzeczypospolitej w Polsce niepodległej. Dopiero mając 50 lat w 1989 r. znalazłem się w III Rzeczypospolitej, ale ponad połowę terytorium nie odzyskaliśmy i klasa ziemiańska nie odżyła.

Dom w Wilnie zburzony, Cmentarz Luteriański zlikwidowany, kościół Serca Jezusa w Wilnie zamieniony na Narodowy Dom Kultury, majątek Mohylna przepadł, dwór zniszczony.

Rodzina w Polsce dobiega kresu, jedynie młoda gałązka rodu rozwija się w Anglii.

Kraków, 19 sierpnia 2005 r.

Kraków, Cmentarz Salwatorski (2009 r.)
Grób rodzinny Kontkowskich [NB-KW-3-10-1]

Wilno, ul. Wielka Pohulanka (po 1900 r.), dom Wiktora Kontkowskiego (seniora), w jadalni rodzzeństwo – Wiktor (junior) i Zofia Kontkowsky

II

Z HISTORII RODZIN W WILNIE

Aleksander Hilary Połubiński (1626-1679), marszałek wielki W.Ks. Litewskiego
rysunek A. Tarasowicza w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego [gabinet rycin]

A. KSIĄŻĘTA POŁUBIŃSCY W WILNIE OD XVI DO XX WIEKU

Połubińscy, rus. *Połubienskij, Pałubieńskij*, ród książęcy [kniaziowski] w Wielkim Księstwie Litewskim, herbu własnego – orzeł czarny w polu czerwonym, na jego piersi tarcza z herbem Jastrzębiec. Pochodzenie rodu niepewne: albo litewskie, albo ruskie. Według legendy rodowej przodkiem miał być **brat króla Władysława Jagiełły: WIGUNT – ALEKSANDER OLGIERDOWICZ** [wg J. Wolffa: Wigunt-Andrzej Olgierdowicz].

Nazwisko wywodzi się od posiadłości Połubieńsk koło Lidy lub wsi Poliubicze [Połubica] w powiecie brzeskim litewskim [obecnie Białoruś]. Pierwsze historyczne wzmianki mamy z terytorium wojew. podlaskiego w W. Ks. Litewskim, gdzie kniaziowie **Andrzej i Fiodor Połubińscy** byli w służbie **Kazimierza Jagiellończyka**.

Mieczysław Połubiński [nasz Dziadek] wywodzi się z piątej gałęzi rodu, którą otwiera **Iwan Iwanowicz Połubiński** (1557-1660), a zamyka w książce J. Wolffa, *Kniaziowie litewsko-ruscy od końca XIV w.*, Warszawa 1895, strona 386 – **Wiktor Połubiński**, wojski słonimski (1787-1794). W XIX w. Połubińscy przestali używać tytułu książęcego. Prawdopodobnie było to spowodowane zubożeniem rodu i w związku z tym niezatwierdzeniem urzędowym tytułu przez Heroldię w zaborze rosyjskim [urząd weryfikujący szlachectwo i tytuły].

1. **Wasył Andrejewicz Połubiński** (†1551), marszałek hospodarski, dworzanin Aleksandra Jagiellończyka w Wilnie w 1503 r.
2. **Aleksander Iwanowicz Połubiński** (†1607/8), kasztelan nowogrodzki, w 1593 r. zapisał Bractwu Św. Trójcy w Wilnie folwark Suderwy i w 1594 r. uposażył wraz z żoną szkołę cerkiewną.
3. **Aleksander Połubiński**, syn Aleksandra Iwanowicza, uczył się w kolegium jezuickim w Wilnie w 1579 r.
4. **Konstanty Połubiński** (†1640), studiował w Akademii Wileńskiej.
5. **Aleksander Hilary Połubiński** (1626-1679), był katolikiem, studiował w Akademii Wileńskiej, był dworzaninem Władysława IV Wazy, marszałkiem W. Ks. Litewskiego (od 1669 r.). Fundował **klasztor dla dominikanek** w Wilnie (1679), ufundował altarię u dominikanów w Wilnie. Dla nowicjatu jezuickiego w Wilnie

- ofiarował folwark Surwiliszki. Wybudował **pałac Połubińskich przy ul. Dominikańskiej 3-5**. Pałac ten drogą koligacji przeszedł w posiadanie ks. Sapiechów. W 1729 r. ks. Antoni-Kazimierz Sapieha darował go pijarom na klasztor, ci założyli tu *Collegium Nobilium*. W 1834 r. rząd rosyjski zabrał pałac i otworzył Instytut Szlachecki (1848-1863). Następnie był tu Maryjski Instytut Panien (1870-1915) dla córek urzędników rosyjskich i wojskowych. Potem mieściły się tu różne urzędy, a w 1920 r. komenda policji, zaś w latach 30. XX w. dwa męskie gimnazja: Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego.
6. **Stanisław Połubiński** (†1702), wstąpił do dominikanów i przybrał imię zakonne **Gabriel**. Profesję zakonną złożył w Wilnie 11 X 1671 r.
 7. **Jerzy Połubiński** (†1733), wstąpił do jezuitów i nowicjat odbył w Wilnie (1699-1701). Następnie był w Wilnie kaznodzieją niedzielnym i świątecznym oraz prefektem scholastyków i prefektem biblioteki (1720-1721).
 8. **Antoni Połubiński**, wstąpił do jezuitów w Wilnie i tu odbył nowicjat (1699-1701). Wystąpił z zakonu w 1704 r.
 9. **Krzysztof Limont (1664-1728) jezuita**, był synem Jana Limonta podczaszego lidzkiego i **Anny Połubińskiej**. Był rektorem Akademii Wileńskiej w latach 1713-1716.
 10. **Piotr Połubiński** (†1727), **syn Dymitra Samuela** (†1687), prałat i proboszcz katedry wileńskiej, bp nominat żmudzki, mianowany przez Stanisława Leszczyńskiego w 1708 r., ale nie potwierdzony przez Augusta II i papieża.
 11. **Jerzy Antoni z Łubna Połubiński (1735-1801)**, ostatni sekretarz W. Ks. Litewskiego (1782-1793), sufragan trocki. Kanonik kapituły wileńskiej (1761), dr prawa Akademii Wileńskiej (1773), archidiakon wileński (1775). Zarządzał diecezją wileńską, gdy został powieszony bp wileński Ignacy Massalski w 1794 r. 25 VI 1794 r. święcił na Pohulance sztandary oddziałów insurekcyjnych. Został biskupem w Trokach w 1796 r.
 12. **Krystyna z Czudowskich Witoldowa Połubińska (1841-1919)**, żona pradziadka i matka Mieczysława Połubińskiego. Siostra Krystyny Czudowskiej wyszła za mąż za dr med. Władysława Bujalskiego (1861 – 12 VIII 1934), ten był w 1902 r. ojcem chrzestnym Emilii Połubińskiej. Krystyna mieszkała razem z synem i synową (1903-1915), potem wyjechała do Rosji i wróciła w 1918, a zmarła w Wilnie w kwietniu 1919 i została pochowana na Cmentarzu na Rossie [nazwisko jej występuje w księdze cmentarnej].
 13. **Mieczysław Połubiński (1864-1919)**, dziadek. Ukończył Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach w latach 1884-1887.

Wilno, ul. Dominikańska, pałac Połubińskich z prawej strony, zaś klasztor dominikanów z lewej. Grafika z XIX w.

W latach 1900-1901 był plenipotentem hr Jana Tyszkiewicza, utracjusza. 6 II 1901 r. ożenił się w Borkach z Salomeą z Protassewiczów. Zaczął pracować w Wileńskim Banku Ziemskim, ul. Giedymina 8 [Gieorgiewskij Prospekt, Świętojerski Prospekt, ul. Mickiewicza, ul. Lenina] (1901-1915). Był agentem wyceniającym majątki, aby zdecydować czy bank może udzielić kredytu, pożyczki.

Idalia Połubińska mieszkała z Jadwigą Janikowiczową (†9 V 1901) [pochowana na Cmentarzu Na Rossie], gdy sama zmarła 3 XI 1906 r., została pochowana Na Rossie. Zapisła swój domek i ogród przy ul. Wielka Pohulanka dr Władysławowi Bujalskiemu. Ten wystawił tu kamienicę pod nr 41, a część placu sprzedał M. Połubińskiemu. Ten na tym placu wystawił dwupiętrową kamienicę w latach 1913-1914 wg planów arch. Piotra Stabrowskiego przy ul. Wielka Pohulanka nr 39. Pieniądze na budowę pożyczył Antoni Protassewicz. Kolegą M. P. w banku był E. Tromszczyński, gdy przechodził na emeryturę, sprzedał swoją fabrykę wody sodowej i mineralnej przy ul. Piwnej 6. Zakupili ją M. P., dr W. Bujalski i Wrześniowski. Każdy z udziałowców dał po 7000 rubli. Fabryka przynosiła do r. 1918 dla każdego z udziałowców po 1000 rubli. Była w posiadaniu rodziny do 1939 roku. Dziadek zmarł w styczniu 1919 r. i został pochowany na Cmentarzu Na Rossie [16 kv. 42 kap].

Brakuje tablicy epitafijnej. Za grobem dziadka jest grób potrójny: Jadwigi Janikowiczowej, Idalii Połubińskiej i dr Władysława Bujalskiego.

14. **Salomea z Protassewiczów Mieczysława Połubińska (1876-1954)**, babka.

Dziadkowie z matką mieszkali przy ul. Zarzecz 16 w domu p. Laskowiczowej (1901-1914).

Następnie we własnym domu przy ul. Wielka Pohulanka 39 (1915-1945).

Gdy córka z mężem w 1937 r. przeniosła się do Modlina u Salomei zamieszkały kuzynki: Halina z d. Zbroja Kostrowicka i Irena Protassewicz. Salomea 15 VIII 1941 r. w Wilnie sporządziła testament, zapisując swej córce Emilii dom przy ul. Wielka Pohulanka 39.

15. **Emilia z Połubińskich Wiktorowa Kontkowska (1902-1984)**, matka.

Urodziła się w Wilnie 1 maja [19 kwietnia – stary styl] w 1902 r. Została ochrzczona w kościele św. Filipa i Jakuba. Rodzicami chrzestnymi byli Idalia Połubińska (†1906) i dr Władysław Bujalski (†1934).

Od 15 VIII 1916 do 14 VI 1921 uczęszczała do gimnazjum żeńskiego im. E. Orzeszkowej Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego w Wilnie przy ul. Wileńskiej i mieszkała w domu matki przy ul. Wielka Pohulanka 39 do 1926 r. i 1929-1930.

25 lutego 1930 r. w Warszawie w kościele NMP Królowej Polski przy ul. Długiej 15 w parafii wojskowej odbył się ślub 27-letniej Emilii Marii Połubińskiej z 32-letnim porucznikiem WP Wiktoorem Kontkowskim.

Od I III 1931 młoda para zamieszkała w Wilnie przy Wielkiej Pohulanki 39. 19 marca 1932 r. urodziła się córka Maria Józefa.

W czerwcu 1936 w drodze z Borek w Lidzie urodził się syn Ryszard, który w kilka tygodni później zmarł w Wilnie i został pochowany na Cmentarzu Luterańskim. W 1937 r. małżonkowie z Wilna przenieśli się do twierdzy Modlin pod Warszawą. 13 marca 1939 w Wilnie urodził się syn Jerzy-Lech.

Po kapitulacji Armii Modlin mąż Emilii przebywał w niewoli niemieckiej od 26 IX 1939 do 25 IV 1945 w obozie jenieckim Murnau [Bawaria] w Niemczech.

Emilia wraz z rodziną, tzn. z dwojgiem dzieci, matką Salomeą i służącą Józefą Iwanowską (1884-1957) mieszkała w latach 1939-1945 w Wilnie w domu własnym przy ul. Wielka Pohulanka 39 m 3 [I p.]. W 1942-1943 przyjeżdżał z Warszawy szwagier [mąż siostry męża], Czesław Kadenacy (†15 X 1943) i przywoził pieniądze ze sprzedaży rodzinnych placów.

B. KONTKOWSCY W WILNIE (1819-1946)

Drzewo genealogiczne Kontkowskich [Kątkowskich] herbu Ostoja [na czerwonym polu miecz i dwa półksiężycy] rozpoczyna się od **Feliksa [Szczęsnego] Kątkowskiego**, „który podpisał elekcję Władysława IV w 1632 r. z województwem ruskim” [1. Ziemia Chełmska; 2. Ziemia Halicka i Lwowska; 3. Ziemia Przemyska i Sanocka], właściciel Sokoława [Kasper Niesiecki SJ, *Herbarz polski*, Lipsk 1840, t. 5, s. 55], ożeniony z Elżbietą Romanowską. Jego syn **Szymon s. Feliksa Kontkowski**, ochrzczony w kościele w Rakowie [diecezja mińska] w 1670 r., stolnik lidzki (1698 r.), ożeniony z Jadwigą Zaliwską, zmarł po 1739 r. Jego wnuk **Józef s. Szymona Kontkowski**, ochrzczony w kościele w Rakowie w 1717 r., klucznik ziemi sokolskiej (1794), ożeniony z Katarzyną Twardowską.

IV POKOLENIE

1. Prawnuk Feliksa [Szczęsnego] Kontkowskiego, **Maciej Kazimierz s. Józefa Kontkowski**, ochrzczony w kościele w Tarłowie [woj. sandomierskie] w 1758 r., major wojsk polskich (1794), właściciel Sieniszek, ożeniony z **Anną Sobodzińską**, **9 lipca 1819 r.** przeprowadził wywód szlachectwa w deputacji gubernialnej wileńskiej [zob. Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Litwy w Wilnie – f. 708 z. 2, nr 1192]. Złożył podanie o zatwierdzenie poprzedniego postanowienia deputacji przez Heroldię petersburską, załączając odpowiednie dokumenty 31 października 1834 [zob. Russkij Gosudarstwennyj Istoriceskij Archiw [RGIA] w Petersburgu – f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-53]. Mieszkał wówczas w Wilnie, w części Ostrobramskiej, dzielnicy pierwszej, w domu 437.

Do tych dokumentów odwołują się: Adam Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1906, t. 9, s. 378; 1907, t. 11, s. 108 i Seweryn Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1909, t. 6, s. 280; 1910, t. 7, s. 191.

V POKOLENIE

2. **Michał Jan Stanisław Henryk syn Macieja Kazimierza (1805-1880)**, skończył wydział matematyczny Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie był powiązany z kręgiem filaretów. Pracował po 1827 r. w Wilnie w tzw. *Masie radziwiłłowskiej*. Brał udział w Powstaniu Listopadowym w 1831 r. i stracił nogę. Po 1831 r. pracował w Wilnie jako kontroler generalny do zarządu dóbr Radziwiłłów i Wittgensteinów przez 20 lat. Wydał w Wilnie w Drukarni Józefa Zawadzkiego dwie książki: *Rachunek podwójny dla gospodarzy czyli zasady rachunkowości handlowej zastosowane do rolnictwa* (1850) i *Dyrektor Ambroziewicz. Gawędy Michała Kątkowskiego* (1852-1853). W *Upominku Wileńskim. Pismo zbiorowe poświęcone J. I. Kraszewkiemu na pamiątkę pięćdziesiątej rocznicy jego zawodu literackiego*, Wilno 1880 napisał Kątkowski wierszowaną dedykację Kraszewskiemu [s. 7].

VI POKOLENIE

3. **Bronisław Ludwik syn Ludwika Kontkowski (1834-1912)** swoją pierwszą żonę Idę Henriettę von Tesche (1841-1868) luterankę zmarłą na skutek cukrzycy w wieku 27 lat, pochował na Cmentarzu Luteranśkim w Wilnie 25 sierpnia 1868 r. wieczorem. Ślub z drugą żoną szlachcianką Marią Marcjaną Brzozowską odbył się w kościele św. Jerzego w Wilnie 27 października 1875 r., zaś metryka ślubu została wydana z kościoła św. Jana w Wilnie.
4. **Eustachy Konstanty Michał syn Michała Kontkowski (1834-)** został ochrzczony w kościele św. Jana w Wilnie 18 lutego 1834 r.

VII POKOLENIE

5. **Eugeniusz Karol Ludwik syn Bronisława Ludwika Kontkowski (1860-1943)** żonaty z Marią Korwin Piotrowską, która mieszkała w Wilnie od ok. 1930, gdzie zmarła w 1943 r.
6. **Wiktor Jan Ludwik syn Bronisława Ludwika Kontkowski (ok. 1863-1921)** ukończył Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach w latach 1884-1887. Jego kolegą podczas studiów był Mieczysław Połubiński. Kontkowski następnie rozpoczął pracę w Wileńskim Banku Ziemijskim przy ul. Giedymina 8 [Georgiewskij Prospekt, Świętojerski Prospekt, ul. Mickiewicza, ul. Lenina] na przełomie XIX / XX w. Od 1901 r. w tymże Banku rozpoczął pracę również Mieczysław Połubiński. W 1909 r. dziadek ubiegał się o stanowisko dyrektora Banku, zaś jego majątek Mohylną koło Pińska dzierżawił dobry agronom p. Jahołkowski [E. Katkowski, *Pamiętnik matki*, s. 4] Kontkowski mieszkał przy ul. Pohulanka [Mała Pohulanka]

we własnym parterowym domu. Wg Hanki przy tej ulicy dziadek posiadał 7 domów, a wg Lilki 4 domy parterowe. Prawdopodobnie nimi handlował oprócz czerpania czynszu. Zmarł w Wilnie 29 grudnia 1921 r. i został pochowany na Cmentarzu Luterańskim. Wdowa po nim Wanda Izabela z domu Pietkiewicz zmarła 26 kwietnia 1939 w Mohylnie i następnie została pochowana koło męża na Cmentarzu Luterańskim w Wilnie. Akt zgonu został wpisany do ksiąg przy kościele św. Filipa i Jakuba, ul. 3 Maja 6.

7. **Maria córka Bronisława Ludwika Kontkowska Waclawowa Mohlowa (1880-1979)** wyszła za mąż za Waclawa Mohla (1870-1955) w Wilnie w 1901 r.
8. **Michał syn Eustachego Konstantego Kontkowski (* po 1850 – ok. 1931/32)** po powrocie z Rosji 1922 r. zamieszkał w Wilnie przy ul. Sierakowskiego wraz żoną Longiną Marią z domu Wiśniewską. Kontkowski zmarł w Wilnie ok. 1931/1932 r.

VIII POKOLENIE

9. **Eugeniusz syn Eugeniusza Karola Ludwika Kontkowski (1888-1974)** zawarł ślub w Wilnie w kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej 14 kwietnia 1912 ze swoją kuzynką Zofią Kontkowską. 3 maja 1913 w Wilnie urodziła się im córka Janina [Niuka], a 18 lipca 1922 również w Wilnie urodził się syn Zbigniew Bronisław. Eugeniusz został przeniesiony z Warszawy do Wilna w 1927 jako zastępca dowódcy pułku oraz kwatermistrz w 3. Pułku Saperów Wileńskich (1927-1928). W latach 1935-1946 mieszkał z rodziną w domu przy ul. Tartaki 54.
10. **Zofia córka Wiktora Jana Ludwika Kontkowska (1895-1957)** mieszkała wraz z młodszym bratem w domu rodziców w Wilnie przy ul. Pohulanka [Mała Pohulanka, zaułek Górzysty nr 19] (1895-1906). Potem przy ul. Zakretowej (1918-1922). W Wilnie urodziła się jej 1) córka Anna Kontkowska [faktycznie Brzostowska] 15 [28] marca 1918 r. Zofia w styczniu 1920 wraz z matką opiekuje się bratem Wiktorem chorym na tyfus w szpitalu wileńskim [front walki z bolszewikami]. W 1920 w Ostrej Bramie Zofia bierze ślub z Wiktorem Brzostowskim [2. kościelny, bo l. z Bronisławem Kałkowskim był cywilny]. Wreszcie we wrześniu 1929 r. bierze w Wilnie 4. ślub z Czesławem Kadenacym przy ul. Zawalnej 18 [Pylimo 18] w kościele ewangelicko-reformowanym [kalwińskim].
11. **Wiktor syn Wiktora Jana Ludwika Kontkowski (1897-1962)** mieszkał wraz siostrą i rodzicami w domu ojca przy Pohulance [Mała Pohulanka, zaułek Górzysty 19] (1897-1915). Ojciec 29 kwietnia

- 1915 r. zdał maturę w prywatnym gimnazjum im. H.A. Winogradowa przy ul. Wileńskiej w Wilnie. Pod koniec 1918 i na początku 1919 jest szoferem w kolumnie samochodowej samoobrony Wilna. Od 10 kwietnia 1919 do 10 stycznia 1920 jest na froncie w walce z bolszewikami jako ułan 13. pułku Ułanów Wileńskich. Zachorował na tyfus (1920) i w szpitalu wileńskim opiekuje się nim siostra z matką.
- 28 lutego 1921 r. ojciec wydzielił synowi część majątku Mohilna w gminie Janów, pow. kobryński [dokument sporządzony u notariusza w Wilnie].
- Około 1927-1930 zmienił pisownię nazwiska z Kątkowski na Kontkowski.
- Od 1 marca 1931 K. został przeniesiony z Brześcia do Wilna i zamieszkał z żoną w domu teściowej przy ul. Wielka Pohulanka 39 m 3. 19 marca 1932 r. urodziła się K. 1/ córka Maria-Józefa, 1 stycznia 1933 został awansowany na kapitana i w 3 Baonie Saperów Wileńskich pełnił funkcję: adiutanta, dowódcy kompanii i oficera materiałowego.
- 26 września 1934 r. otrzymał podziękowanie od generała Kleeberga za koncentrację plutonów podczas manewrów 29 dywizji piechoty.
- W czerwcu 1936 K. urodził się 2/ syn Ryszard, który po kilku tygodniach zmarł i został pochowany na Cmentarzu Luterańskim w Wilnie. K. należał do Oficerskiego Klubu Łowieckiego Garnizonu Wilno w 1936 r. [legitymację podpisał generał Stanisław Skwarczyński].
- Od lipca 1937 r. został przeniesiony do Warszawy-Modlina do Centrum Wyszkozenia Saperów w Modlinie.
12. **Tadeusz syn Michała Kontkowski (1894-1960)** po rozwodzie z Felicją Światopełk-Mirską w 1926, zawarł w Wilnie ślub z Heleną Brynk 14 kwietnia 1934 r.

IX POKOLENIE

13. **Janina [Niuka] córka Eugeniusza Kątkowska (1913-1928)** urodziła się 3 maja 1913 r. w Wilnie.
- W 1921 r. po powrocie z Rosji zatrzymała się z matką i babką Longiną w Wilnie. Niuka została przyjęta do gimnazjum sióstr Nazaretanek w Wilnie, ul. Sierakowskiego 13. Uczęszczała do szkoły w latach 1923/24 i 1924/25. Mieszkała wtedy u dziadków Michała i Longiny Kątkowskich przy ul. Sierakowskiego naprzeciwko gimnazjum sióstr Nazaretanek.
14. **Zbigniew Bronisław syn Eugeniusza Kątkowski (1922-2007)** Urodził się 18 lipca 1922 w Wilnie w klinice przy ul. Czystej. W latach 1922-1941 mieszkał razem z rodzicami w Wilnie. Uczęszczał do Gimnazjum OO. Jezuitów w Wilnie ul. Wielka 58, w tym rok szkolny 1936/37 do klasy III B, a roku szkolnym 1938/39 do klasy I Liceum Przyrodniczego. „Wrzesień 1939 – maj 1941. Zdawałem dwie matury.

Pierwsza polska [w tajemnicy przed władzami], druga oficjalna [litewska] i skończyłem krótki kurs początków j. angielskiego w Shelley Institute... W niedzielę 22 czerwca 1941 r. początek wojny Niemcy – Rosja. Do Leeds przyjechałem na wiosnę 1953 [ZBK, Wilno-Leeds]”.

15. **Anna córka Wiktora Brzostowskiego Kontkowska 1918-2008**

Urodziła się 15 [28] marca 1918 r. w Wilnie. Mieszkała z matką Zofią Kontkowską przy ul. Zakretowej (1918-1922). W 1920 r. była na ślubie swoich rodziców w Ostrej Bramie. 19 I 1924 r. w Brześciu Litewskim urodziła się Annie siostra przyrodnia Maria [Lila] Włodarska. Anna w 1928 r. przystąpiła w Wilnie do I. Komunii św. i uczęszczała do gimnazjum sióstr Nazaretanek.

16. **Maria Józefa [Jola] córka Wiktora Kontkowska *1932 r.** 19 marca

w Wilnie i została ochrzczona 16 października 1932 w kościele św. Ignacego [parafia wojskowa] przy ul. Św. Ignacego 4. Matką chrzestną była Magdalena z domu Kimbar dr Władysława Bujalska. Bujalski zmarł 12 sierpnia 1934 r., a Bujalska prawdopodobnie w 1936 r. W swym testamencie z 13 listopada 1935 r. zapisała swej chrzestnicy kamienicę przy ul. Wielka Pohulanka nr 41, zaś swemu synowi Henrykowi Bujalskiemu dożywocie na tej kamienicy. Henryk Bujalski w piśmie do sądu z 2 grudnia 1937 starał się udowodnić, że jego śp matka była niepoczytalna, aby w ten sposób obalić niekorzystny dla siebie testament.

Jola od 1932 do 1937 r. mieszkała wraz z rodzicami w domu babki Salomei przy ul. Wielkiej Pohulanki nr 39 m 3. Potem z rodzicami przeniosła się do Modlina i tam mieszkała do 1938 r. Lata 1939 do 1945 spędziła w Wilnie w domu babki. W Wilnie zaczęła chodzić do szkoły podstawowej sióstr Nazaretanek, a potem na tajne komplety, które odbywały się przy ul. Wielka Pohulanka 39 m 3. W 1942 r. przystąpiła do pierwszej komunii św. w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Wiwulskiego.

Jola miała dwie przyjaciółki: Teresę Czeżowską († 6 stycznia 1952 r.) córkę filozofa i logika prof. Tadeusza Czeżowskiego (1889-1981) i Barbarę Niedziałkowską, córkę znanego ideologa socjalizmu i członka PPS Mieczysława Niedziałkowskiego (1893-1940). Barbara po wyjeździe z Wilna zmarła jako studentka na raka. Koleżanka z kamienicy Wanda Ostrowska (1933-1994), aktorka.

17. **Ryszard syn Wiktora Kontkowski (1936-1936)** urodził się

w czerwcu 1936 r. w drodze z Borek w Lidzie. Zmarł po kilku tygodniach i został pochowany w Wilnie na Cmentarzu Luterańskim.

18. **Jerzy Lech syn Wiktora Kontkowski** urodził się 13 marca 1939

w poniedziałek o godz. 2-3 nad ranem w żydowskim Zakładzie

Położniczo-Ginekologicznym doktorów: Dobrzańskiego, Erdmanowej i Karnickiego przy Alei Róż nr 9, róg Małej Pohulanki w Wilnie. Został ochrzczony 15 września 1939 w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. A. Wiwulskiego w Wilnie. Matką chrzestną była kucharka i służąca Józefa Iwanowska. W dniu tym Wilno zostało zbombardowane i stąd pośpiech z chrztem. Jerzy-Lech wyjechał z Wilna wraz z rodziną 13 czerwca 1945 do Krakowa.

Józefa Iwanowska (1884-1957),
służąca, kucharka oraz matka
chrzestna Autora

III

WILNO 2005 – 60 LAT PÓŹNIEJ

Wilno, Ostra Brama, Autor w 2005 r.

ZWIEDZANIE WILNA

(9 CZERWCA 2005, CZWARTEK)

8,30 wyjazd autokarem na miasto.

1. **Dom św. Faustyny Heleny Kowalskiej (1905-1938) ul. Vinco Grybo 29** a na Antokolu, ½ km od naszego hotelu Viesbutis Sportas ul. Bistrycios 13.

Dom drewniany, piętrowy, pomalowany na żółto z werandą, w ogrodzie.

Trochę kwiatów i drzew, w tym owocowych. Na domu biała tablica marmurowa ze złotym napisem *W tym domu w latach 1929. 1933-1936 przebywała święta FAUSTYNA KOWALSKA ze Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia Apostółka Bożego Miłosierdzia*. Św. Faustyna pracowała tu w ogrodzie, jej Ojcem Duchownym był ks. dr teolog, Michał Sopoćko z Seminarium Duchownego. W Wilnie powstał wg wskazówek Faustyny obraz *Jezu, ufam Tobie*, namalowany przez Eugeniusza Kazimirowskiego w 1934 r. Pamiętam w Wilnie u Mamy w latach czterdziestych XX w. czarnobiały drukowany obrazek *Jezu, ufam Tobie*. Mama była gorącą czcicielką Miłosierdzia Bożego.

2. **Kościół św. Piotra i Pawła na Antokolu ul. Antakolnio 1/1.**

Wg tradycji na tym miejscu znajdowała się pogańska świątynia bogini Mildy. Od XIV w. stał na jej miejscu drewniany kościół zniszczony podczas wojny z Moskwą w latach 1655-1661. Obecny kościół barokowy fundował hetman **Michał Kazimierz Pac (†1682) w 1668 r.** wg projektu **Jana Zaora**, po 1671 r. arch. **Giambattisty Fredianiego**. Elewacja z 1676 r. Wewnątrz kościoła 2000 stiukowych rzeźb wykonali: **Pietro Peretti, Giovanni Maria Galii** o różnym poziomie wykonania artystycznego od bardzo wysokiego do miernego. „Pokorny” Pac kazał się pochować pod progiem świątyni z napisem *Hic iacet peccator* [Tu leży grzesznik]. Pod koniec XVII w. płytę strzaskał piorun. Obecnie umieszczona na ścianie. Pokorze przeczy napis na fasadzie kościoła *Regina Pacis funda nos in pace* [Królowo Pokoju, umocnij nas w pokoju [albo Królowo Paca]. W ołtarzu głównym obraz Fr. Smuglewicza *Pożegnanie św. Piotra ze św. Pawłem* (1804). Na ołtarzu stała trumna św. Kazimierza (1953-1989). Rokokowa ambona łódź z aniołkami i baldachimem z żagla łodzi [**Giovanni Beretti i Nicolae Piano** z Mediolanu, (1801-1804)]. Kryształowy żyrandol w kształcie łodzi z żaglem [Lipawa 1905].

Figura Jezusa Antokolskiego w czerwonym płaszczu z tkaniny, włosami ludzkimi i krzyżykiem w rękach – *Ecce Homo?* (1700 r.). Posąg przeniesiono w 1864 r. z kościoła Trynitarzy. Fotografuję na bocznej ścianie kościoła żeliwną płytę z napisem *Leonard i Marianna ze Snarskich ŚWIACKIEWICZOWIE* z l. poł. XIX w. Kojarzy mi się to z babcią Marią z Protassewiczów Aleksandrową Świackiewiczową (1867 ? – 31 XII 1953). Na cmentarzu parafii kościoła św. Piotra i Pawła spoczywa: Józef Zawadzki, księgarz i wydawca wileński (1781-1838), Marian Zdziechowski (1861-1938), autor *Widma przyszłości* (1936) i *W obliczu końca* (1938) oraz znajduje się kaplica Meysztowiczów h. Rawicz, a w niej pochowany Aleksander Meysztowicz (1864-1943), prezes zarządu Wileńskiego Banku Ziemińskiego (1917-1939). Obecnie jest tu nowy panteon Litwinów: polegli 13 I 1991 r. itd. Plac przed kościołem św. Piotra i Pawła poświęcony papieżowi Janowi Pawłowi II.

3. Cmentarz na Rossie [*Rasu kapines*].

Przed wejściem kupuję dwie książeczki: najlepszy przewodnik Tomas Venclova, *Wilno*, Wilno 2005 i Mieczysław Jackiewicz, *Wileńska Rossa*, Warszawa 2004 oraz 3 obrazki Matki Boskiej Ostrobramskiej.

Na lewo od głównego wejścia wydzielony mały cmentarz wojskowy polskich żołnierzy poległych w latach 1919-1920 i w 1944 r. Na środku znajduje się czarna płyta bazaltowa, a pod nią szczątki Marii z Billewiczów Piłsudskiej ekshumowane i przywiezione z Sugint oraz serce Józefa Piłsudskiego zmarłego 12 maja 1935 r. Na płycie napis: *Matka i Serce Syna* oraz cytaty ze Słowackiego. Pogrzeb urny z sercem syna i trumny matki odbył się 12 maja 1936 r. Przebudowano wówczas cmentarz wg projektu prof. Wojciecha Jastrzębowskiego z Krakowa, ogrodzono granitowym murem z małą kapliczką Matki Boskiej Ostrobramskiej przy bramie. Idziemy do bramy głównej. Nasza pielgrzymka zwiedza cmentarz założony w 1800 r. przez ks. Tymoteusza Raczyńskiego, proboszcza kościoła Wniebowstąpienia Pańskiego, misjonarzy. Są tu pochowani m.in.: Ludwik Kondratowicz (ps. Władysław Syrokomla), Michał Roemer, Eustachy Tyszkiewicz, Jan Kazimierz Wilczyński, Antoni Wiwulski (†1919, pochowany 1964), M.K. Čiurlionis, J. Basanavičius, Juliusz Kłos, Joachim Lelewel, Józef Montwiłł, Karol Podczaszyński.

Poszedłem na prawo od bramy wejściowej do drewnianego piętrowego domku do dyrekcji cmentarza, pouczony jeszcze w Krakowie przez Tadeusza Kadenacego. Na 1. piętrze w biurze był jeden pan, Litwin, mówiący po polsku. Dał mi do przegłądnięcia książki przepisane na maszynie z nazwiskami w układzie alfabetycznym wszystkich zmarłych pochowanych na Cmentarzu na Rossie. Wypisałem Połubińskich: Elżbieta

1892, *Idalia* 1906, *Krystyna* 1919, *Rozalia* 1906, *Simonas* 1915, *Andrzej* 1947, *Mieczysław* 1919. Z Kontkowskich [Kątkowskich, Katkowskich] był tylko *Konstanty* † 2 maja 1942 r. Litwin zaprowadził mnie na grób dziadka *Mieczysława Połubińskiego*, aleja wzdłuż ul. Rossa, wzdłuż ogrodzenia cmentarza [16 kv 42 kap]. Grób stanowi wielka płyta [na pograniczu kwadrat prostokąt] betonowa na ziemi z trzema niskimi słupkami betonowymi na każdym z czterech boków. Słupki o przekroju kwadratowym, połączone ze sobą metalowymi prętami. Na środku płyty ogrodzony w kształcie rombu klomb z wysoką ozdobną na 30 cm trawą. Brak płyty epitafijnej. Jak byłem z Jolą w 1944 r. to była na grobie tylko bujna wysoka trawa i nic nie było widać poza nią. Za grobem dziadka w drugim rzędzie jest grób na stopie betonowej składający się z trzech części marmurowych: 1) stopień, 2) leżąca kostka o przedniej ścianie prostokąta z wygrawerowanym napisem: Ś†P./ Dr. Med./ Władysław Bujalski/ Zm. 12. Sierpnia 1934 r./ W wieku lat 73. 3) stojąca kostka o przedniej ścianie prostokąta z wygrawerowanym napisem: Jadwiga/ Janikowiczowa/ Zm. 9. Maja 1901 r./ *Idalia*/ Połubińska/ Zm. 3. List. 1906 r./ Brakuje marmurowego względnie metalowego krzyża. Wystaje tylko z góry metalowy spiłowany trzpień. Grobu *Krystyny Połubińskiej* nie zdążyłem zobaczyć, bo moja grupa już kończyła zwiedzanie cmentarza.

Wilno, Cmentarz na Rossie, grób ks. *Mieczysława Połubińskiego* (2005 r.)

Przy alejce bliżej wejścia znajduje się neogotycka XIX w. z czerwonej cegły kaplica grobowa Jeleńskich. Czytam napisy: *Alina Jeleńska ur. 30 marca 1898 zm. 7 czerwca 1905; Mieczysław Jeleński 10 X [-] – 16 IV 1902 r.*

4. Godz. 11-11,30 msza św. w Kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej

Ja przewodniczę, a Jurek Sermak mówi krótkie kazanie. Nastrój jest podniosły. W modlitwie wiernych wzywam do modlitwy w naszych życiowych palących sprawach, aby je polecić wstawiennictwu Matki Boskiej, a także sprawy naszych najbliższych krewnych i przyjaciół oraz aby się pomodlić w intencji naszych zmarłych. Tutaj brali ślub 14 listopada 1912 r. Eugeniusz i Zofia Kątkowscy, a w 1920 (1921?) Wiktor Brzostowski z Zofią Kontkowską.

Tu 2 lipca 1927 r. był Józef Piłsudski na koronacji obrazu,

a w 1993 r. modlił się Jan Paweł II. Myśmy wchodzili i schodzili schodami wzniesionymi 1799 r. po lewej stronie ulicy *Aušros Vartu*.

Pamiętam, że w 1943 lub 1944 wchodziłem schodami po prawej stronie ul. Ostrobramskiej, następnie przechodziło się przed obrazem nad ulicą i schodziło schodami po lewej stronie ulicy. Mając parę minut czasu podczas kazania Jurka, przyglądałem się obrazowi metodycznie, dzieląc go na 6-8 kwadratów, aby nic nie przeoczyć.

Obraz został namalowany na płycie o wymiarach 2 m wysokości i 163 cm szerokości składającej się z ośmiu desek dębowych. Obraz jest namalowany na gruncie kredowym farbami temperowymi, zaś przemalowano go farbami olejnymi. Matka Boska jest sama, bez Dzieciątka Jezus. Ma twarz pociągłą, oczy piwne przymknięte, migdałowate, prosty cienki nos i piękne łuki brwiowe, usta pełne, o regularnym wykroju. Głowę pochyloną w modlitewnym skupieniu w prawą stronę, ręce złożone modlitewnie, skrzyżowane na piersiach jakby ze Zwiastowania. Nie ma jednak archanioła Gabriela. Obraz został namalowany w 1. ćwierci XVII w. w stylu późnorenesansowym. Początkowo nie miał srebrnej pozłacanej sukienki, którą założono pod koniec XVIII w. Pod sukienką srebrną Matka Boska ma płaszcz w kolorze kobaltowym z podszewką ciemnozieloną, karminową tunikę bogato sfałdowaną, koszulę w kolorze wiśniowym [widać mankiet lewej ręki]. Na głowie prostą białą chustę i pod szyją sfałdowany biały szal [tzw. gargiel]. Wokół głowy widać ślady kolistego nimbu z 42 złotymi promieniami. Tło obrazu jednolite szaro-brązowe. Obecnie stosowny do sukienki pozłacanej aksamit winny bardzo stary.

Prof. Juliusz Kłos w 1923 r. w przewodniku *Wilno* napisał: „Uderzające podobieństwo twarzy M. Boskiej do Barbary Radziwiłłówny” [s. 166].

Oglądając ikonografię Barbary Radziwiłłówny (1520-1551) tego

podobieństwa nie dostrzegłem. Ten błędny pogląd stał się jednak bardzo popularny. W 1977 W. Tomkiewicz w *Wiadomościach kościelnych archidiecezji w Białymstoku* [III nr 4, s. 39-57] doszedł do wniosku, że autorem obrazu jest malarz Łukasz Porębski z Krakowa, który w 1619 r. namalował Matkę Boską w ołtarzu w tarczy po prawej stronie w kościele kanoników regularnych Bożego Ciała na Kazimierzu. Owszem, jest duże podobieństwo, ale Matka Boska Kazimierzowska ma inaczej złożone ręce do modlitwy.

Maria Kałamajska-Saeed w 1990 r. w książce *Ostra Brama w Wilnie* odkryła prawdopodobny pierwowzór obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej w grafice malarza niderlandzkiego Martina de Vosa (1532-1603) z ok. 1580 r. przedstawiającej Matkę Boską. Podobieństwo jest uderzające, ale są i różnice. U Martina de Vosa twarz Madonny jest bardziej okrągła, pulchna, zaś na obrazie Matki Boskiej Ostrobramskiej twarz jest bardziej pociągła, wydłużona i piękniejsza, oczy przymknięte piwne, zaś u de Vosa przykryte powiekami. Dłuższa jest także u Matki Boskiej Ostrobramskiej szyja. Są też różnice dotyczące rąk i zarzuconego płaszcza na głowie. Mimo powtórzenia niderlandzkiego schematu ikonograficznego malarz obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej osiągnął oryginalność i namalował obraz piękniejszy od ikonograficznego pierwowzoru.

Brama Miednicka, prowadząca do Miednik, została wybudowana wraz z murami miasta (1503-1522). Nazwa *ostra* pochodzi od jej położenia na południowym krańcu miasta, zwanym Ostrym. W 1626 r. karmelici boski założyli klasztor przy Ostrej Bramie. W 1668 r. obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej zostaje przez magistrat Wilna przekazany pod opiekę karmelitów. W 1671 r. karmelici budują od strony północnej Ostrej Bramy kaplicę na I. piętrze i w tymże roku Akademia Wileńska obrała Matkę Boską Ostrobramską za swoją patronkę. W 1761 r. karmelita bosy o. Hilarion Rościszewski napisał pierwszą książkę *Relacya o cudownym obrazie Najświętszej Maryi Panny... na Ostrej Bramie...* Na początku XIX w. u stóp Matki Boskiej gromadziła się młodzież filomacka i filarecka. A. Mickiewicz był na mszy św. w 1823 r. w dniu wyjazdu na wygnanie. W przededniu powstania styczniowego, w 1863 r., spod Ostrej Bramy wyruszyły pochody patriotyczne. Adam Mickiewicz w *Panu Tadeuszu* napisał: *Panno święta co Jasnej bronisz Częstochowy i w Ostrej świecisz Bramie*. Wiersze poświęcone Matce Boskiej Ostrobramskiej pisali Juliusz Słowacki, Władysław Syrokomla, zaś cztery litanie ostrobramskie skomponował Stanisław Moniuszko.

Jedziemy autokarem do ul. Barbary Radziwiłłówny. Wychodzimy na plac katedralny. W 2000 r. odnowiono jego nawierzchnię, zaznaczając kontury stojących tu poprzednio budowli. Napotykamy pomnik założyciela Wilna

wielkiego księcia Litwy – Giedymina. Zaprojektował go emigracyjny rzeźbiarz Vytautas Kašuba, a wykonał w 1996 r. Mindaugas Snipas. Nie podoba mi się, przypomina radzieckie rzeźby historyzujące.

5. Dolny Zamek

W 1390 r. spalili go Krzyżacy. Aleksander Jagiellończyk (1492-1506) rozpoczął budowę nowego Dolnego Zamku. Zygmunt Stary, a szczególnie Zygmunt August zamek przebudował i umieścił tu swoją bibliotekę. W testamencie bibliotekę przekazał Akademii Wileńskiej. W XVI w. był to czteroczęściowy, ozdobiony attykami pałac włoski. Otaczał on dziedziniec wewnętrzny [2500 m²] i opierał się o wschodnią ścianę katedry, połączoną z pałacem krytą galerią. Pałac budowali: B. Berecci, Bernardino Zanobi de Gianotis, Giovanni Cini. W początku XIX w. został zburzony. W 1831 r. na jego miejscu wzniesiono twierdzę. Uchwałą Sejmu Litewskiego w 2000 r. postanowiono Zamek Dolny odbudować i w 2005 r. stoi on w stanie surowym.

6. Archikatedralna bazylika św. św. Stanisława i Władysława

Pierwotnie na tym miejscu stała świątynia pogańska Perkuna. Pierwszą katedrę założył w 1251 r., po przyjęciu chrztu, Mendog. Był to kamienny budynek romańsko-gotycki z czworokątną wieżą po stronie zachodniej. Odkryty w podziemiach katedry w latach 1973-1976. Po 1263 r. katedrę zamieniono w świątynię pogańską. W 1387 r. Jagiełło buduje katedrę w czasie chrztu Litwy. Po pożarze w 1419 r. odbudował ją Witold, miała ona przypominać katedrę we Fromborku. W latach 1623-1636 z inicjatywy Zygmunta III Wazy wybudowano barokową kaplicę św. Kazimierza. We wrześniu 1769 r. podczas burzy zawaliła się wieża południowa, niszcząc zarazem sklepienie katedry. Zginął ksiądz i 6 kleryków. Biskup Ignacy Massalski powierzył odbudowę katedry (1777-1801) arch. Wawrzyńcowi Gucewiczowi (†1798). Dzieła dokończył Michał Szulc. Ten zachował starą gotycką linię murów i naw oraz niezmienną kaplicę św. Kazimierza, a resztę przebudował w stylu klasycystycznym. Elewacja zachodnia składa się z 6 ogromnych tokańskich kolumn dźwigających belkowanie i trójkątny fronton, z posągami św. Stanisława, św. Heleny, św. Kazimierza [dłuta Karola Jelskiego]. Stracone w okresie sowieckim, zrekonstruowane zostały w 1979 r. przez rzeźbiarza Stanisłosa Kuzma. W 1950 r. władze sowieckie zamknęły katedrę. W 1956 r. urządzono tu galerię obrazów, a później zaczęto urządzać koncerty organowe. W 1989 r. katedrę przywrócono do kultu religijnego.

W dużym ołtarzu znajduje się obraz *Śmierć św. Stanisława* pędzla Franciszka Smuglewicza, a na ścianach bocznych 16 obrazów Włocha Constantina Villaniego ze Starego i Nowego Testamentu. Zwiedzanie rozpoczynamy od:

a) **Krypty królewskiej pod kaplicą św. Kazimierza**

W 1655 r. Wilno zajęły wojska moskiewskie. Wtedy w katedrze został zniszczony grób Wielkiego Księcia Witolda. Relikwie św. Kazimierza wywieziono, zaś groby królewskie zamurowano i zamaskowano w podziemiach katedry, a później o nich zapomniano. W 1931 r. podczas prac konserwatorskich odkryto: pod mensą ołtarzową w kaplicy św. Kazimierza w dwóch puszkach ze stopu cyny i ołowiu serce i wnętrzności króla Władysława IV Wazy, zaś w pobliżu prezbiterium w nawie głównej natrafiono na kryptę zawierającą szczątki króla Aleksandra Jagiellończyka oraz dwóch żon Zygmunta Augusta: 1) Elżbiety Rakuskiej, 2) Barbary Radziwiłłówny.

b) **Kaplica św. Kazimierza**

Została fundowana przez Zygmunta III Wazę (1623), a ukończona przez Władysława IV Wazę (1636) w stylu barokowym. Naśladuje ona renesansową kaplicę Zygmuntofską w katedrze na Wawelu, ale jest o wiele większa. Zbudowana na planie kwadratu, nakryta przestronną kopułą.

Ściany z piaskowca wyłożono czarnym marmurem, a ozdoby są z białego i różowego marmuru. Wykonawcy architekci i rzeźbiarze: Matteo Castello, Sebastiano Sallo i Constantino Tencalla. Na ścianach dwa freski z 1692 r. Michelangelo Palloniego: 1) otwarcie po 120 latach trumny św. Kazimierza, 2) zmartwychwstanie Urszuli przy grobie św. Kazimierza. W niszach umieszczono 8 drewnianych figur posrebrzanych, dość topornych: Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Jan Olbracht, Aleksander Jagiellończyk, Zygmunt Stary, Zygmunt August, św. Kazimierz, później Władysław IV Waza, fundator kaplicy. Ambona barokowa w kształcie kielicha stojącego na orle z rozpostartymi skrzydłami połączona i posrebrzana, tzw. ks. Piotra Skargi, *de facto* pochodzi z 1 poł. XVIII w. Stiuki z XVII w. Pietra Perettiiego.

Srebrny sarkofag królewicza św. Kazimierza z Augsburga 1704 r. Statuetka św. Kazimierza z XVII w. Obraz św. Kazimierza z trzema rękami z 1520 r. [W 1983 r. napisałem wstęp do żywotu *Świętego Kazimierza*, pióra ks. Kazimierza Drzymały SJ, Kraków, WAM].

Kaplica [św. Marii Magdaleny, Biskupia od 1536 r.], w krypcie pod kaplicą bp Benedykt Wojna i bp Ignacy Massalski, pierwszy abp niepodległej Litwy Julijonas Stepanovicus.

Kaplica św. Ignacego Loyoli, obraz *św. Ignacy spotyka przed Rzymem dźwigającego krzyż Jezusa Czechowicza*.

Kaplica Ukrzyżowania, [Gasztołdowska] obraz Czechowicza przeniesiony w 1798 r. z kościoła św. Kazimierza. Bp Walerian Protassewicz (1505-1579) został pochowany w grobowcu pod ołtarzem św. Krzyża. Popiersie marmurowe z tablicą znalezione zostało w 1909 r.

Przed katedrą od strony południowej w 2005 r. robi mi zdjęcie Jerzy Gąsior. Poprzednią fotografię miałem z ciocią Musią [Marią Pilecką] z 1943 r.

7. **Zaułek Bernardyński nr 11**

W domu piętrowym na parterze mieszkał Adam Mickiewicz od kwietnia do czerwca 1822 r., po powrocie z Kowna. Na tablicy z białego marmuru jest napisane *W domu tym XII 1822 mieszkał Adam Mickiewicz. Tu był redagowany poemat „Grażyna”* [to samo po litewsku]. Mieszkał u starego profesora, który miał młodą żonę. Oprowadza pani, a potem dyrektor Litwin. Mówi, że nie można określić jakiego koloru miał oczy Mickiewicz, bo świadectwa historyczne podają kolor: piwny, zielony, niebieski. Obie te osoby urządziły interesujące dowcipne i zabawne gawędy. Jest parę mebli i przedmiotów związanych z Mickiewiczem, a także portrety: obrazy, grafiki i rysunki. Muzeum istniało już od 2 poł. XIX w. Odnowione w 1955 r. [100 rocznica śmierci], a ostatnio w 1983 r.

8. **Kościół św. Anny, ul. św. Anny 8**

Koniec XV w, ostatnia renowacja 1969-1970, dzwonnica z 1873 r., odnowiona 1972 r., gotyk płomienisty flamandzki [północna Flandria], architekt Benedykt Ried, pracujący dla czeskiego i węgierskiego dworu Władysława Jagiellończyka. Użyto 33 rodzajów cegieł. Sklepienie gwiazdziste, wewnątrz dwuprzęsłowe. Ołtarz główny późnobarokowy (1747 r.), obraz *Św. Anna Samotrzecia*.

9. **Kościół św. Franciszka i Bernardyna [Bernardynów], ul. św. Anny 10**

Kościół z XV w., zniszczony. Następny z początku XVI w. spalony, odbudowany pod koniec XVI w., sklepienie nawy głównej XVII w. Nowa fasada po 1794 r. Styl: późnogotycki, elementy renesansowe, wyposażenie rokokowe. Trzynawowy, sklepienie kryształowe. Ołtarz główny, a 11 odnawianych. Wnętrze zdewastowane. Trwają prace konserwatorskie. Odslonięto 300 m² późnogotyckiej polichromii. Pomnik Adama Mickiewicza.

Na południe od Bernardynów w 1984 r. postawiono z różowego granitu pomnik A. Mickiewicza, podpira się łokciem na złamanej kolumnie, dzieło Gedeminas Jokubonisa z 1980 r. Dookoła ułożono płyty z 6. płaskorzeźbami na temat *Dziadów* z 1935 r. rzeźbiarza Henryka Kuny z niezrealizowanego pomnika Mickiewicza.

W 1924 r. powstał w Wilnie za Wilią na terenie koszar pomnik kubistyczno-formistyczny [makieta z drewna] Zbigniewa Pronaszki. Wywoływał on kontrowersje, był uważany za prowizorium i spłonął od uderzenia pioruna w 1935 r.

Obiad jemy w dużej restauracji przy ul. Bernardyńskiej [lub ul. św. Michała], obsługa w strojach ludowych, urządzenie artystyczne, długie ławy.

10. **Biskup wileński WALERIAN PROTASSEWICZ-SZUSZKOWSKI (ok. 1505-1579) herbu DRZEWICA**

Pochodził z bojarskiego rodu litewskiego osiadłego w Szuszkowie koło Krajska [woj. mińskie]. Był pisarzem kancelarii litewskiej królowej Bony (1532-1544), następnie pisarzem W. Księstwa Litewskiego i sekretarzem króla Zygmunta Augusta (1544-1572). Został biskupem łuckim (1554), a następnie biskupem wileńskim (1556). 4 X 1562 r. pobłogosławił w Wilnie ślub królowny Katarzyny Jagiellonki z księciem Finlandii Janem Wazą. Sprowadził jezuitów do Wilna w 1569 r. W 1570 r. fundował szkołę – kolegium jezuickie w Wilnie, które Stefan Batory podniósł do rangi Akademii Wileńskiej w 1578 r. zrównanej w prawach z Akademią Krakowską. W 1574 r. Protassewicz dostał do pomocy z prawem następstwa koadiutora bp. Jerzego Radziwiłła.

Protassewicz zmarł 31 XII 1579 r. Został pochowany w katedrze wileńskiej w zbudowanym przez siebie grobie pod ołtarzem św. Krzyża. Kapituła wileńska wystawiła mu popiersie marmurowe z płytą nagrobną. Znalezione ono zostało we fragmentach [herb Drzewica...] w 1909 r. podczas prac związanych z naprawą posadzki katedralnej. To jest chyba kaplica Ukrzyżowania [Gasztołdowska].

Portret Protassewicza znajduje się w pałacu biskupów wileńskich. Twarz 3/4 po 50-tce, oczy piwne, nos prosty, rumieńce na policzkach, broda siwa. Czapka karminowa z czarnym futrzanym otokiem, biała komża, zielona morska pelerynka, złoty łańcuch, w prawej ręce trzyma pektorał. Tło obrazu zielonkawe przechodzące w czerń. W górnym lewym rogu biały napis kursywą *Waleryjan Protasewicz/ Biskup Wileński*. Na dziedzińcu Wielkim [*Didysis*, dawniej ks. P. Skargi] jest umieszczona tablica z białego marmuru z lat 30. XX w. ufundowana przez Uniwersytet Stefana Batorego: insygnia biskupie, herb Drzewica i napis:

WALERIAN/ PROTASSEWICZ SZUSZKOWSKI/ BISKUP WILEŃSKI/
UR 1504 – ZM. 1579/ KOLEGJUM TJ W WILNIE FUNDATOR/
AKADEMII WILEŃSKIEJ POCZĄTKODAWCA/ HOJNY
DOBROCYŃCA/ PIERWSZY KANCLERZ/ WIEKU SWEGO BYŁ
ŚWIATŁOŚCIĄ/ WIARY ŚW. I NAUK KRZEWICIELEM/ UCZONYCH
MIŁOŚNIKIEM/ MŁODZIEŻY HOJNYM WSPOMOŻYCIELEM/
I OPIEKUNEM/. Nad arkadami elewacji na dziedzińcu Wielkim ok.
1979 r. odsłonięte kilka XVII w. malowideł, m. in. przedstawiających
biskupa Protassewicza i hetmana Chodkiewicza. W XIX w. Jan Matejko
kupił łańcuch z pektorałem bp. Protassewicza. Znajduje się on obecnie
w Muzeum Jana Matejki w Krakowie przy ul. Floriańskiej.

KWESTIA POKREWIEŃSTWA [POWINOWACTWA]

Nazwisko jest jedno, ale ma różne warianty: Protasewicz, Protassewicz,
Protasiewicz, Protasawicz, Protaszewicz [lit. Protasevicius].

Według K. Niesieckiego, *Herbarz Polski* [T. VII, s. 503-504]: „Rozumiem
jednak, że wszyscy Protasiewiczawie JEDNEGOŻ SĄ DOMU, ale
znać dla podobieństwa herbu Jastrzębiec z herbem Drzewica, jedni się
tym, drudzy tym szczycą”. Do tego nawiązuje tradycja rodzinna, tak
więc szacunkowo biskup Walerian (XVI w.) reprezentuje 2. pokolenie,
zaś babcia Salomea z Protassewiczów Mieczysława Połubińska (XIX/
XX w.) reprezentuje 13. pokolenie.

Według dr Stanisława Witolda Dumina, *Protasiewiczowie [Protasawiczawie]
herbu Jastrzębiec* Moskwa 2004 s. 24. *WSPÓLNE POCHODZENIE
ICH JEDNAK NIE JEST WCALE PEWNE*. Dumin doprowadził
genealogię Protassewiczów h. Jastrzębiec do XVI w. i nie znalazł
powiązań z Protasiewiczami h. Drzewica i z bp. Walerianem
Protasewiczem-Szuskowskim. Nazwisko Szuskowski ma małe
znaczenie; jest to przydomek od Szuskowa. Jest jednak jeden punkt
niejasny, nie znamy pochodzenia biskupa Waleriana [imię ojca, imię
i nazwisko rodowe matki, imiona dziadków i nazwiska dziadków po
kądzieli]. Tak więc sprawa [wspólności pochodzenia lub braku teje]
może być rozstrzygnięta dopiero po ustaleniu genealogii biskupa. Co
prawda „sukces ma wielu ojców, zaś klęska jest sierotą”.

11. Pałac biskupów wileńskich – Rzeczpospolitej – Prezydenta Litwy, plac Baukanto 3 [d. Napoleona]

Wzmianka z XIV w. jako rezydencja Gasztołdów. Na miejscu tym już
w końcu XIV w. biskup wileński, Andrzej Wasiło wznosił drewniany
dwór biskupi. Zastąpił go potem murowany pałac, w którym mieszkał
m.in. bp Protassewicz i do 1794 r. była to rezydencja biskupów
wileńskich. W 1792 r. Wawrzyniec Gucewicz z polecenia bp Ignacego

Massalskiego pałac przebudował. Juliusz Kłos w przewodniku *Wilno* [1923 s. 95] zarzuca Władysławowi Tatarkiewiczowi, że w pracy *Dwa klasycyzmy: warszawski i wileński*, Warszawa 1921 przypisuje autorstwo pałacu biskupiego Gucewiczowi, gdy go przebudował architekt carski Wasilij Stasow w latach 1824-1832, pracami kierował Karol Podczaszyński. Zburzono wtedy pod pałac część zabudowy uniwersytetu przy ul. Uniwersyteckiej.

- W 1795 r. pałac stał się siedzibą wileńskich generałów-gubernatorów. Zatrzymał się tu w 1797 r. eks-król Stanisław August Poniatowski, również przyszedł król francuski, Ludwik XVIII, a w 1804 r. król pruski Wilhelm. W 1812 r. przez 3 tygodnie mieszkał w nim Napoleon. Zatrzymywali się tu carowie Paweł I, Aleksander I, a rezydowali gubernatorowie: Michał Kutuzow (1800-01, 1809-11), Michał Murawiew i inni.
- Od 1919 r. pałac Rzeczypospolitej, gościł tu Józef Piłsudski, gen. Lucjan Żeligowski, prezydenci Stanisław Wojciechowski, Ignacy Mościcki.
- W czasach sowieckich budynek oddano wojsku. Po jego wysiedleniu przekazano pracownikom sztuki. Od 1997 r. jest rezydencją prezydenta Litwy.

12. Kolegium jezuickie, Akademia Wileńska [jezuicka], Uniwersytet Wileński

Historia:

- 1570 bp Walerian Protasewicz inicjuje utworzenie kolegium jezuickiego i biblioteki.
- 1579, 1 IV Stefan Batory i 29 X Grzegorz XIII przekształcają kolegium w Akademię.
- 1641 otwarto wydział prawa; 1753 założono obserwatorium astronomiczne.
- 1773 rozwiązano zakon jezuitów; szkolnictwo przejmuje Komisja Edukacji Narodowej.
- 1781 Akademia Wileńska zostaje nazwana Szkołą Główną W. Ks. Litewskiego.
- 1803 *Imperatorski Uniwersytet Wileński*
- 1832 Mikołaj I zamknął uniwersytet
- 1919-1939 polski *Uniwersytet Stefana Batorego*
- 1940 wyższa uczelnia Związku Sowieckiego
- 1943, 17 III Niemcy zamykają uczelnię
- 1944 jesienią otworzono uczelnię im. Vincasa Kapsukas.
- 1990 po odzyskaniu przez Litwę niepodległości Uniwersytet uzyskuje autonomię.
- Budynki uniwersyteckie zajmują cały kwartał Starego Miasta, ograniczony czterema ulicami: Uniwersytecką [była Biskupia], Świętojańską

[Sv. Jono], Zamkową [Pilies], Skopówką [Skapo]. Na zespół składa się 12 budynków o kilku skrzydłach, kościół św. Jana i dzwonnica. Gmachy są rozmieszczone przy 12 dziedzińcach. Kolejno zwiedzamy:

a) **Dziedziniec Wielki [Didysis, dawniej Ks. Piotra Skargi]**

Ozdobiony arkadami, od wschodu fasada kościoła św. Jana i dzwonnica; od północy i zachodu najstarsza część manierystyczno-barokowa [budynki dawnej Akademii z XVI w.], od południa klasycystyczny (1816 r.) dwukondygnacyjny budynek auli, z reprezentacyjnym wejściem na uczelnię. Na fasadzie kościoła św. Jana tablice dwóch pierwszych rektorów, ks. Piotra Skargi SJ i ks. Jakuba Wujka SJ. Pod arkadami płyty ze zlituanizowanymi nazwiskami sławnych profesorów i wychowanków. Tu jest tablica bp W. Protassewicza. Nie sprawdziłem, czy jest jeszcze tablica Feliksa Dzierżyńskiego, bo śpieszyliśmy się. Na drugiej kondygnacji ściany północnej i zachodniej w latach 1977-79 oraz w 1995 r. odsłonięto XVIII w. freski, przedstawiające bp. W. Protassewicza, hetmana Jana Karola Chodkiewicza, królów Augusta III i Stanisława Augusta Poniatowskiego.

b) **Kościół św. Jana [uniwersytecki]**

Budowę kościoła rozpoczął Władysław Jagiełło po chrzcie Litwy w 1387 r. Ukończył fundację w 1426 r. W. Ks. Witold. Była to budowla gotycka: 3 jednakowej wysokości nawy i 14 ośmiobocznych filarów – budowla halowa. W 1571 r., dzięki protekcji Anny Jagiellonki, Zygmunt August ofiarował kościół jezuitom. W 1574 r. jezuita poświęcili nowy ołtarz główny i w latach 1574-78 postawili od nowa na gotyckich fundamentach wolno stojącą dzwonnice w stylu renesansowym, wysoką na 32 m. Głosił w kościele kazania ks. Piotr Skarga i odbywały się tu powitania królów: Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy, Władysława IV oraz Jana Kazimierza, później cara Piotra I. W 1636 r. nadano tu doktorat poecie Maciejowi Sarbiewskiemu SJ w obecności Władysława IV. W 1573 r. powstała przy kościele Sodaliczka Mariańska, a w 1579 r. Skrzynka św. Mikołaja założona przez Skargę. W 1655 r. podczas najazdu moskiewskiego Kozacy wywołali pożar, który zniszczył wnętrze. Kościół odbudowano nadając mu formy późnorenesansowe a kaplicom barokowe. Kolejne pożary 1702 i 1737 r. Odbudowa w latach 1738-40. Nowe pożary 1741 i 1748 r. przedłużyły prace restauracyjne do 1749 r. Kierował nimi rektor ks. J. Sadowski według projektu architektonicznego Jana Krzysztofa Głaubitza w stylu późnego baroku wileńskiego, fasada zachodnia rokokowa (1747 r.) i szczyt nad prezbiterium (1762 r.). J. K. Głaubitz w latach 1737-46 przebudował wieżę, dobudował ostatnie piętro i nadał charakter rokokowy [hełm, 63 m wys.].

Po kasacie jezuitów w 1773 r. kościół stał się akademicki i podlegał rektorowi. W latach 1827-28 architekt Karol Podczaszyński usunął sporą część barokowego wystroju i dobudował klasycystyczny przedsionek od ul. Świętojańskiej. W czasach sowieckich kościół był zamknięty i uległ dewastacji. W 1979 r. otwarto w nim muzeum uniwersytetu. W 1991 r. został zwrócony wiernym. W 1993 r. Jan Paweł II spotkał się tu z inteligencją.

Zwiedzamy kościół indywidualnie. Na środku nawy głównej na podium stoi stół wykładowy, a obok fortepian koncertowy. Robi to dziwne wrażenie. Na ścianach wisi kolekcja portretów profesorów Akademii i Uniwersytetu Wileńskiego, jest to pozostałość ekspozycji Muzeum Nauki Litewskiej z 1979 r. Portrety nie są oryginalne z epoki, lecz wykonane w XX w. na podstawie starych obrazów i grafik, ale nie w sposób wierny pierwowzorom, lecz stanowią swobodną interpretację, z zastosowaniem środków technicznych XX w. jak również współczesnych zasad estetycznych. Osobiście mnie to denerwowało. W niektórych kaplicach znajdują się gabloty z drukami, fotografiami. Wywołało to u mnie mieszane uczucia. Wspaniała jest zespół ołtarza głównego, wg projektu J. K. Glaubitza, fundacji ks. Wojciecha Radziwiłła z Klecka. W ołtarzu w górze scena chrztu w Jordanie Jezusa, poniżej krucyfiks obity srebrną blachą. W bocznych ołtarzach ustawionych kulisowe, po prawej stronie Jan Ewangelista, a po lewej Jan Chrzciciel. Ołtarze murowane, pokryte marmoryzacją i stiukiem. Liczne pomniki, wspomnę tylko A. Wiwulskiego, Tadeusza Kościuszki z 1917 r. Na chórze popiersie Stanisława Moniuszki, który przez wiele lat był tu organistą. W kaplicy św. Anny ołtarz barokowy św. Wiktora z rzeźbą Ukrzyżowanego Zbawiciela wpisaną w Drzewo Życia z XVIII w., przeniesiony z kościoła franciszkanów. W przedsionku od Świętojańskiej barokowa rzeźba św. Ignacego Loyoli, który depcze smoka reformacji.

c) **Dziedziniec Obserwatorium Astronomicznego**

Otoczają go arkady na trzech kondygnacjach, zamurwane. W północnej części stare obserwatorium z dwiema cylindrycznymi wieżami wybudowane w latach 1782-88 przez Marcina Knackfusa w stylu wczesnego klasycyzmu. Fryz ze znakami zodiaku i łaciński napis: *Addidit antiquo Uranos virtus nova lumina coelo* [Odwaga użyczyła staremu Wszechświatu nowego światła]. W zachodniej części najstarszy budynek z XVI w., zakupiony w 1568 r. przez biskupa Protassewicza na kolegium jezuickie. Na budyńku tablica pamiątkowa Marcina Poczobutta.

d) **Dziedziniec Macieja Kazimierza Sarbiewskiego SJ, poety**

W księgarni *Littera* pytam się o Ludwika Piechnika 4 tomową Akademię Wileńską po polsku, nie mają. Tłumaczenie litewskie jeszcze nie powstało.

Dziedziniec Fr. Smuglewicza, malarza, przemianowano na S. Daukanto [Szymon Dowkont], prekursora litewskiego odrodzenia narodowego.

13. **Kościół św. Ducha [Dominikanów], Dominikonu gatve 8**

Kościół drewniany w 1408 r. ufundował król Jagiełło. W 1501 r. ufundował kościół Aleksander Jagiellończyk murowany i przekazał go dominikanom. Gotycki kościół przetrwał do początku XVII w. Po pożarze został przebudowany w stylu barokowym. W 1665 r. zniszczyły go wojska moskiewskie. Odbudował go ks. Michał Wojniłowicz w latach 1679-1688. Konsekwował kościół bp wileński Konstanty Kazimierz Brzostowski (1644-1722) herbu Strzeмиę. Podczas pożarów w latach 1726, 1748, 1758 kościół poważnie ucierpiał. Rekonstrukcji dokonano w latach 1749-1770 według projektu Jana Krzysztofa Glaubitza. Wnętrze kościoła i wyposażenie [ołtarze, ambona] zaprojektował Franciszek Ignacy Hoffer. Dominikanie przetrwali w kościele i klasztorze przy ul. św. Ignacego do 1844 r. Rosjanie zlikwidowali zakon, w dawnym klasztorze urządzili biura zarządu miejskiego i więzienie. Kościół przeszedł w ręce kleru diecezjalnego. W międzywojniu kościół pozostał parafialnym, a w klasztorze były biura magistratu. W okresie sowieckim świątynia była czynna. Była i jest kościołem Polaków, odbywają się tu nabożeństwa w j. polskim. Po 1990 r., po odzyskaniu przez Litwę niepodległości, powrócili polscy dominikanie.

Pod kościołem znajdują się podziemia dwu i kilkukondygnacyjne z trumnami z XVII i XVIII w. Szacuje się, że zachowało się około 2000 zmumifikowanych zwłok, m.in. szczątki ofiar dżumy oraz żołnierzy napoleońskich.

W kościele umieszczono obraz *Jezu, ufam Tobie [Miłosierdzia Bożego]* Eugeniusza Kazimirowskiego z 1934 r., według widzenia św. s. Faustyny [Heleny] Kowalskiej. Siostra Faustyna ze Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia zapisała w swoim *Dzienniczku* pod datą 22 lutego 1931 r. w Płocku, miała wtedy 26 lat: „Wieczorem, kiedy byłam w celi ujrzałam Pana Jezusa ubranego w szacie białej. Jedną ręką wzniesioną do błogosławieństwa, a druga dotykała szaty na piersiach. Z uchylenia szaty na piersiach wychodziły dwa wielkie promienie, jeden czerwony, a drugi błędy”.

W 1933 r. Faustyna została przeniesiona do Wilna, do klasztoru na Antokolu, przy ul. Senatorskiej 25, gdzie miała pracować jako ogrodniczka. Ponieważ Faustyna ponawiała prośby o namalowanie obrazu *Jezu, ufam Tobie*, Jej spowiednik wileński ks. dr Michał Sopoćko, po porozumieniu się z przełożoną domu wileńskiego s. Ireną Krzyżanowską, wysłali wizjonerkę na badania psychiatryczne do dr Heleny Maciejewskiej. Ta uznała, że Faustyna jest zdrowa psychicznie. Zwrócono się wtedy o namalowanie obrazu do wileńskiej bernardynki s. Franciszki Wierzbickiej; ta nie zgodziła się, bo nie odpowiadała jej wysokość uniesienia błogosławiącej dłoni Jezusa z wizji Faustyny. Zwrócono się więc następnie do malarza portretowego i specjalizującego się w malarstwie religijnym, Eugeniusza Kazimirowskiego, ul. Rossa 2. Artysta malował obraz od 2 stycznia do lipca 1934 r. S. Faustyna rozplakała się gdy obraz zobaczyła, obraz jej się nie podobał. Miała wizję i usłyszała słowa: „Nie w piękności farby, ani pędzla jest wielkość

Wilno, kościół dominikanów,
obraz *Jezu, ufam Tobie* (2005 r.)

tego obrazu, ale w łasce Mojej”. S. Faustyna miała 8 wizji na temat obrazu Miłosierdzia Bożego [3 w 1934 r., a 5 w 1935 r.]. Obraz nie podobał się też jego fundatorowi ks. Sopoćko. Wisiał początkowo w mieszkaniu ks. Sopoćko, a od jesieni 1934 r. w klasztorze bernardynek przy kościele św. Michała, ul. św. Michała 9. Został wystawiony publicznie 3 razy: 1) 26 IV 1935 r. w Ostrej Bramie; 2) 20 VI 1935 r. podczas procesji Bożego Ciała w parafii św. Franciszka, na której terenie znajdował się klasztor bernardynek; 3) w niedzielę przewodnią w 1936 r. w kościele św. Michała. Za zgodą arcybiskupa wileńskiego Romualda Jałbrzykowskiego od 4 kwietnia 1937 r. zawieszono obraz *Jezu, ufam Tobie* w kościele św. Michała [bernardynek] i był tam do sierpnia 1948 r. gdy kościół zamknięto, a klasztor skasowano. Wisiał w zamkniętym kościele do 1950 r. Wtedy wzięła go do prywatnego mieszkania Janina Rodziewicz Stefańska, a po jej aresztowaniu w 1951 r. obraz przechowywała Litwinka Jadwiga Starajte. W 1954 r. oddała go do konserwacji, a 1955 r. przekazała ks. Janowi Ellertowi z kościoła św. Ducha, który trzymał go w swoim mieszkaniu. W 1956 r. ks. Józef Grasewicz przewiózł obraz do Nowej Rudy, gdzie był do 1986 r. W tym roku obraz powrócił do Wilna, został odnowiony przez malarza Filipaviciusa [Filipowicz?] i 14 czerwca 1991 r. umieszczono go w kościele św. Ducha, ul. Dominikańska 8. W 2005 r. obraz przeniesiono do kościoła Miłosierdzia Bożego w Wilnie, ul. Dominikańska 12. Kościół ten został rok wcześniej odnowiony i konsekrowany.

Nasze zwiedzanie było utrudnione po południu. Za 5 min. miała się zacząć msza św. kościół był pełen ludzi. Dokładnie przyglądałem się obrazowi *Jezu, ufam Tobie* w nawie głównej po prawej stronie.

W przedsionku uderzyło mnie epitafium: *Bogu Nieśmiertelnemu/ śmiertelnym zwłokom/ w tym kościele złożonym/ W Bogu zeszęły/ Wielmożnej Jeymci/ Pani Barbary z Siekluckich/ KOSTROWICKIEY/ Łowczyny i Pisarzowej Grodzkiej/ powiatu Lidzkiego/ Kamień ten położył syn wdzięczny/ Dobroczynney Matcel/ na wieczna wdzięczność pamiętkę/ i ku zaleceniu modlitwom wiernych/ Roku Pańskiego MDCCLXXXVII [1787]/ miesiąca sierpnia [22] Dnia/.* Od razu pomyślałem o Danielu Kostrowickim (†1942) [Zielony Most] mężu Haliny z d. Przybytko i ich synach Krystianie Kostrowickim (*1936), mieszkającym w Legnicy i Aleksandrze Kostrowickim (*1938), mieszkającym w Warszawie.

14. Kościół św. Trójcy i klasztor bazylianów, ul. Aušros Vartu 7b [Ostrobramska]

Późnobarokowa brama [1761 r., arch. J.K. Glaubitz] zwieńczona płaskorzeźbą św. Trójcy.

Przestronny dziedziniec i stare drzewa.

Kościół ma cechy gotyckie, barokowe i bizantyjsko-rosyjskie. Dawne miejsce kaźni litewskich chrześcijan: Antoniego, Jana i Eustachego.

Cerkiew prawosławną ufundował w 1514 r. Konstanty Ostrogski.

W latach 1608-1827 klasztor i kościół należały do unickiego zakonu bazylianów, później do prawosławnych, a ostatnio do unitów.

Budynek klasztorny wzniesiono razem z cerkwią. W okrągłej wieży mieściła się od 1596 r. w drukarnia. Wydano w niej pierwszy elementarz wschodniosłowiański Wawrzyńca Zizaniusza. Na początku XIX w. w południowym skrzydle klasztoru urządzono więzienie. W latach 1823-1824 osadzono w nich uczestników procesu filomatów i filaretów, wśród nich Adama Mickiewicza i Ignacego Domeykę, później wyemigrował do Chile. Przekupiwszy strażników więźniowie nocami spotykali się w celi Mickiewicza. Przyjęła się dla niej nazwa *Cela Konrada*. To Konrad, bohater III części *Dziadów* wypowiada *Wielką improwizację*. Miejsce *Celi Konrada* w XX w. ustalił Juliusz Kłós. Wmurowano tablicę: *DOM Gustav. Obiit MDCCCXXIII calendis Novembris. Hic natus est Conradus MDCCCXXIII calendis Novembris [Bogu Najlepszemu, Największemu. Gustaw zmarł tu 1823 1 listopada. Tu narodził się Konrad 1823 1 listopada]*. W celi tej odbywały się wieczory literackie. W klasztorze więziono uczestników powstania listopadowego, a później Szymona Konarskiego. W 1. połowie XX w. działało tu białoruskie gimnazjum, towarzystwo naukowe i muzeum. Obecnie w niewielkiej części klasztoru mieszkają bazylianie. Część z *Celą Konrada* wynajęła firma farmaceutyczna i przeprowadzała remont. Nie mogliśmy wejść. Na zewnątrz budynku jest tablica litewsko-polska: „W tym budynku od 25 X 1823 do 21 IV 1824 był więziony wraz z innymi filomatami ADAM MICKIEWICZ. Tu rozgrywa się akcja *Dziadów* części III”.

15. Cerkiew Św. Ducha i zespół klasztorny, ul. Aušros Vartu 10 [Ostrobramska]

Prawosławna cerkiew i klasztor istnieją od 1567 r. Murowana cerkiew z 1638 r., została w latach 1749-1753 rokokowo przebudowana przez Jana Krzysztofa Glaubitza. Dwie wieże wys. 49 m i kopuła uzupełnione prostą masywną dzwonnica. Drewniany ikonostas (1753-1756) projektowany przez Glaubitza. 12 obrazów XIX w. pędzla Iwana Trutniewa.

W latach 1826-1851 pod ikonostasem urządzono kryptę podziemną na relikwie trzech św. męczenników wileńskich prawosławnych: Antoniego, Jana i Eustachego [*Muczeniki Wilenskije Antonij, Ioan i Jewstafij*]. Rodzeni bracia Antoni i Jan pracowali na dworze Olgierda i zostali oskarżeni o odstępstwo od pogaństwa. Przyznali się, że są chrześcijanami. W kwietniu 1347 r. Antoni został powieszony na dębie, Jan uduszony, zaś w grudniu powieszono Eustachego, który dołączył do braci. W 1374 r. męczennicy wileńscy zostali kanonizowani przez patriarchę ekumenicznego Filoteusza. W XVI w. ich ciała, nie uległe rozkładowi, przeniesiono do monasteru św. Ducha, a w 1826 r. relikwie udostępniono wiernym. Cerkiew wspomina ich 27 kwietnia.

Obecny wygląd cerkwi jest efektem przebudowy z 1873 r., zainicjowanej przez Murawiewa. Klasztor męski z przełomu XV/XVI w., został w latach 1821-1825 odnowiony. Klasztor żeński z końca XVI w. znajduje się na prawo od cerkwi. Przebudowano go w latach 1842-1844. Słynne tutejsze postacie: Melecjusz Smotrycki, autor pierwszej *Gramatyki słowiańskiej* [Jewie, 1619]; archimandryta Piotr Mogiła [Mohyła], który w 1646 r. w Kijowie wydał prawosławny *Modlitewnik*. Metropolita Józef Siemaszko uważał, że Matka Boska Ostrobramska jest ikoną i chciał ją w XIX w. umieścić w cerkwi św. Ducha. Został on pochowany w grobowcu pod kaplicą w 1868 r. W okresie dwudziestolecia międzywojennego w klasztorze mieścił się konsystorz prawosławny i mieszkał tu abp Teodozjusz.

Obecnie w klasztorze przebywa 12 zakonników i jest to jedyny czynny na Litwie klasztor prawosławny.

Podczas zwiedzania, ok. godz. 18, relikwie trzech męczenników były wystawione w cerkwi na środku, przed ikonostasem, w wielkiej szklanej gablocie. Ciała ubrane były w szaty brokatowe, miały zasłonięte głowy, a widoczne stopy w białych skarpetach w pantoflach. Zrobiło to na mnie dziwne surrealistyczne wrażenie. Fotografuję się przy bocznych wrotach ikonostasu. W kąciку jest sklepik. Ikonki papierowe, drukowane i złożone oraz dewocyjne pisemka i książeczki. Cerkiew zamykają i nas wypraszają.

16. **Jezuicki kościół św. Kazimierza, ul. Didzioji 30 [d. Wielka]**

Budowę rozpoczęto w 1604 r. na wiadomość o kanonizacji królewicza Kazimierza. Wsparł ją finansowo Zygmunt III Waza, a na wyposażenie kościoła łożyli Władysław IV i biskup płocki i wrocławski Karol Ferdynand Waza. Kościół wznosił Jan Frankiewicz SJ, uczeń Giovanniego Marii Bernardoniego, w latach 1604-1616, a pracę przerwał pożar z 1610 r. Dziwactwo konstrukcyjno-stylistyczne stanowią w barokowym kościele gotyckie skarpy nad nawami bocznymi [widoczne

od dziedzińca północnego – J. Kłos (1923)). Następne pożary zniszczyły świątynię w latach 1655, 1706 i 1749 r. Rekonstrukcję przez 6 lat po ostatniej pożodze prowadził arch. Tomasz Żebrowski. Kopułę wznosił J.K. Glaubitz. Wieżę zbudowano w 1750 r., a fasadę ukończono w 1751 r. Przy kościele istniały: Sodalicja Mariańska mieszczan, Bractwo Dobrej Śmierci, Bursa Muzyków [ul. Końska] oraz przychodnia lekarska. Niektórzy kapłani pełnili obowiązki kapelanów wojskowych. W 1622 r. w tej świątyni św. Andrzej Bobola otrzymał święcenia kapłańskie. Po kasacie jezuitów, kościół pozostał w latach 1773-1812 pod zarządem zakonu marków [białych augustianów]. W 1812 r. Francuzi zamienili go na magazyn zboża. W 1815 r. przejęli go i wyremontowali księża misjonarze. Po powstaniu listopadowym, w 1832 r., kościół został zamknięty, a w osiem lat później zamieniony na cerkiew. Po powstaniu styczniowym, w latach 1867-1878 rosyjski architekt Mikołaj N. Czagin przebudował go na sobór św. Mikołaja, zmieniając zewnętrzną architekturę i bizantyzując wnętrze. Na początku I wojny światowej stał się on protestanckim kościołem garnizonowym, a później oddano go katolikom. Po odzyskaniu niepodległości powrócili tu jezuici. W 1925 r. arch. Jan Borowski przeprowadził częściową rekonstrukcję z zewnątrz [elewacje] i wewnątrz kościoła. Odbudowano chór muzyczny, przywrócono wyposażenie. Po II wojnie światowej władze sowieckie urządziły w nim muzeum religii i ateizmu. W 1989 r. 4 marca kościół został przekazany katolikom i ponownie poświęcony. Uchował się barokowy ołtarz główny i dwa ołtarze boczne w transeptach.

Zaglądamy do kościoła, jest msza św. Poraża mnie Chrystus zmartwychwstały z obrazu w ołtarzu głównym. Jest on utrzymany w tonacji żółto-niebieskiej, czyli zharmonizowany z marmoryzacją ołtarza. Stylistycznie pokrewny malarstwu El Greco, ale jest straszny jak zjawia. Namalowany na przełomie XX/XXI w. Okropny. Dobre są organy, stąd poza nabożeństwami w kościele odbywają się koncerty. Klasztor, dom profesów, został wzniesiony w latach 1604-1615. Mieszkał tu św. Andrzej Bobola. W budynku klasztoru działało pierwsze w Wilnie litewskie gimnazjum (1915-1919). W 1925 r. powstało tu jezuickie gimnazjum do którego uczęszczał Zbigniew Br. Kątkowski (1936-39). W XXI w. jezuici litewscy podjęli to dzieło i również otworzyli gimnazjum.

17. Kościół św. Teresy [karmelicki], ul. Aušros Vartu 14 [Ostrobramska]

Kościół wzniesiony w latach 1633-1650 z fundacji Stefana Paca, podkanclerzego. Arch. Ulrich, fasada arch. Constantino Tencalla.

Zbudowany ze szwedzkiego piaskowca, granitu i marmuru. Kościół, ostatnio restaurowany w latach 1971-1976, już wymaga następnej konserwacji. Zaglądamy tylko, jest msza św.

Wsiadamy do autokaru koło Bramy Ostrobramskiej. Jedziemy przez ul. Wielka Pohulanka [Jonasa Basanaviciausa] powoli do góry: Teatr, Dyrekcja Kolei, rozpoznaję cerkiew i ulicę od cerkwi do skrzyżowania. Domów nr 39 i 41 nie ma. Zostały zburzone pod skrzyżowanie. Ulica jest schludna, ale zaniedbana. Fasady wymagałyby odnowienia. Nie są wypieszczone jak budowle na Starym Mieście.

Kolacja w hotelu. Potem z panem Jerzym Gąsiorem jadę taksówką jeszcze raz zobaczyć ulicę Wielka Pohulanka.

Wilno, Gimnazjum im. H.A. Winogradowa, ul. Wileńska, sala gimnastyczna (1915 r.)
Drugi od prawej Wiktor Kontkowski

IV

GENEALOGIA OJCA

Wiktor Kontkowski, junior, jako porucznik WP od 1926 r., syn Wiktora Kontkowskiego, seniora, herbu Ostoja i Wandy z Pietkiewiczów herbu Pomian

A.

STANISŁAW W. DUMIN

GENEALOGIA KĄTKOWSKICH (KONTKOWSKICH) NA PODSTAWIE ARCHIWÓW

Kątkowski (Kontkowski) herbu Ostoja

Herbarz Niesieckiego wymienia rodzinę tego nazwiska, bez podania herbu zresztą, w województwie ruskim, ale zaznacza jedynie, że Feliks Kątkowski podpisał elekcję króla Władysława IV [K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, Lipsk, 1840, t. V, s. 55]. Według Kazimierza Rymuta, nazwisko Kątkowski ma pochodzić od miejscowości Kątki (pow. ciechanowski, pow. sztumski) [*Słownik nazwisk polskich historyczno-etymologiczny*, Kraków 1999, t. 1].

Wileńska rodzina Kątkowskich (Kontkowskich) nawiązywała do wzmianki w *Herbarzu* Niesieckiego, ale genealogia naprawdę udokumentowana tej rodziny zaczyna się w ostatnich dziesięcioleciach XVII w., kiedy mieszkali na Litwie, w woj. wileńskim, mając zapewne wówczas posiadłość w pow. lidzkim (wskazuje na to urząd stolnika lidzkiego piastowany przez Szymona Kątkowskiego; brak jednak ich nazwiska w rejestrach podymnego tego powiatu z 1690 r.; być może jednak jakieś dobra w lidzkim spadły na Szymona po matce, z domu Romanowskiej).

Wywiedli się ze szlachectwa z herbem Ostoja w deputacji wywodowej szlacheckiej guberni wileńskiej 9. 07. 1819 i następnie 15. 10. 1834. W tym drugim wywodzie, przeprowadzonym przez majora byłych wojsk polskich Macieja syna Józefa Kontkowskiego, uwzględniono dodatkowe dokumenty, które dowiodły, że przodkowie tego rodu posiadali dobra z poddanymi prawem dziedzicznym [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 4-7 (tłumaczenie rosyjskie; z tego wynika, że wywód 1819 r., którego tekstu Heroldii nie dostarczono, pewnych dokumentów nie uwzględniał; zastrzeżono również w tymże nowym, dekrete z r. 1834, że niektóre dokumenty cytowane w poprzednim dekrete 1819 r., w międzyczasie, w 1831 r. przepadły – „podwiergliś propaże”)].

Ten drugi wywód zatwierdzony został przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834, o czym zawiadomił deputację wileńską ukaz z dnia 30. 03. 1835 r. (nr 4279), a rodzina Kontkowskich ostatecznie zapisana **do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej** [RGIA, f. 1343, op. 23 nr 6271, k. 44-53v (postanowienie Heroldii – tekst po rosyjsku)].

Streszczenie genealogii Kątkowskich h. Ostoja, odwołując się do dekretu deputacji wileńskiej 1834 r., przytacza w swym herbarzu hr. Seweryn Uruski [Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa, 1909, t. VI, s. 280].

I pokolenie

1. Feliks (Szczęsny) Kontkowski

Według rodowodu Kątkowskich h. Ostoja, to on jest wymieniony w *Herbarzu* Kaspra Niesieckiego; podpisał w 1632 r. elekcję króla Władysława IV z rycerstwem woj. ruskiego [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 2v-3, 4v].

Feliks (Szczęsny) Kątkowski był dziedzicem dóbr Sokołowo, które po nim dziedziczył syn Szymon (patrz niżej). Wg herbarza Uruskiego [t. VI, s. 281], był właścicielem tych dóbr w 1670 r.; w aktach Heroldii jednak ta data nie występuje (być może, pochodzi z dekretu deputacji wileńskiej 1819 r.; wobec tej daty utożsamienie go z osobą wymienioną przez Niesieckiego pod rokiem 1632 wydaje się wątpliwe).

Choraży (tytułowany jest w dokumencie wystawionym przez jego syna w 1705 r. – patrz niżej) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 9].

= Elżbieta Romanowska [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 4v (nazwisko podane w dekrecie wywodowym; w metryce syna, – patrz k. 8, – podane jest tylko jej imię, bez nazwiska)].

II pokolenie

2/1. Szymon s. Feliksa Kontkowski

metryka chrztu 20. 06. 1670 w kościele parafialnym rakowskim (potwierdzona przez konsystorz diecezji mińskiej 26. 05. 1834; wydana 28. 06. 1834), syn szlchetnych Feliksa i Elżbiety, małżonków (rodzice chrzestni – Jan Lipski i Anna Milkowska) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 8]; zm. między 3. 04 a 12. 06. 1739.

Wg herbarza Uruskiego [t. VI, s. 281], już w 1698 r. był stolnikiem lidzkim, ale dokumenty z tego roku w aktach Heroldii nie występują (być może pochodzi ta informacja z Volumina legum?).

27. 01. 1705 r. również stolnik lidzki; sprzedał prawem wieczystym dobra dziedziczne Sokołowo z poddanymi obojga płci, zabudowaniem dwornym i gumiennym, pozostałe mu po ojcu Feliksie Szczęsnym Kontkowskim, chorążym, Józefowi Grabowskiemu oboźnemu brzeskiemu za 38 tysięcy złotych (świadkowie – Józef Scypion, Jan Stypałkowski i Antoni Józefat Oskierko); zapis ten został przyznany przez niego osobiście w sądzie ziemskim lidzkim 8. 03. 1705 [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 9-10].

Testamentem 3. 04. 1739 r. zapisał dzieciom sumy pieniężne należne mu od Floriana Strawińskiego (18 tys. złotych) i od pisarza grodzkiego lidzkiego Samuela Kostrowickiego (8 tys. złotych), zabezpieczone na obligach; głównym spadkobiercą miał zostać jego syn Józef, córkom Annie i Elżbiecie miał wypłacić na posag po 5 tys. zł.; na swój pogrzeb (przy kościele łąckim) przeznaczył 200 zł. Sporządził ten testament, „będąc urodzony w wierze świętej katolickiej, nie mogąc przewidzieć [czasu] zejścia mego”, rozkazał: „po pierwsze, po śmierci mojej ciało moje grzeszne ma być pochowane przy kościele łąckim, na który to przedmiot przeznaczam dwieście złotych, zobowiązując do wykonania tego mego syna Józefa Kontkowskiego. Ukochanym córkom moim... przeznaczam... po pięć tysięcy złotych, bo po nieboszce małżonce mojej nie więcej otrzymałem posagu jak tylko cztery tysiące złotych”. Tę sumę zabezpieczył na obliżu pana Floriana Strawińskiego; spłacić siostry miał jego syn Józef; dzieciom polecił żyć w zgodzie; „na ostatek wręczam duszę moją Najwyższemu, Najświętszej Bogurodzicy i wszystkim świętym”. Testament został spisany 3. 04. 1739; tytułuje się nadal stolnikiem lidzkim (świadkowie testamentu – Piotr Sipayło, Onufry Biedrzycki, Józef Ancuta; dokument przyznany w księgach ziemskich lidzkich 13. 06. 1739 przez adwokata Andrzeja Zaleskiego; wypis wydany został 20. 12. 1821) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 12-13].

= Jadwiga Zaliwska (wymieniona w metryce syna 1717 r. – patrz niżej) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 8].

III pokolenie

3/2. Józef s. Szymona Kontkowskiego

metryka chrztu 4. 03. 1717 w kościele parafialnym rakowskim (potwierdzona przez konsystorz diecezji mińskiej 26. 05. 1834; wydana 28. 06. 1834), syn szlachejnych Szymona i Jadwigi z Zaliwskich, małżonków (rodzice chrzestni – Antoni Morski i Anna Kontkowska) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 8].

Za testamentem ojca 3. 04. 1739 r. dziedziczyć miał sumy pieniężne należne ojcu za obligami (patrz wyżej); siostronom Annie i Elżbiecie miał wypłacić po 5 tys. zł, zostawiając sobie 16 tys. zł [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 12-13].

7. 03. 1794 r. z nominacji króla Stanisława Augusta klucznik ziemi sokolskiej (przywilej wystawiony z kancelarii wielkiej Wielkiego Księstwa Litewskiego; był podpisany przez króla; przyznany w sądzie powiatowym wileńskim przez Michała Kontkowskiego 28. 07. 1834; w przywileju tytułowany był szlachtetnym) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 11-11v].

= Katarzyna Twardowska [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 5v (w dekrete wywodowym podane jest jej nazwisko panięńskie, ale w metryce syna 1758 r. – tylko imię)].

4/2. Anna c. Szymona Kontkowska

Razem z siostrą wymieniona jest w testamencie ojca z 1739, wówczas jeszcze panna, miała otrzymać w posagu 5 tys. zł [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 12-13].

5/2. Elżbieta c. Szymona Kontkowska

Razem z siostrą wymieniona jest w testamencie ojca z 1739, wówczas jeszcze panna, miała otrzymać w posagu 5 tys. zł [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 12-13].

IV pokolenie

6/3. Maciej Kazimierz s. Józefa Kontkowski

metryka chrztu w kościele parafialnym w Tarłowie 11. 03. 1758 (wydana 25. 07. 1834; potwierdzona przez trybunał cywilny woj. sandomierskiego w Radomiu 28. 07. 1834 i Komisję sprawiedliwości w Warszawie 1. 08. 1834), syn szlachtetnych Józefa i Katarzyny, małżonków (rodzice chrzestni – Wawrzyniec Boczkowski i Anastazja Wrালেwska) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 14-14v]; † po 1834.

Używał zazwyczaj pierwszego imienia (Maciej). Kapitan wojsk polskich, w 1794 r. otrzymał dymisję z rangą majora. Autentyczny patent królewski podpisany przez króla Stanisława Augusta zaginął podczas jego podróży statkiem z Gdańska do Libawy w 1795 r. [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 15-15v]¹.

¹ Wg herbarza Uruskiego [t. VI, s. 281], Maciej Kątkowski był majorem wojsk polskich już w 1781 r.; ta data niewątpliwie jest błędna, stąd zastanowić się trzeba, czy inne daty, cytowane wyżej za tymże autorem, są wiarygodne?

15. 04. 1795 r. otrzymał od komendanta rosyjskiego Warszawy generał majora Buxhewdena paszport na wolny przejazd z rzeczami kanclerza litewskiego hr. Platera przez Gdańsk i Rygę do wsi Dołgoleszki (zapewne Dowgieliszki, patrz niżej; „polskiej służby majoru Kontkowskomu, sledujuszczemu wodoju przez Gdańsk i Rigu w Litwu do sieła Dołgoleszki, s wieszczami kanclera litowskiego grafa Płatera, i buduszczym pri niem czinit' swobodnyj propusk”) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 16].

20. 07. 1795 r. od generał majora barona Meiendorfa, namiestnika ryskiego, otrzymał list podróżny dla niego i jednej osoby towarzyszącej (upoważniający do korzystania ze stacji pocztowych, pobierania 2 koni) z Rygi przez Dynaburg na Litwę („ot Rigi czrez Dinaburg i daleje w Litwu polskoj służby majora Kontkowskomu... na sostojaszczych stancijach dawat' po dwie łoszadi s przewodnikom bez zamiedlenija za ukaznyje progony”) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 17]. W obu dokumentach tytułowany jest majorem wojska polskiego.

W 1795 r. razem z żoną zapisany wśród szlachty, miał lat 30 [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 27-27v, 48v].

Był nauczycielem Ludwika Platera (1775-1846) [informacja rodzinna].

21. 07. 1800 otrzymał od byłego kanclerza litewskiego Platera potwierdzenie swego stopnia wojskowego (list podpisany w Daugieliszkach, przyznany w sądzie ziemskim zawilejskim przez rewizora maj. Daugieliszek Justyna Borowskiego 10. 12. 1810) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 15-15v].

Sprawował obowiązki komisarza w majątku Platerów, otrzymując wynagrodzenie z dochodu. Razem z żoną dzierżawił prawem dożywotnim od Kazimierza Konstantego Platera, byłego kanclerza litewskiego, starosty dawgieliskiego, i małżonki jego Elżbiety z hr. Borków dobra Siniszki (Sieniszki) z poddanymi, należące do starostwa dawgieliskiego, pow. zawilejski (następnie pow. święciański). Transakcja z nim została podpisana 24. 06. 1805 r. (dokument przyznany w sądzie ziemskim zawilejskim 27. 12. 1809). Warunki były chyba niezbyt korzystne. Platerowie zachowali dla siebie większość dotychczasowych dochodów, zastrzegając szereg ograniczeń w użytkowaniu i rozporządzaniu oraz pewną kontrolę nad dzierżawcami ze strony administracji starostwa. Równocześnie jednak, jak wynika z tegoż zapisu, „nagradzając życzliwość obojga pp. Kontkowskich”, synów przyjęli pod swą opiekę, oraz zastrzegli, że na posag dla ich córek (niestety, nie podanych z imienia) przeznaczą 20 tysięcy złotych. Gdyby major Kontkowski zmarł wcześniej niż jego żona, ta ostatnia miała również zachować to dożywocie, o ile tylko nie wyjdzie ponownie za mąż [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 18-23v (patrz załączony tekst rosyjski tej transakcji)].

Wymieniony jest w spisie z 1816 r., kiedy przy nim zapisano również synów Ludwika (20 lat) i Michała (11 lat); właściciel dożywotni folw.

Sieniszek, w których poddanych dusz męskich 220 [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 27-27v, 48v].

Przeprowadził wywód szlachectwa w deputacji gubernialnej wileńskiej 9. 07. 1819. Złożył podanie o zatwierdzenie poprzedniego postanowienia deputacji przez Heroldię petersburską, załączając odpowiednie dokumenty 31. 10. 1834. Mieszkał wówczas w Wilnie, w części Ostrobramskiej, dzielnicy 1., w domu 437. [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 1-v-1-v-verte („Matwiej Iosifa syn Kontkowski”).

Według tradycji rodzinnej, uczestniczył w powstaniu 1831 r., ale akta szlacheckie o tym nie wspominają.

Razem z dwoma synami, Ludwikiem Ksawerym Antonim (trojga imion) i z jego synem Bronisławem Ludwikiem, oraz Michałem Janem Stanisławem Henrykiem (czworga imion), z synem jego Eustachym Konstantym Michałem został zapisany do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271]. Zatwierdzeni zostali przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 (ukaz z dnia 30. 03. 1835 r.), zapisani do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-53v].

= (ślub przed 1795) Anna Sobodzi (w metryce 1797 r.). W 1795 r. już z mężem (Anna, bez podania nazwiska), 20 lat (ur. ok. 1774), dzieci wówczas jeszcze nie mieli. W 1816 r. z mężem i synami (Anna Sobodzińska) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 48v].

W 1834 r. w dekrete wywodowym podano, że „poza dalszym potomstwem” miał dwóch żyjących synów Ludwika Ksawerego Antoniego (trojga imion) oraz Michała Jana Stanisława Henryka (czworga imion) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 6]. Z tego można wnioskować, że miał również inne dzieci, nieznanne z imienia które zmarły jednak przed 1834 r.²

V pokolenie

7/6. Ludwik Ksawery Antoni s. Macieja Kazimierza Kontkowski

*10. 01. 1797, metryka chrztu 28. 01. 1797, syn szlachejnych Macieja i Anny z domu Sobodzi (parafia dawgieliska; rodzice chrzestni: kanclerz W. Ks. Lit. hrabia Ludwik Plater i Elżbieta z hrabiów Borków hrabina Platerowa; obecni: kanclerz W. Ks. Lit. Kazimierz Konstanty Plater z kapitanową Marią Hilsonową; kapitan hrabia Hilson z p. Albertrandi; hrabia Józef Plater z Franciszką Kimbarówną; hrabia Michał Plater z Marianną

² Uruski podaje (ibidem), że synami majora Macieja byli Jan, Ksawery, Ludwik i Stanisław, „po Ksawerym syna Bronisław, a po Stanisławie syn Eustachy wylegitymowani w Cesarstwie i zapisani do ksiąg szlachty guberni wileńskiej 1834 r.”. Niestety, nie możemy tej informacji użyć, wydaje się bowiem pogmatwana: cytowany tu Bronisław, wylegitymowany w 1834 r., był synem Ludwika Ksawerego Antoniego, zaś Eustachy – synem Michała Jana Stanisława Henryka.

Ostrowską; hrabia Konstanty Plater z Michaliną Grochowską; metryka potwierdzona przez konsystorz wileński 21. 08. 1834, wydana 2. 10. 1834) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 24-24v]; † po 1850.

W 1816 r. został razem z ojcem i bratem zapisany wśród szlachty pow. zawilejskiej w parafii dawgieliskiej, w posiadłości dożywotniej ojca – folwarku Sieniszkach z poddanyymi (jako Ludwik, 20 lat) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 29,48v].

Wywiódł się ze szlachectwa z herbem Ostoja razem z ojcem w deputacji wywodowej szlacheckiej guberni wileńskiej 9. 07. 1819 i następnie tamże 15. 10. 1834, razem z ojcem, bratem i synem Bronisławem Ludwikiem [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 4-7]. Zatwierdzeni zostali przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 (ukaz z dnia 30. 03. 1835 r.), zapisani do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej; występuje w tych dokumentacji jako Ludwik (jednego imienia) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-53v].

Nabył lub wygrał w karty maj. Serenczany od Morykoniego, albo otrzymał je w posagu od pierwszej żony [tradycja rodzinna].

W 1842 r. tytułowany jest sędzią granicznym (w metryce syna) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 61].

W 1850 r. dołączył do rodu czterech synów urodzonych po 1834 r. (patrz niżej), którzy zostali również zatwierdzeni przez Departament Heroldii i zapisani do tejże części księgi genealogicznej guberni wileńskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 66-71v (tekst postanowienia Departamentu Heroldii)].

= 1. (?) NN Morykoni (wspomina o niej, bez większej pewności, tradycja rodzinna).

= 2 (?) (przed 1834). Ludwika Antoniewicz (właśnie z tego małżeństwa miał syna Bronisława Ludwika, jak widać z dekretu wywodowego 1834 r. [RGIA, f. 1343, op. 36, d. 11937, k. 6] i z jego metryki ślubu [RGIA, f. 1343, op. 36, d. 11937, k. 8v].

8/6. Michał Jam Stanisław Henryk s. Macieja Kazimierza [Antoniego] Kontkowski

*26. 09. 1805, syn szlachejnych Macieja majora byłych wojsk polskich i Anny Kontkowskich małżonków, metryka chrztu 10. 10. 1805, (parafia dawgieliska; rodzice chrzestni: były kanclerz W. Ks. Lit. hrabia Kazimierz Konstanty Plater z hr. Platerową [nie podaną z i mienia]; obecni Pius Tyszkiewicz z hr. Elżbietą Platerową; hr. Konstanty Plater z Augustą Tyszkiewiczową, hr. Stanisław Plater z Karoliną Platerową, Henryk Plater z Józefą Platerową; metryka potwierdzona przez konsystorz wileński 9. 10. 1828; ale wg tego potwierdzenia, wydanego 18. 10. 1828, miał się urodzić 10. 10. 1805,

a ochrzczony został „27 tegoż miesiąca”; podano tam tylko jedno jego imię – Michał, syn szlachejnych Macieja i Anny; bardziej wiarygodna i pełna wydaje się jednak ta pierwsza metryka; wg konsystorza, rodzice chrzestni to hrabia Kazimierz Plater z Marią Platerową; chrzczył, wg obu zapisów, ksiądz Marcin Żbikowski); [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 25-25v]; zm. Muła, 21. 05. 1880 [PSB, 1966, t. XH\3, zes. 54, s. 308; inf. rodzinna].

W 1816 r. został razem z ojcem i bratem zapisany wśród szlachty pow. zawilejskiego w parafii dawgieliskiej, w posiadłości dożywotniej ojca – folwarku Sieniszkach z poddanyymi (jako Michał, 11 lat) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 29].

Ukończył wydział matematyczny Uniwersytetu Wileńskiego. Pracował w Komisji Królestwa Polskiego w Warszawie do 1828 r., został usunięty z polecenia Wielkiego Księcia Konstantego i wrócił do Sieniszek.

Powstaniec 1831 r. Uczestniczył w walkach w Dorbie 10. 05., u Poługi 13. 05., gdzie stracił nogę [PSB, 1966, t. XII\3, zes. 54, s. 308]. Pracował następnie w zarządzie „masy radziwiłłowskiej” i u Branickich w Białej Cerkwi [PSB, Wrocław 1966, t. XII\3, zes. 54, s. 308; inf. rodzinna].

W 1834 r. kasjer prokuratorii radziwiłłowskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 28 (w metryce syna)].

Wywiódł się ze szlachectwa z herbem Ostoja razem z ojcem w deputacji wywodowej szlacheckiej guberni wileńskiej 9. 07. 1819 i następnie tamże 15. 10. 1834, razem z ojcem, bratem i synem [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 4-7]. Zatwierdzeni zostali przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 (ukaz z dnia 30. 03. 1835 r.), zapisani do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej; występuje w tych dokumentach jako Michał (jednego imienia) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-53v].

= (przed 1834) Kasylda Januszkiewicz; z tego małżeństwa miał syna Bronisława Ludwika, jak widać z dekretu wywodowego 1834 r. [RGIA, f. 1343, op. 36, d. 11937, k. 6] i z metryki tego syna tegoż roku [RGIA, f. 1343, op. 36, d. 11937, k. 28].

VI pokolenie

9/7. Bronisław Ludwik s. Ludwika (Ksawerego) Kontkowski

*13. 01. 1834; metryka chrztu 28. 01. 1834 r. (kościół filialny podunajski, metryka wydana z kościoła parafialnego dweckiego; rodzice chrzestni: radca stanu hr. Michał Plater Zyberk z hrabianką Józefą Zyberkową, świadkowie komandor i kawaler hrabia Kazimierz Plater z hrabianką Józefą Zyberkową, kapitan wojsk polskich Ludwik Denhoff z Emilią Salmanowiczówną; metryka potwierdzona przez konsystorz wileński 28. 01. 1834, wydana 6. 06. 1834) [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 27-27v];

syn Ludwika i Ludwiki z Antoniewiczów, małżonków; † Serenczany, ... 1912 [tradycja rodzinna].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 17. 12. 1834. Zatwierdzeni zostali przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 (ukaz z dnia 30. 03. 1835 r. nr 4279.), zapisani do części 6. księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej; miał być potwierdzony przez ukaz Departamentu Heroldii 26. 07. 1850 (nr 6476) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 37, 44-53v].

Według stanu służby, pochodził ze szlachty guberni wileńskiej. Wychowanek Mikołajowskiej szkoły inżynieryjnej; przyjęty 20. 09. 1851 jako konduktor rotы konduktorskiej; za wzorową naukę i zachowanie mianowany portupiej-junkrem do rot polowych; Po egzaminie mianowany inżynier-chorążym (praporoszczykiem) – 17. 06. 1854, i pozostawiony w tejże szkole w celu dalszych studiów. 19-24. 08. 1854 r. przebywał na delegacji w wyborgskiej komendzie inżynieryjnej. Po egzaminie, za powodzenie w nauce, mianowany podporucznikiem – 9. 07. 1855. 16. 07. – 17. 08. 1855 r. przebywał na delegacji w ryskiej komendzie inżynieryjnej. Przeniesiony do wyższej klasy oficerskiej i po przekształceniu wyższych klas tej szkoły inżynieryjnej w Mikołajowską Akademię Inżynieryjną został zapisany do jej oddziału praktycznego 20. 08. 1855. Za powodzenie w nauce mianowany porucznikiem 2. 06. 1856. Po ukończeniu oddziału praktycznego Akademii 21. 06. 1856 oddelegowany do dyspozycji Sztabu generał-inspektora wojsk inżynieryjnych Wielkiego Księcia Mikołaja Mikołajewicza. 17. 07. 1856 został odesłany do komendy inżynieryjnej w Dynaburgu, przybył na miejsce 7. 08. 1856. Otrzymał medal upamiętniający wojnę 1853-1856 r. (w której nie brał bezpośredniego udziału) noszony na wstążce św. Andrzeja (błękitnej) – 26. 08. 1856. Przeniesiony do zarządu budowlanego twierdzy w Kronsztadzie 28. 12. 1858, wyjechał tam dopiero 21. 03. 1859, przybył do swej jednostki 30. 03. 1859. Sztabs-kapitan (z okazji wakansu) – 17. 04. 1862. Przeniesiony do Wileńskiej komendy inżynieryjnej 6. 08. 1862, przybył do jednostki 10. 10. 1862. Został przeniesiony do Orenburskiego okręgu wojskowego – 9. 07. 1863; rozkazem J. C. Mości zapisany „po Inżyniernomu korpusu”, czyli bez przydziału do jakiejś konkretnej jednostki czy określonego miejsca służby. Zwolniony ze służby z rangą kapitana i mundurem rozkazem J.C. Mości 1. 05. 1865; świadectwo wydane z Głównego Zarządu Inżynieryjnego 17. 07. 1865 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 33-33v; ibidem, op. 36, nr 11937, k. 7-8].

Według stanu służby z 1865 r., posiadał dziedziczny majątek Serenczany w powiecie święciańskim guberni wileńskiej, 1800 dziesięć ziemi i 180 dusz chłopskich [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11937, k. 7v].

W 1906 r. wymieniony na liście wyborców uprawnionych do udziału w wyborach do Dumy Państwowej na zjeździe posiadaczy ziemskich w pow. święciańskim; posiadał wówczas 706 dziesięcin ziemi [Wilenskije gubernskiye wiadomosti, 1906, dodatek do nr 92, s. 3 (Kontkowskij Bronisław Ludwigowicz)]; ale w r. 1907 na jego miejscu wymieniony został Eugeniusz, jego syn (patrz niżej), któremu widocznie wcześniej przekazał swój majątek.

= 1. Ida Henrietta v. Tesche (* Wyspy Alandzkie, ... 04. 1841; †23. 08. 1868, o godz. 8 wieczorem), córka inżyniera generała majora Karola v. Tesche. Luteranka (dzieci katolicy) [k. 7v]. Żona dymisjonowanego inżyniera-kapitana, zmarła na skutek cukrzycy w wieku 27 lat 4 miesięcy. Pogrzb się odbył w wileńskiej parafii luterańskiej 25. 08. 1868 wieczorem [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11937, k. 6 (metryka pogrzebowa wydana 14. 05. 1895, potwierdzona przez kurlandzki konsystorz ewangelicko-luterański)]. Wg tradycji rodzinnej, w posagu wniosła majątek Mohylna (Mogilna, koło Janowa, na Białorusi). Z tego małżeństwa dwóch starszych synów, Eugeniusz i Wiktor (patrz niżej).

= 2. ślub w Wilnie 27. 10. 1875 w kościele św. Jerzego, ale metryka wydana z kościoła Św. Jana w Wilnie) szlachcianka Maria Marcjanna Brzozowska panna, lat 26 (* ok. 1858), wyznania rzymskokatolickiego, również parafianka kościoła komajskiego, córka Joachima i Ludwika z Łońskich [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 34; ibidem, op. 36, nr 11937, k. 8v (metryka potwierdzona przez konsystorz rzymskokatolicki wileński 30. 06. 1894)]. (Kule, gub. mińska, ... 1848; † Serenczany, ... 1925). Z tego małżeństwa syn i córka (patrz niżej).

10/7. Mieczysław Michał s. Ludwika (Ksawerego) Kontkowskiego

* maj. Podunaje parafii dweckiej, 3. 01. 1835; metryka chrztu 15. 01. 1835 r. syn szlachty Ludwika i Ludwika z Antoniewiczów (kościół filialny podunajski; rodzice chrzestni: Michał Antoniewicz, rotmistrz pow. wiłkomierskiego, z Emilią, żoną Kajetana Salmanowicza) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 59]; † Serenczany, ... 1912 [inf. rodzinna].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 31. 03. 1850 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 63-64v (tekst dekretu)]. Zaprobowany został przez Heroldię Senatu 31. 05. 1850 r., ukaz 26. 07. 1850 (nr 6476) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 66-71v (tekst postanowienia)].

11/7. Michał Zygmunt Piotr s. Ludwika (Ksawerego) Kontkowski

* maj. Podunaje parafii dweckiej, 12. 10. 1840; metryka chrztu 12. 10. 1840 r. (kościół podunajski; rodzice chrzestni: Damazy Makowski i Tekla

Dąbrowska), syn szlachty Ludwika i Ludwiki z Antoniewiczów małżonków [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 60-60v].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 31. 03. 1850 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 63-64v (tekst dekretu)]. Zatwierdzony został przez Heroldię Senatu 31. 05. 1850 r., ukaz 26. 07. 1850 (nr 6476) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 66-71v (tekst postanowienia)].

Powstaniec 1863 r. (?); podobno zginął w powstaniu [inf. rodzinna].

12/7. Aleksander Juliusz s. Ludwika (Ksawerego) Kontkowski

* maj. Mykszty (Mejkszty? – patrz niżej) parafii widzkiej, 2. 07. 1842; metryka chrztu 12. 08. 1842 r. (kościół widzki; rodzice chrzestni: księżę Aleksander z Kozielska Puzyna i Teresa żona Jana Biegańskiego), syn szlachty Ludwika, sędziego granicznego, i Ludwiki z Antoniewiczów, małżonków [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 61-61v].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 31. 03. 1850 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 63-64v (tekst dekretu)]. Zatwierdzony został przez Heroldię Senatu 31. 05. 1850 r., ukaz 26. 07. 1850 (nr 6476) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 66-71v (tekst postanowienia)].

13/7. Teodor Jan Antoni s. Ludwika (Ksawerego) Kontkowski

* dwór Mejkszty parafii widzkiej, 1. 04. 1844; metryka chrztu 9. 05. 1844 r. (kościół widzki; rodzice chrzestni: marszałek szlachty guberni kowieńskiej, radca stanu i kawaler orderu Piotr P[nieczytelne] i Brygida, żona Jana Kamińskiego byłego marszałka szlachty pow. Zawilejskiego; ten ostatni też obecny, jako świadek, z Zofią Piecaniową [chyba nazwisko znieskształcone – S. D.], marszałkową gubernialną kowieńską, były nowoaleksandrowski powiatowy marszałek szlachty Jan Biegański z Izabelą Kaprowską, nowoaleksandrowski powiatowy marszałek szlachty Jan Wawrzecki z Jozefatą Biegańską, panną), syn szlachty Ludwika i Ludwiki z Antoniewiczów, małżonków [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 62-62v].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 31. 03. 1850 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 63-64v (tekst dekretu)]. Zatwierdzony został przez Heroldię Senatu 31. 05. 1850 r., ukaz 26. 07. 1850 (nr 6476) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 66-71v (tekst postanowienia)].

Wg tradycji rodzinnej, student, brał udział w powstaniu 1863 r.

= NN von Tesche, córka inżyniera generała majora Karola v. Tesche, siostra Idy, pierwszej żony jego brata Bronisława Ludwika. Luteranka. Mieli dwie córki (patrz niżej) [Tradycja rodzinna].

14/8. Eustachy Konstanty Michał s. Michała (Jana Stanisława Henryka) Kontkowski

* Wilno, parafia św. Jana, 18. 02. 1834; metryka chrztu 5. 03. 1834 r. w kościele św. Jana w Wilnie (rodzice chrzestni: kurator szkół guberni wileńskiej hr. Konstanty Plater z żoną prokuratora masy radziwiłłowskiej Anną Malinowską; świadkowie: prokurator masy radziwiłłowskiej Mikołaj Malinowski z sekretarzą Marcjaną Czernichowską, regent Józef Połoński z Teklą Januskiewiczową; sekretarz komisji radziwiłłowskiej Ludwik Czernichowski z Barbarą Malewską; metryka potwierdzona przez konsystorz wileński 12. 03. 1834, wydana 19. 03. 1834); syn Michała i Kasyldy z Januskiewiczów małżonków [RGIA, f. 1343, op. 23, d. 6271, k. 28-28v].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 17. 12. 1834. Zatwierdzeni zostali przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 (ukaz z dnia 30. 03. 1835 r. nr 4279), zapisani do części 6-tej księgi genealogicznej szlacheckiej guberni wileńskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-53v].

Podobno pijany utopił się na grobli białocerkieskiej [inf. rodzinna].
= N. Grabowska c. Michała [inf. rodzinna].

15/8. Izabela c. Michała Jana Stanisława Henryka Kontkowska

* po... 1834 r.

= Apolinary Pietkiewicz (* ... 1829; † Muła... 11. 1891). Meteorolog, pracował w banku w Szemetowszczyźnie i Banku Ziemijskim w Wilnie. Mieli córkę Wandę (* Biała Cerkiew, 1870; † Mohylna, kwiecień 1939; pochowana w Wilnie) [inf. rodzinna].

VII pokolenie

16/9. Eugeniusz Karol Ludwik s. Bronisława Ludwika Kontkowski

*21. 11. 1860, ochrzczony 10. 01. 1861 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 37]. † Warszawa, 3. 12. 1943 [inf. rodzinna].

Dołączony do rodu ojca przez deputację wywodową szlachecką wileńską 12. 12. 1870 r.; postanowienie to, zgodnie z prawem, zostało przejrane przez prokuratora gubernialnego wileńskiego 19. 12. 1870 i nie wymagało zatwierdzenia przez Departament Heroldii [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 37-38 (tekst dekretu); ibidem, op. 36, nr 11937, k. 11].

Wg stanu służby [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 8-9v], pochodził ze szlachty guberni wileńskiej, urodzony w guberni petersburskiej. Wychowanek Mikołajowskiej Szkoły Inżynieryjnej (1876-1878): junkier 31. 08. 1876, otrzymał stopień unter-oficera – 26. 04. 1877, starszy por-

tupiej-junkier – 18. 10. 1878. Rozkazem J. C. Mości z dnia 8. 08. 1879 mianowany podporucznikiem i wyznaczony do 2. batalionu saperów; imię jego zapisane zostało na płycie marmurowej najlepszych absolwentów Szkoły Inżynieryjnej. Przydzielony do lejbgwardii batalionu saperów by wypróbować w służbie i następnie tam przenieść ostatecznie – 11. 08. 1879. Przybył do batalionu – 15. 09. 1879. Przeniesiony do lejbgwardii batalionu saperów z rangą chorążego (praporszczyka) gwardii – 13. 12. 1880. Oddelegowany na egzaminy wstępne do Mikołajowskiej Akademii Inżynieryjnej – 1. 09. 1881. Wytrzymał egzaminy i został zapisany do młodszej klasy Akademii 30. 10. 1881. Przydzielony do Akademii – 4. 11. 1881. Przeniesiony do starszej klasy – 27. 10. 1882. Mianowany porucznikiem wojsk inżynieryjnych bez zaliczenia do jednostki wojskowej, pozostając przydzielony do Akademii – 6. 07. 1883; dzięki temu przywróceniu poprzedniego stopnia wojskowego już 24. 07. 1883 r. otrzymał awans na porucznika (ale nie gwardii, tylko armii). Ukończył kurs podstawowy (dwuletni), otrzymał prawo do noszenia znaku akademickiego i został przyjęty na kurs uzupełniający tejże Akademii – 31. 10. 1883. Za sukcesy w nauce otrzymał awans na sztabkapitana – 18. 12. 1883. Po ukończeniu klasy uzupełniającej Akademii zaliczony do 1. kategorii, przeznaczony do Korpusu inżynieryjnego i odesłany do dyspozycji Głównego Zarządu Inżynieryjnego – 29. 05. 1884. Odesłany do dyspozycji dowódcy wojsk inżynieryjnych Petersburskiego okręgu wojskowego – 5. 06. 1884. Na podstawie decyzji Konferencji Mikołajowskiej Akademii Inżynieryjnej Wielkiego Księcia (Mikołaja Mikołajewicza Starszego) 13. 06. 1884, został wpisany na tablicę marmurową znajdującą się na sali konferencyjnej Akademii, jako posiadający najwyższy stopień średni wśród absolwentów 1884 r.

Przeniesiony do 3. Petersburskiej dystancji inżynieryjnej – 7. 07. 1884; przystąpił do swych obowiązków dnia 16. 07. 1884. Rozkazem J.C. Mości z dnia 21. 07. 1884 przeniesiony do Korpusu inżynierów budowlanych marynarki i mianowany młodszym urzędnikiem Morskiego komitetu budowlanego. Mianowany młodszym zastępcą kierownika Zakładu kreślarskiego tegoż Komitetu – 17. 01. 1887. Mianowany młodszym wykonawcą prac budowlanych portu wojskowego w Kronsztadzie – 16. 03. 1887. Rozkazem J.C. Mości 5. 04. 1887 mianowany kapitanem. Rozkazem J.C. Mości 1. 04. 1890 odznaczony orderem Św. Stanisława 3. stopnia. Mianowany młodszym wykonawcą prac budowlanych portu wojskowego w Kronsztadzie – 1. 01. 1892 (zapewne zatwierdzony na poprzednim stanowisku). Mianowany młodszym wykonawcą prac w Zakładzie kreślarskim Morskiego Komitetu technicznego – 12. 08. 1895. Rozkazem

J.C. Mości z dnia 13. 04. 1897 odznaczony orderem Św. Anny 3. stopnia. Mianowany inżynierem-budowniczym latarni morskich Morza Bałtyckiego – 19. 01. 1898. Rozkazem J.C. Mości z dnia 5. 04. 1898 za wzorową służbę otrzymał awans na podpułkownika.

Odbył podróże morskie w zatoce Fińskiej i na Bałtyku na statku transportowym „Artelszczyk” 7-10. 05. 1898 r., na statku portowym „Brigitowka” – 30. 05. 1898 r., na statku transportowym „Samojed” – 16-18. 06, 10-15. 07. oraz 17-24. 07. 1898, i na statku transportowym „Artelszczyk” 4-5. 08. 1898 r., 19-27. 10. 1898 r., oraz w 1900 r. na statku portowym „Lag”, tym razem jako pasażer.

Rozkazem J.C. Mości z dnia 1. 04. 1901 odznaczony orderem Św. Stanisława 2. stopnia. Rozkazem J. C. Mości 6. 12. 1903 mianowany pułkownikiem. Rozkazem J. C. Mości z dnia 6. 12. 1902 otrzymał podziękowanie za pracę w Komitecie powołanym w celu wzniesienia w Rewlu pomnika marynarzom którzy zginęli na pancerniku „Rusałka”. Zatwierdzony na stanowisku budowniczego latarni morskich Morza Bałtyckiego – 6. 12. 1902. Z powodu choroby odwołany z tego stanowiska i przydzielony do Morskiego komitetu technicznego – 29. 01. 1907. Rozkazem J.C. Mości z dnia 1. 04. 1890 odznaczony orderem Św. Anny 2. stopnia. Otrzymał również medale ku pamięci panowania cesarza Aleksandra UL (1896) i za udział w działalności Czerwonego Krzyża w czasie wojny rosyjsko-japońskiej 1904-1905 r., oraz odznakę Czerwonego Krzyża.

Rozkazem J.C. Mości z dnia 17. 12. 1907 otrzymał dymisję z rangą inżynier-generał-majora, mundurem i emeryturą w wysokości 1780 rubli 64 kopiejki rocznie. 18. 02. 1910 r. otrzymał kopie świadectwa dymisji z pełnym wykazem służby z Działu budowlanego Morskiego komitetu technicznego [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 8-9v].

W 1907 r. wymieniony jest na liście wyborców uprawnionych do udziału w wyborach do Dumy Państwowej na zjeździe posiadaczy ziemskich narodowości polskiej w pow. święciańskim; posiadał wówczas 706 dziesięcin ziemi [Wilenskije gubernskije wiadomości, 1907, dodatek do nr 98, s. 39 (Kontkowskij Jewgienij Bronisławowicz)].

W 1910 r. dołączył do rodu dwóch synów i córkę (patrz niżej); zatwierdzeni zostali przez Departament Heroldii 4. 11. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 11-12,13].

Następnie generał brygady Wojska Polskiego [PSB, t. XII, s. 307-308].

= Maria c. Władysława [Korwin-] Piotrowska, córka rzeczywistego radcy stanu Władysława [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 9], lekarza, i jego żony Michaliny, c. Wiktora, Piotrowskich [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 4v]; † Wilno, 1943 [inf. rodzinna].

17/9. Wiktor Jan Ludwik s. Bronisława Ludwika Kontkowski

* 9. 07. 1863, ochrzczony 28. 07. 1863 [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 37]; † Wilno, ... 1921.

Dołączony do rodu ojca przez deputację wywodową szlachecką wileńską 12. 12. 1870 r.; postanowienie to, zgodnie z prawem, zostało przejrane przez prokuratora gubernialnego wileńskiego 19. 12. 1870 i nie wymagało zatwierdzenia przez Departament Heroldii [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 37-38 (tekst dekretu); ibidem, op. 36, nr 11937, k. 11].

W 1895 r. tytułowany jest podporucznikiem wojsk rosyjskich (zapewne już dymisjowany), szlachcic pow. święciańskiego (w metryce córki) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 1 1935, k. 6].

Przez deputację wywodową szlachecką grodzieńską 14. 07. 1907, na podstawie dekretu wileńskiego 1870 r., zapisany został również do księgi genealogicznej szlacheckiej guberni grodzieńskiej i spisu szlachty pow. Kobryńskiego, o czym ta deputacja poinformowała Departament Heroldii [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 54].

Absolwent Szkoły Rolniczej w Puławach. Pracownik Banku Ziemskiego w Wilnie [inf. rodzinna].

W 1905 r. mieszkał w Wilnie we własnym domu przy ul. Pohulanka; wystawił pełnomocnictwo w sprawie o dołączenie dzieci do rodu (3. 07. 1905) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 7].

Na jego prośbę syn Wiktor i córka Zofia (patrz niżej) zostali dołączeni do jego rodu przez deputację wywodową szlachecką wileńską 28. 01. 1910 r. postanowienie to zostało zatwierdzone przez Departament Heroldii 3. 07. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 9-9v, 10].

= Wanda Izabela Pietkiewicz (w metrykach chrzestnych dzieci 1895-1897 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 5, 6]); (* ... 1870; † Mohylna, 04. 1939) córka Apolinarego Pietkiewicza z małżeństwa z Izabelą Kontkowską – patrz wyżej).

18/9. Maria c. Bronisława Ludwika Kontkowska

* Serenczany, 2. 02. 1880; metryka chrztu 22. 02. 1880 w kościele rzymskokatolickim komajskim; rodzice chrzestni: szlachetni Teodor Kontkowski i Konstancja Świętorzecka [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11937, k. 9-9v (metryka wydana 18. 03. 1891, potwierdzona przez konsystorz rzymskokatolicki wileński 4. 04. 1891); † Sopot, 5. 01. 1979 [inf. rodzinna].

Dołączona do rodu ojca razem z bratem Bronisławem przez deputację wywodową szlachecką wileńską 29. 01. 1893 r. i ponownie 29. 07. 1895; w tym drugim postanowieniu uwzględniono zastrzeżenia Departamentu Heroldii, dostarczając metrykę pogrzebową pierwszej żony ich ojca); postanowienie to zostało zatwierdzone przez Departament Heroldii 30. 11.

1895 (ukaz wysłany do deputacji wileńskiej 29. 02. 1896 nr 443) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11937, k. 10-11v, 12].

= (1901) ślub cywilny Wacław Mohl (Józefinów, 1870; † Sopot, 1955); mieli dzieci Wacława (*1903), Helenę (*1904), Zygmunta (*1908; †1929) i Zofię, istnieje ich potomstwo [inf. rodzinna].

19/9. Bronisław s. Bronisława Ludwika Kontkowski

*19. 05. 1882; metryka chrztu w kościele rzymskokatolickim komajskim 1. 01. 1883 (rodzice chrzestni: Wiktor Kontkowski i Elżbieta Dowgiałłówna) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 33v; ibidem, op. 36, nr 11937, k. 6v (metryka potwierdzona przez wileński konsystorz rzymskokatolicki)].

Dołączony do rodu ojca razem z siostrą Marią przez deputację wywodową szlachecką wileńską 29. 01. 1893 r. [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 390 (tekst dekretu)] i ponownie 29. 07. 1895; w tym drugim postanowieniu uwzględniono zastrzeżenia Departamentu Heroldii (postanowienie 30. 09. 1893, ukaz 12. 11. 1893) [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 41-42], dostarczając metrykę pogrzebową pierwszej żony jego ojca; postanowienie to zostało zatwierdzone przez Departament Heroldii 30. 11. 1895 (ukaz wysłany do deputacji wileńskiej 29. 02. 1896 nr 443) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11937, k. 10-11v, 12].

20/13. Ida c. Teodora Jana Antoniego Kontkowska

† po 1945 koło Wilna [inf. rodzinna].

21/13. Julia („Lula”) c. Teodora Jana Antoniego Kontkowska

† 1943 koło Wilna [inf. rodzinna].

= NN. Korewa († ok. 1929) [inf. rodzinna].

22/14. Michał s. Eustachego Konstantego Kontkowski

* po 1850; † Wilno ok. 1931\1932.

Administrował majątkiem Jachimowszczyzną należącym do księcia Drukckiego-Lubeckiego. Prowadził jakiś interesy z Żelichowskim w Nowonikołajewsku (obecnie Nowosybirsk) [inf. rodzinna].

= Longina Maria Wiśniewska, c. Dionizego (*5. 03. 1875; † Gdańsk, Oliwa, 21. 03. 1960) [inf. rodzinna].

VIII pokolenie

23/16. Bronisław Władysław s. Eugeniusza Karola Ludwika Kontkowski

* St. Petersburg (w części Moskiewskiej), 5/17. 01. 1887, metryka chrztu w kościele św. Stanisława w St. Petersburgu 15. 02. 1887 (rodzice chrzest-

ni: inżynier-generał-major Władysław Karłowicz z żoną rzeczywistego radcy stanu Michaliną c. Wiktora Piotrowską [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 4v – 5 (metryka potwierdzona przez konsystorz rzymskokatolicki mohylewski 23. 06. 1904)]; † Homel, Białoruś, ... 1919.

Wymieniony w stanie służby ojca [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 9]. Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 4. 05. 1910; zatwierdzony przez Departament Heroldii Senatu 4. 05. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 1, 1936, k. 11-12, 13].

Wg informacji rodzinnej, doktor medycyny, przebywał w Królewcu; miał córkę nieślubną z pewną szlachcianką niemiecką.

24/16. Eugeniusz s. Eugeniusza Karola Ludwika Kontkowskiego

* Kronsztad, 11./23. 11. 1888, metryka chrztu w wojskowym kościele rzymskokatolickim w Kronsztadzie 26. 12. 1888 (rodzice chrzestni: rzeczywisty radca stanu doktor Władysław Piotrowski z Marią Kontkowską, małżonką inżyniera wojskowego Bronisława Kontkowskiego) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 4-4v (metryka potwierdzona przez konsystorz rzymskokatolicki wileński 23. 02. 1906)].

Wymieniony w stanie służby ojca [k. 9]. W lutym 1910 r. junkier Mikołajowskiej Wojskowej Szkoły Inżynieryjnej [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 6].

Dołączony do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 4. 05. 1910; zatwierdzony przez Departament Heroldii Senatu 4. 05. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936. 11-12,13].

Według informacji rodzinnej, major Wojska Polskiego, wykładowca na Politechnice Gdańskiej.

= (Wilno, 14. 04. 1912) Zofia Wiktoria Kontkowska (1893-1971), jego kuzynka (patrz niżej, nr 28) [inf. rodzinna].

25/16. Maria c. Eugeniusza Karola Ludwika Kontkowska

* Oranienbaum, 18./30. 04. 1895, metryka chrztu w wojskowym kościele rzymskokatolickim w Kronsztadzie 26. 12. 1895 (rodzice chrzestni: Nikołaj Gułak-Artiemowski, adiutant W. Ks. następcy tronu W. Ks. Giorgija, z panną Antoniną Piotrowską) [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, k. 4 (metryka potwierdzona przez konsystorz rzymskokatolicki wileński 23. 02. 1906)]; † Petersburg, 17. 12. 1912 [inf. rodzinna].

Wymieniona w stanie służby ojca [k. 9]. Dołączona do rodu ojca przez deputację szlachecką wileńską 4. 05. 1910; zatwierdzona przez Departament Heroldii Senatu 4. 05. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11936, 11-12, 13].

26/17. Zofia c. Wiktora Jana Ludwika Kontkowska

* Serenczany, 5. 06. 1895, metryka chrztu 5. 08. 1895 w kościele komajskim (rodzice chrzestni – dziedzice inżynier Eugeniusz Kontkowski („Kotkowski”) i Maria Kontkowska [sic!]; Bronisław Edward Kontkowski [sic!] „z żoną Marią Bronisławą Kontkowską panną” [sic!] [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 6 (metryka potwierdzona przez wileński konsystorz rzymskokatolicki 5. 01. 1906)]; † Warszawa, 26. 12. 1957 [inf. rodzinna].

Na prośbę ojca razem z bratem została dołączona do jego rodu przez deputację wywodową szlachecką wileńską 28. 01. 1910 r.; postanowienie to zostało zatwierdzone przez Departament Heroldii 3. 07. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 9-9v, 10].

= 1. (Szwajcaria, 1911) Bronisław Kątkowski (Kontkowski) (*1882; †1939) [inf. rodzinna].

= 2. Wilno, Ostra Brama, 1918/1919) Wiktor Brzostowski († Moskwa, 1940) [inf. rodzinna].

= 3. (1923) Jan Włodarski (*1891; † Warszawa, 9. 01. 1934) [inf. rodzinna].

= 4. (Wilno, wrzesień 1929) Czesław Kadenacy (* 1896 Wilno; † Warszawa, 15. 10. 1943) [inf. rodzinna].

27/17. Wiktor s. Wiktora Jana Ludwika Kontkowski

* Mohylno, 18. 05. 1897, metryka chrztu 12. 07. 1897 w kościele iwanowskim (rodzice chrzestni – Adolf Falkowski, ziemianin, z Leontyną Falkowską [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 5 (metryka potwierdzona przez wileński konsystorz rzymskokatolicki 2. 08. 1906)]; † Kraków, 18. 04. 1962 [inf. rodzinna].

Na prośbę ojca razem z siostrą został dołączony do jego rodu przez deputację wywodową szlachecką wileńską 28. 01. 1910 r.; postanowienie to zostało zatwierdzone przez Departament Heroldii 3. 07. 1910 [RGIA, f. 1343, op. 36, nr 11935, k. 9-9v, 10].

Kapitan Wojska Polskiego, saper [inf. rodzinna].

= (ślub w Warszawie, 25. 02. 1930) księżniczka Emilia Połubińska (* Wilno, 1. 05. 1902; † Kraków, 19. 09. 1984) [inf. rodzinna].

28/22. Zofia Wiktoria c. Michała Kontkowska

* Serenczany, 18. 03. 1893; † Sopot, 14. 04. 1971 [inf. rodzinna].

= (Wilno, 14. 04. 1912) Eugeniusz Kontkowski, jej kuzyn (1888-1974) (patrz wyżej, nr 24) [inf. rodzinna].

29/22. Tadeusz s. Michała Kontkowski

* Kijów, 14. 10. 1894; † Lębork, 23. 10. 1960 [inf. rodzinna].

- = 1. Felicja Światopełk-Mirska (rozwód 1926) [inf. rodzinna].
- = 2. (ślub Wilno, 14. 04. 1934) Helena Brynk córka kontradmirała Zygmunta Brynka (* 1895; † Oliwa, 1971) [inf. rodzinna].

30/22. Stefan Witold s. Michała Kontkowski
 * po 1894; † ok. 1919-1920.
 Artylerzysta, kapral w V Syberyjskiej Dywizji u Kołczaka [inf. rodzinna].

IX pokolenie

31/24. Janina (Niuka) c. Eugeniusza Kontkowska
 * Wilno, 1913; † Serenczany, 30. 08. 1928 [inf. rodzinna]. Uczennica,
 poetka [inf. rodzinna].

32/24. Zbigniew Bronisław s. Eugeniusza Kontkowski
 Wilno, 18. 07. 1922 [inf. rodzinna].
 Ukończył gimnazjum SJ w Wilnie. Technik budowlany. Oficer Wojska
 Polskiego [inf. rodzinna].
 = (ślub 10. 04. 1950) Urszula Markowska (* Lidzbark, 12. 10. 1928)
 [inf. rodzinna].

33/27. Maria Józefa c. Wiktora Kontkowski
 * Wilno, 19. 03. 1937 [inf. rodzinna].
 Lekarz psychiatra [inf. rodzinna].
 = (ślub 17. 09. 1965) Antoni Gillert († 1974). Mają dwoje dzieci, Jerze-
 go Jana (* 27. 01. 1967) i Monikę (* 6. 12. 1972) [inf. rodzinna].

34/27. Ryszard s. Wiktora Kontkowski
 * Lida, ... 06. 1936; † Wilno 1936 [inf. rodzinna].

35/27. Jerzy Lech s. Wiktora Kontkowski
 * Wilno, 13. 03. 1939 [inf. rodzinna].
 Ksiądz jezuita. Mieszka w Krakowie [inf. rodzinna].

36/28. Teresa c. Tadeusza Kontkowska
 * ... 1921 [inf. rodzinna].
 Technik ogrodnik [inf. rodzinna].
 = (Wrocław) Władysław Lenczewski [inf. rodzinna].

X pokolenie

37/32. Ryszard s. Zbigniewa Bronisława Kontkowski

* Worcester, 22. 12. 1950 [inf. rodzinna].

= Pamela Joan Spencer [inf. rodzinna].

ZGODNE Z AKTAMI

Dr Stanisław W. DUMIN

Moskwa, 14. 03. 2005

B.

KĄTKOWSKI (KONTKOWSKI) HERBU OSTOJA GENEALOGIA

Nazwisko *Kątkowski* pochodzi od nazwy miejscowości *Kątki*. Nazwisko otrzymujemy przez obcięcie litery *i* oraz przez dodanie końcówki *-owski*. [Zob. K. Rymut, *Słownik nazwisk polskich historyczno etymologiczny*, Kraków 1999, t. 1].

W Polsce mamy dwie miejscowości o nazwie *Kątki*: 1) *Kątki* albo *Kąty* wieś nad rzeką Łydynia w powiecie ciechanowskim, 100 km na północ od Warszawy; 2) *Kątki* (niemieckie *Kantken* albo *Kontken*) w powiecie sztumskim w województwie gdańskim.

Nazwisko *Kątkowski* pod zaborami rosyjskim i pruskim zaczęto pisać jako *Kontkowski*, ponieważ w języku rosyjskim i niemieckim nie ma litery *q*, a brzmieniowo zastępują ją dwie litery *on*.

Kątkowscy, którzy się przenieśli do Wielkiej Brytanii, zaczęli się pisać *Katkowscy*, ponieważ w języku angielskim nie ma litery *q*, więc pozostali przy literze *a*.

Nazwisko *Kątkowski* pojawia się w XVII w. w Koronie:

- **Stanisław**, pisarz grodzki [urzędnik starościński] sieradzki **1627 r.** za Zygmunta III Wazy [A. Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1907, t. 11, s. 108];
- **Feliks** [Szczęsny] podpisał elekcję Władysława IV Wazy w **1632 r.** z województwem ruskim.

Województwo ruskie należało do Korony i obejmowało: 1) Ziemię Chełmską; 2) Ziemię Halicką i Lwowską; 3) Ziemię Przemyską i Sanocką [K. Niesiecki SJ, *Herbarz polski*, wydanie J. Bobrowicz, Lipsk 1840, t. 5 s. 55];

– **Franciszek** z wojew. ruskim podpisał elekcję w **1697 r.** Augusta II Mocnego [A. Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1907, t. 11, s. 108 i S. Uruski, *Rodzina*, 1910, t. 7 s. 191].

Pod koniec XVII w. za panowania Augusta II Mocnego Kątkowscy przenoszą się na Litwę:

– **Szymon**, stolnik lidzki **1698 r.** Stolnik to był honorowy urząd ziemski (powiatowy). [S. Uruski, *Rodzina*, 1909, t. 6, s. 280; A. Boniecki, *Herbarz polski*, 1906, t. 9, s. 378].

Kontkowscy wywiedli się ze szlachectwa z herbem Ostoja w deputacji wywodowej szlacheckiej guberni wileńskiej 9. 07. 1819 i następnie 15. 10. 1834. Ten drugi wywód zatwierdzony przez Heroldię Senatu 17. 12. 1834 był podstawą do zapisania rodziny Kontkowskich do części 6. księgi genealogicznej guberni wileńskiej [RGIA, f. 1343, op. 23, nr 6271, k. 44-55].

Dr Stanisław Witold Dumin, prezes Rosyjskiego Stowarzyszenia Heraldyczno-Genologicznego w Moskwie, na moje zamówienie ze stycznia 2005 r. opracował genealogię Kątkowskich [Kontkowskich] herbu Ostoja na podstawie odpisów akt deputacji wywodowej szlacheckiej guberni wileńskiej, które znajdują się w Archiwum Historii Rosji w Sankt Petersburgu.

Streszczenie genealogii Kontkowskich herbu Ostoja na podstawie dekretu deputacji wileńskiej 1834 przytaczają:

- Adam Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1906, t. IX, s. 378, 1907, t. XI, s. 108;
- Seweryn Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1909, t. VI, s. 280, 1910, t. VII, s. 191.

W XIX w. gniazdem rodu Kątkowskich był powiat święciański w guberni wileńskiej. Święciany [*Svencionys*] to miasto na wschodniej Litwie, w pobliżu granicy z Białorusią. Powiat święciański w XIX w. należał do guberni wileńskiej, a w dwudziestoleciu międzywojennym do województwa wileńskiego. Następnie został podzielony i jego jedna połowa znajduje się na Litwie, a druga połowa na Białorusi.

Według tradycji rodzinnej w powstaniu 1863 r. zginął Michał Zygmunt Piotr Kątkowski.

Janina Jakubianiec-Czarkowska w książce *Powstanie 1863 roku w powiecie święciańskim*, Święciany 1934, s. 114, wymienia jedynie Teodora Jana Antoniego Kątkowskiego jako biorącego udział w powstaniu.

Na podstawie analizy 15 tomowego *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego* [skrót: SGKP] z lat 1880-1902 udało się ustalić 11 majątków Kąt-

kowskich [Kontkowskich], w tym 7 majątków było na terenie powiatu święciańskiego, a 4 majątki poza powiatem święciańskim.

Tabela 1.

Majątki Kątkowskich [Kontkowskich] w powiecie święciańskim

1. SIENISZKI, gmina i parafia Daugieliszki [SGKP 1889, t. 10, s. 561]
Własność Macieja Kazimierza, urodził się Michał 1805, urodził się Bronisław Ludwik 1834. Obecnie Litwa.
2. MUŁA, 72 wiorsty od Święcian [SGKP 1885, t. 5, s. 804].
Własność Michała od ok. 1852. Zmarł Michał 1880. Obecnie Białoruś.
3. SERENCZANY, gmina i parafia Komaje [SGKP 1890, t. 11, s. 748].
Nabył je Ludwik Ksawery Antoni w 1840. Teodor bierze udział w powstaniu 1863, urodziła się Maria 1880, urodziła się Zofia Wiktoria 1893, urodziła się Zofia 1895. Zmarła Maria z Brzozowskich 1925, zabiła się Janina 1928. Obecnie Białoruś.
4. ŚWIRDUNIE, gmina i parafia Łyntupy [SGKP 1890, t. 11, s. 714].
W 1865 własność Kątkowskich [Edward]. Obecnie Białoruś.
5. CIELAKI, gmina Wojstom [SGKP 1900, t. 15a, s. 338].
W 1865 własność Kątkowskich. Obecnie Białoruś.
6. REDUTA, gmina Łyntupy [SGKP 1888, t. 9, s. 588].
Własność Kątkowskich 1864 r. Obecnie Białoruś.
7. SUBOCZE, gmina i parafia Komaje [SGKP 1890, t. 11, s. 522].
Własność Kątkowskiej 1865 r. Obecnie Białoruś.

Tabela 2.

Majątki Kątkowskich [Kontkowskich] poza powiatem święciańskim

1. SILISZKI, powiat wilkomirski, gmina Wirbaliszki nad Ławaną [SGKP 1889, t. 10, s. 660].
Wg Marii z Kontkowskich Mohlowej tu urodził się Bronisław Ludwik 1834. Inna wersja Sieniszki. Obecnie Litwa.
2. SAKISZKI, powiat wileński, gmina Niemenczyn [SGKP 1889, t. 10, s. 211].
Wiktor Jan Ludwik (1863-1921) w 1915 r. ofiarował dla Towarzystwa Dobroczynności jako fundusz na letnie kolonie dla 3 chłopców [relacja Anna Kontkowska]. Obecnie Litwa.
3. ANDRYJASZKI, powiat miński, gmina Iwieniec, parafia Raków [SGKP 1900, t. 15a, s. 28].

Własność Kątkowskich. Obecnie Białoruś.

4. MOHYLNA lub MOGILNA, powiat kobryński, gmina Janów [SGKP 1902, t. 15b, s. 346, 1885, t. 6, s. 58].

Dobra Kątkowskich po Kurzenieckich. Urodził się Wiktor 1897, zmarła Wanda z Pietkiewiczów 1939. Obecnie Białoruś.

MOHYLNA, MOHILNO (pol.); MOGILNO (ros.); MOHILNA (białorus.); MOGILNA (ydisz).

Inżynier budownictwa morskiego, kapitan Bronisław Ludwik Kontkowski (1834-1912) ożenił się z córką swego szefa inżyniera, generała majora Karola von Tesche, Idą Henriettą von Tesche (1841-1868). Ta w posagu otrzymała majątek Mohylna. Bronisław Ludwik K. swój majątek Serenczany przekazał synowi inżynierowi generałowi Eugeniuszowi Karolowi Ludwikowi K. (1860-1943), zaś Mohylnę synowi podporucznikowi Wiktorowi Janowi Ludwikowi K. (1863-1921). Tenże ostatni Mohylnę podzielił pomiędzy córkę Zofię Kontkowską (hr. Brzostowską, Włodarską, Kadenacową) (1895-1957), a syna kapitana Wiktora Kontkowskiego (1897-1962). Tak więc Mohylna należała do Kątkowskich (Kontkowskich) od 1858 do 1939 (1945) r.

16 maja 1657 podczas powstania Chmielnickiego św. Andrzej Boboła dostał się we wsi Mohilnie w ręce kozaków. Zamęczono go w okrutny sposób na śmierć w rzeźni w Janowie Poleskim.

Dwór Mohylna, rys. Napoleona Ordy z 1863 r. Dwór spalony w 1915 r.

O. Bruno Wolnik SJ, kapelan armii niemieckiej, pisał do prowincjała o. Piotra Bapsta dnia 16 września 1915: „Oglądałem następnie ślicznie urządzone a stare gniazdo szlacheckie p. Kątkowskiego. Dom spalony, budynki z wyjątkiem gorzelnii stoją. Podziw mój wzbudziła przepiękna aleja z buków, lip i jaworów starych, pamiętających już co najmniej trzy pokolenia. Olbrzymi wzorowo utrzymany sad młodych drzew owocowych zwraca także szczególną uwagę zwiedzającego... Papiery i bibliotekę, co pozostała, spalono na osobnym miejscu, uratowałem od zniszczenia księgę rachunkową z r. 1834 i 1835, która moim zdaniem może mieć wartość historyczną”. [*Listy O. Wolnika TJ z miejsc uświęconych potem i krwią błog. Andrzeja Boboli TJ*, „Nasze Wiadomości” 1918, t. V, s. 86]. Obecnie księga rachunkowa z 1834/45 r. znajduje się w Archiwum TJ w Krakowie, Mały Rynek 8.

W 1938 r. Anna Kontkowska pojechała do Rzymu na kanonizację św. Andrzeja Boboli.

W 1991 r. Maria Włodarska-Hrynyk powołała Stowarzyszenie Krzewienia Kultu św. Andrzeja Boboli w porozumieniu z prowincjałem Florianem Pełką SJ i proboszczem parafii św. Andrzeja Boboli w Warszawie o. Mirosławem Paciuszkiewiczem. Została pierwszą prezeską i zorganizowała pielgrzymkę do miejsca męczeństwa św. Andrzeja Boboli – Janowa Poleskiego na Białorusi. Od tego czasu corocznie 15-16 maja odbywają się pielgrzymki z Warszawy do Janowa Poleskiego.

Mohylna, pałacyk neoklasycystyczny Wiktora Kontkowskiego zbudowany w latach 1934-1937. Zniszczony podczas II wojny światowej

Brześć nad Bugiem, pałacyk podmiejski

Majątek Mohylna w połowie XIX w. liczył 900 hektarów, zaś w 1939 r. już tylko 700 hektarów.

Obecnie 1/3 majątku Mohylna jest wcielona do Janowa Poleskiego w jego południowo-zachodnich granicach, a 2/3 Mohylnej rozciąga się na południowy zachód od Janowa.

Mohylna, pałacyk Wiktora Kontkowskiego widok od ogrodu

Podczas I wojny światowej w 1915 r. został spalony parterowy dwór modrzewiowy, kryty oczeretem. Zachował się rysunek dworu wykonany przez Napoleona Ordę w 1863 r.

W dwudziestoleciu międzywojennym w latach 1932-1933 Zofia Kadenacowa wystawiła piętrowy dwór neorenesansowy. Obecnie w prostokącie parku i dworu Kadenacowej, spalonego podczas II wojny światowej, przebiegają ulice: od północy Komarowa, od wschodu Marksa, od południa ul. Poliwko, a od zachodu Lenina. Ten teren zajmuje kompleks 14 budynków szpitalnych, w tym niektóre czteropiętrowe (poliklinika: chirurgia, neurologia, kardiologia, zakaźny, pogotowie).

Poniżej części parku Kadenacowej, bardziej na południe, znajdował się park wraz z dworem neoklasycystycznym Wiktora Kontkowskiego, wzorowanym na pałacyku podmiejskim w Brześciu nad Bugiem [zob. F. A. Ossendowski, *Polesie*, Poznań, brak roku, Wydawnictwo Polskie, s. 173]. Kontkowski wybudował piętrowy pałacyk w latach 1934-1937 w pobliżu modrzewiowego dworu spalonego podczas I wojny światowej. Prostokąt po parku i pałacyku Kontkowskiego, zniszczonego podczas II wojny światowej, obejmują ulice: od północy Poliwko, od wschodu Marksa, od południa tor kolejowy, od zachodu ul. Lenina. W tym prostokącie znajduje się kilkanaście budynków mieszkalnych parterowych, piętrowych i dwupiętrowych, warsztaty naprawy samochodów oraz magazyny i garaże.

Po dworze Kadenacowej i pałacyku Kontkowskiego pozostały jedynie fotografie i opis w książce Romana Aftanazego, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, Wrocław 1992, t. 2, s. 79-80.

W 1945 r. nastąpił exodus Kontkowskich z Litwy, gdzie przebywali od końca XVII w. Stracili dwory, kamienice, domki, majątki.

Kątkowscy [Kontkowscy] osiedlili się w Polsce w dwóch miastach: Gdańsku i Krakowie oraz w Wielkiej Brytanii. Kątkowscy z Gdańska już wymarli. Kontkowscy z Krakowa wymrą, przypuszczalnie do 2020 r.

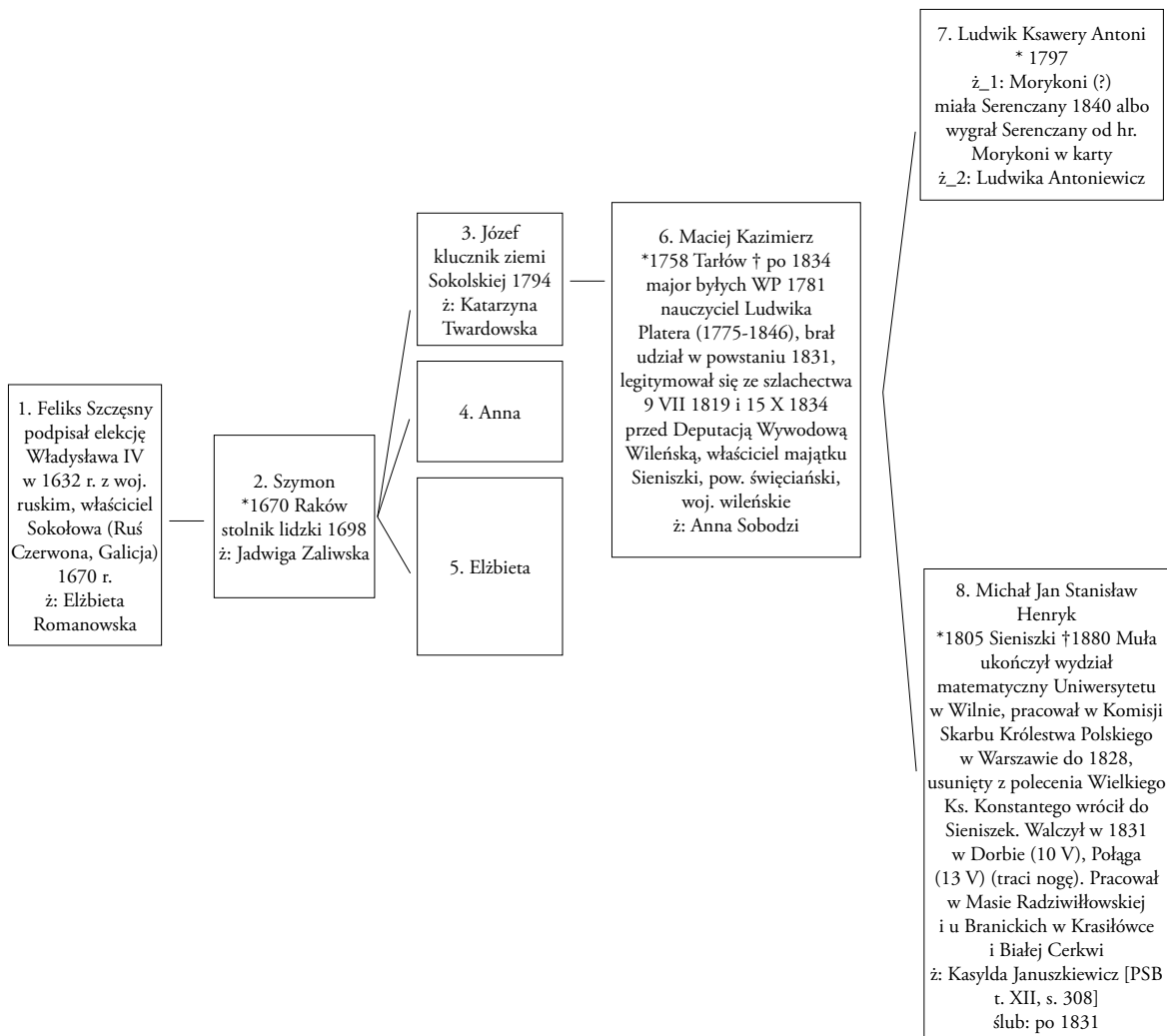
Pozostaje tylko gałąź Kątkowskich w Anglii.

Ród Kątkowskich [Kontkowskich] liczy 40 osób w 12 pokoleniach.

Pierwszym (1. Pokolenie) był Feliks (Szczęsny), który podpisał elekcje Władysława IV Wazy w 1632 r.

Czterdziestą (12. Pokolenie) jest Isabelle Katkowski * w 2007 r. w Wielkiej Brytanii.

Genealogia Kątkowskich (Kontkowskich) herbu Ostoja

9. Bronisław Ludwik
*1834 Sieniszki †1912 Serenczany
kapitan inż. budownictwa morskiego,
dymisja po 1863, osiada w Serenczanach
ż_1: Ida Henrietta von Tésche
*1841 Wyspy Alandzkie †1868
córka gen. majora Karola von Tésche,
majątek posagowy: Mohylna
ż_2: Maria Brzozowska
*1848 Kul (gub. Miński) †1925
Serenczany
ślub: 1876 Wilno

10. Mieczysław Michał
*1835

11. Michał Zygmunt Piotr
*1840 zginął w powstaniu 1863

12. Aleksander Juliusz
*1842

13. Teodor Jan Antoni
*1844
student, brał udział w powstaniu 1831
ż: siostra Idy von Tésche, córka gen.
Karola von Tésche

14. Eustachy Konstanty Michał
*1834, pijany utopił się na grobli
Białocerkiewskiej
ż. Grabowska c. Michała

15. Izabela
* po 1834
m: Apolinary Pietkiewicz
*1829 †1891 Muła
meteorolog, pracował w banku
w Szentemowszczyźnie i Banku
Ziemskim w Wilnie

16. Eugeniusz Karol Ludwik
*1860 Kronsztadt †1943 Warszawa
gen. WP [PSB t. XII, s. 307-308]
ż: Maria Antonina Trojan Korwin
Piotrowska
†1943 Wilno

17. Wiktor Jan Ludwik
*1863 †1921 Wilno
ukończył Szkołę Rolniczą
w Puławach, pracował w Banku
Ziemskim w Wilnie
ż: Wanda Pietkiewicz 1870-1939

18. Maria
*1880 Serenczany †1979 Sopot
m: Waław Mohl
*1870 Józefinów †1955 Sopot
ślub: 1901 Wilno

19. Bronisław (Bob)
*1882 Serenczany †1938 (39)
Warszawa
ż: Zofia Kontkowska
1895-1957
ślub: 1911 Szwajcaria

20. Ida
† po 1945 k. Wilna
uczyła niemieckiego (1922-1930)
w gimnazjum w Dziśnie (środkowa
Litwa)

21. Lula (Julia)
†1943 k. Wilna
m: Korewa
†1929

22. Michał
* po 1850 † ok. 1931-32 Wilno
administrował Jachimowszczyzną ks.
Drukckiego Lubeckiego. Miał interes
z Żelichowskim w Nowikolajewsku
ż: Longina Maria Wiśniewska,
c. Dionizego
*1875 †1960 Oliwa

15A. Wanda Pietkiewicz
*1870 Biała Cerkiew †1939
Mohylna (pochowana w Wilnie)
m: Wiktor J.L. Kontkowski
1863-1921

23. Bronisław Władysław
*1887 Petersburg †1919 Homel
dr medycyny - Królewiec
miał nieslubną córkę ze szlachianką niem.

24. Eugeniusz
*1888 Kronsztadt †1974 Sopot
major WP, lektor Politechnika (Gdańsk)
ż: Zofia Wiktoria Kątkowska
1893-1971
ślub: 1912 Wilno

25. Maria
*1895 Oranienbaum †1912 Petersburg

26. Zofia
*1895 Serenczany †1957 Warszawa
m_1: Bronisław Kątkowski
1882-1938 (39)
ślub: 1911 Szwajcaria
m_2: hr. Wiktor Brzostowski
†1940 Moskwa
ślub: 1918/19 Wilno
m_3: Jan Włodarski płk
*1891 †1934 Warszawa
m_4: Czesław Kadenacy
*1896 †1943 Warszawa
siostrzeniec Józefa Piłsudskiego,
dyrektor Banku Rolnego
ślub: 1929 Wilno

27. Wiktor
*1897 Mohylna †1962 Kraków
kapitan WP, saper
ż: ks. Emilia Połubińska
*1902 Wilno †1984 Kraków
ślub: 1930 Warszawa

28. Zofia Wiktoria
*1893 Serenczany †1971 Sopot
m: Eugeniusz Kątkowski 1888-1974
ślub: 1912 Wilno

29. Tadeusz
*1894 Kijów †1960 Lębork
ż_1: ks. Felicja Światopełk Mirska
rozwód 1926
ż_2: Helena Brynk c. kontradmirała
Zygmunta Brynka
*1895 †1971 Oliwa
ślub: 1934 Wilno

30. Stefan Witold
*1894 †1919-1920
artylerzysta, kapral w V Syberyjskiej Dywizji
u Kołczaka

31. Janina (Niuka)
*1913 Wilno †1928 Serenczany
(samobójstwo)
uczennica, poetka

32. Zbigniew Bronisław
*1922 Wilno †2007 Leeds
Gimnazjum i Liceum o.o. Jezuitów
w Wilnie
porucznik 2 Pol. Korpusu 8
Brytyjskiej Armii
technik budowlany
ż: Urszula Teresa Markowska
ślub 1950 Pulhell [Półn. Walia]

37. Richard Katkowski
*1951 Worcester
Grammar School Leeds SJ
programista
ż_1: Pamela Spencer,
ślub 1975 ? rozwód 1990
dz: Nicola i Andrew
ż_2: Julie Cook
ur.*1957, ślub: 1990 ? rozwód
2002
ż_3: Swetlana Romanovskaja
*1969 Wilno; ślub 2002,
rozwód 2006/7 ?

38. Nicola Katkowska
*1976 Leeds
m: Robert Kedge
ślub: 2000

39. Andrew Paul
Katkowski
*1978 Leeds
policjant
ż: Helen Roth Allison
*1979
ślub: 2006 Clifford

40. Isabelle
Katkowski
*2007

33. Maria J. Kontkowska
*1932 Wilno
lekarz psychiatra
m: Antoni Gillert [†1985]
rozwodnik
ślub c: 1965 Kraków
rozwód 1974 Kraków

34. Ryszard
*1936 Lida †1936 Wilno

35. Jerzy Lech
*1939 Wilno
ksiądz Towarzystwa Jezusowego
[jezuita], mgr filozofii, licencjat
teologii, dr historii sztuki

36. Teresa
*1921, c. ks. Świątopęk Mirskiej
technik ogrodnik
m: Władysław Lenczowski
oficer WP
ślub: Wrocław

**KONIEC RODOWODU KONTKOWSKICH
HERBU OSTOJA W POLSCE**

TABLICA nr 1

26 ZOFIA KONTKOWSKA

***1895 Serenczany – †26. 12. 1957 Warszawa**

mąż_1: Bronisław Kontkowski (1882-1938)

ślub 1911 Szwajcaria

mąż_2: hr. Wiktor Brzostowski (†1940 Moskwa)

ślub 1918/1919 Wilno, Ostra Brama

mąż_3: płk Jan Włodarski (1891 – †9. 01. 1934)

ślub 1923

mąż_4: Czesław Kadenacy (*1896 Wilno – †15. 10. 1943 Warszawa)

siostrzeniec Józefa Piłsudskiego, dyrektor Banku Rolnego

ślub: 1929 Wilno [kalwiński]

ANNA KONTKOWSKA

[faktycznie hr. BRZOSTOWSKA]

*28. 03. 1918 Wilno

†30. 08. 2008 Kraków

Główna Szkoła Handlowa

Warszawa

MARIA HENRYKA WŁODARSKA

*19. 01. 1924 Brześć nad Bugiem

†5. 02. 2005 Oliwa-Gdańsk

mgr teologii ATK Warszawa

mąż: Stanisław Hrynyk, wdowiec

(†1997)

ślub 1975

WANDA RUTYNA adoptowana

jako ELŻBIETA KONTKOWSKA

*20. 04. 1950 Kraków, Nowa Huta

mąż: Eugeniusz Nowak

ślub 09. 1972 Kraków

**KONIEC RODOWODU KONTKOWSKICH
HERBU OSTOJA W POLSCE**

TABLICA nr 2

27. WIKTOR KONTKOWSKI

***18. 05. 1897 Mohylna – †18. 04. 1962 Kraków**
właściciel majątku Mohylna na Polesiu, kapitan WP, saper
żona Emilia księżniczka Połubińska

***1. 05. 1902 Wilno – †19. 09. 1984 Kraków**
ślub 25. 02. 1930 Warszawa

**33. MARIA J.
KONTKOWSKA**
***19. 03. 1932 Wilno**
lekarz psychiatra
mąż Antoni Gillert
(†7. 02. 1985)
rozwodnik
ślub cywilny 7. 11. 1965
Kraków
rozwód 1974 Kraków

34. RYSZARD K.
***06. 1936 Lida**
†1936 Wilno

**35. JERZY LECH
KONTKOWSKI**
***13. 03. 1939 Wilno**
ksiądz Towarzystwa
Jezusowego [jezuita],
mgr filozofii, licencjat
teologii, dr historii
sztuki

JERZY JAN GILLERT
***27. 01. 1967 Kraków**
żona: Monika Płaczkiewicz
ślub cywilny 19. 07. 1986 Kraków
rozwód 2006
konkubina Ewa Tymcik od 1998

MONIKA GILLERT
***6. 12. 1972 Kraków**
mąż: Adam Michajłow (*1964),
rozwodnik
ślub 5. 09. 1998 Kraków

ALICJA GILLERT
***23. 08. 1986 Kraków**

LENA EMILIA MICHAJŁÓW
***31. 01. 2002 Kraków**

**RODOWÓD KATKOWSKICH
HERBU OSTOJA W WIELKIEJ BRYTANII**

TABLICA nr 3

32. ZBIGNIEW BRONISŁAW KATKOWSKI

*18. 07. 1922 Wilno – †19. 03. 2007 Leeds

Gimnazjum i Liceum o.o. Jezuitów w Wilnie
porucznik 2 Pol. Korpusu 8 Brytyjskiej Armii
technik budowlany

żona: Urszula Teresa Markowska

ślub 10. 04. 1950 Pulhell [Półn. Walia]

37. RICHARD KATKOWSKI

*22. 12. 1951 Worcester

Grammar School Leeds SJ

żona_1: Pamela Spencer, ślub 31. 10. 1975 ? rozwód 1990

dzieci: Nicola i Andrew

żona_2: Julie Cook, *3. 03. 1957, ślub 1990 ? rozwód 2002

żona_3: Swetlana Romanovskaja, *15. 04. 1969 Wilno; ślub 2002,
rozwód 2006/7 ?

38. NICOLA KATKOWSKI

*13. 07. 1976 Leeds

mąż Robert Kedge

ślub 14. 07. 2000

LUCY KEDGE

*8. 07. 2001

39. ANDREW PAUL KATKOWSKI

*18. 04. 1978 Leeds

policjant

żona: Helen Roth Allison *8. 05. 1979

ślub: 1. 09. 2006 Clifford

40. ISABELLE KATKOWSKI

*2007

Warszawa, ul. Krucza 10, mieszkanie Jadwigi Jamontowej, kuzynki matki.
Tu 25.02.1930 r. odbyło się wesele Wiktora Kontkowskiego i Emilii z ks. Połubińskich

V

GENEALOGIA MATKI

Księżniczka Emilia Połubińska, córka ks. Mieczysława Połubińskiego herbu Jastrzębiec i Salomei z Protassewiczów herbu Jastrzębiec

GENEALOGIA KSIĄŻĄT POŁUBIŃSKICH HERBU JASTRZĘBIEC

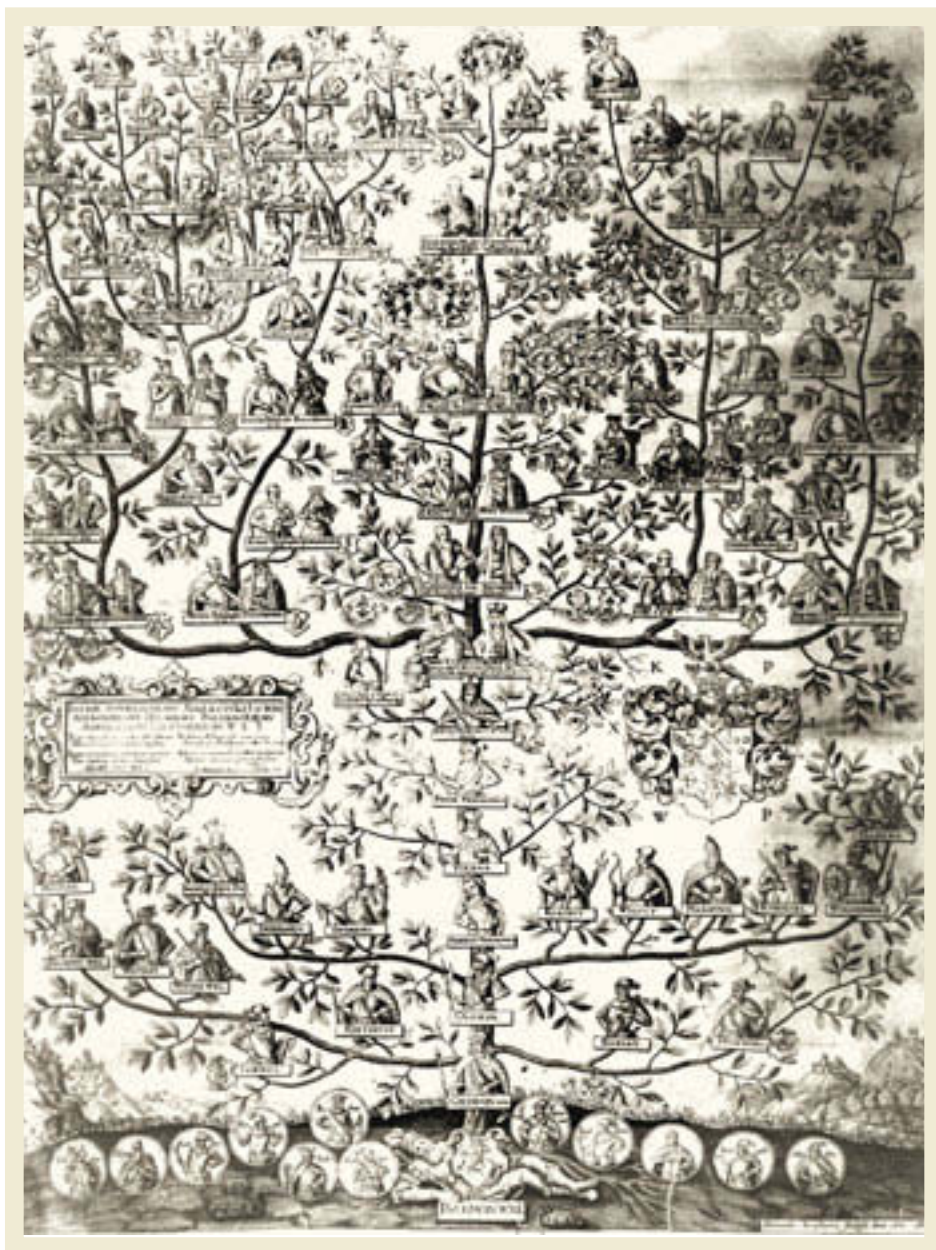
Połubenski później **Połubiński** ród książęcy [kniaziowski] pochodzenia litewskiego, który wziął swoje nazwisko od sióła Połubniki pod Lidą prawdopodobnie wcześniej zwanego Połubeńsk, albo od sióła Poliubicze [Połubica] w Brzeskiem, które zostało w 1503 roku nadane kniaziowi Wasylowi Andrejewiczowi Połubenskiemu, a które mogło być w posiadaniu jego przodków.

Rodowód kniaziów Połubińskich wyprowadza się od Fiodora Olgierdowicza, brata Władysława Jagiełły, z dynastii Giedyminowiczów.

W 1675 r. drzewo genealogiczne Połubińskich ułożył dominikanin Michał Wojniłłowicz, a rytował w tymże roku Aleksander Tarasowicz (ok. 1640-1727) w Hłusku.

Polski Słownik Biograficzny [Wrocław 1982 t. XXVII/2 s. 356-371] zamieścił 9 zyciorysów Połubińskich:

- 1) Aleksander Iwanowicz (†1607/8), kasztelan nowogródzki;
- 2) Aleksander Hilary (1626-1679), marszałek wielki W. Ks. Litewskiego. Był właścicielem pałacu w Wilnie oraz dworu w Warszawie przy ul. Miodowej. Fundował klasztor dla dominikanek w Wilnie (1679). Wileńskim jezuitom darował Surwiliszki w pow. oszmiańskim oraz folwark Wierzbuzki i Gurę w woj. wileńskim;
- 3) Aleksander Rajnold (†1687 ?), chorąży smoleński;
- 4) Dymitr Samuel (†1687), wojewoda nowogródzki;
- 5) Iwan Andrejewicz (†1556), marszałek hospodarski;
- 6) Jerzy Antoni z Łubna (1735-1801), ostatni sekretarz wielki litewski, sufragan trocki;
- 7) Konstanty (†1640), kasztelan mściśławski, potem wojewoda parnawski. W młodości studiował w kolegium jezuickim w Brunsberdze [Braniewo] oraz na Akademii Wileńskiej. Fundował w 1618 r. klasztor dominikanów z kościołem w Dereczynie;

Drzewo genealogiczne ks. Połubińskich, rytował Aleksander Tarasowicz w Hłusku w 1675 r. Biblioteka Narodowa w Warszawie (gabinet rycin)

- 8) Leon Kazimierz (†1726), poseł na sejm, ciwun twerski. Uczył się w kolegium jezuickim w Braniewie;
- 9) Wasyl Andrejewicz (†1551), marszałek hospodarski i starosta mściłowski. Miał dom w Wilnie. Główną jego rezydencją było Horodyszczce na Podlasiu, w którym postawił dwór obronny i fundował cerkiew.

Jeden z Połubińskich był jezuitą, a mianowicie Jerzy (1677-1733). Wstąpił do Towarzystwa Jezusowego w 1699 r. w Wilnie i później został profesorem retoryki w Łomży i Grodnie, a matematyki w Połocku [zob. L. Grzebień SJ, *Encyklopedia wiedzy o jezuitach...*, Kraków 1996, s. 528].

Genealogię książąt Połubińskich herbu Jastrzębiec od XVI do XVIII w. wydał Józef Wolff w książce *Kniaziowie Litewsko-Ruscy od XIV w.*, Warszawa 1895, reprint 1994, s. 698.

Genealogię Połubińskich w XIX w., gałąź piąta, opracował Władysław Połubiński (1908-1986).

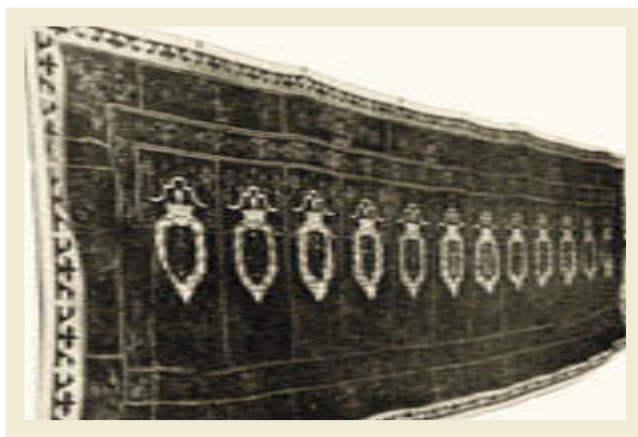
Genealogię Połubińskich w XX w., gałąź piąta, opracowali tenże Władysław i Emilia z Połubińskich Kontkowska.

Pod koniec XIX w. przypomniał nazwisko Połubińskich Henryk Sienkiewicz w powieści *Ogniem i mieczem* wydanej w 1884 r. [t. I, rozdz. XXVII], pisząc o husarii księcia Aleksandra Hilarego Połubińskiego.

Na początku XX w. Stefan Żeromski w *Wiernej rzece* (1912 r.) pisze o Janie, synu księcia Michała Połubińskiego, prezesa Izby Obrachunkowej w Warszawie.

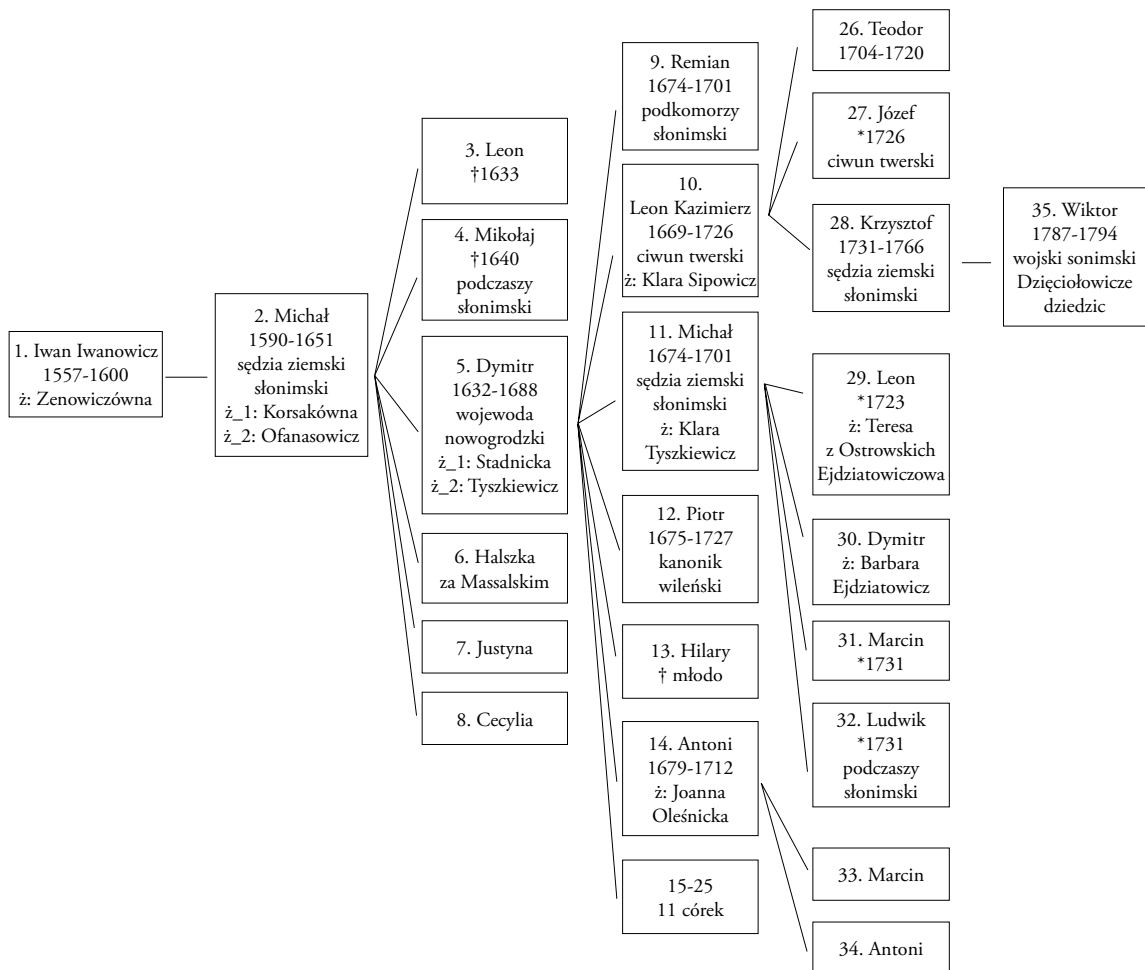
Ród Połubińskich stracił wielkie majątki i posiadłości na przełomie XVIII i XIX w.

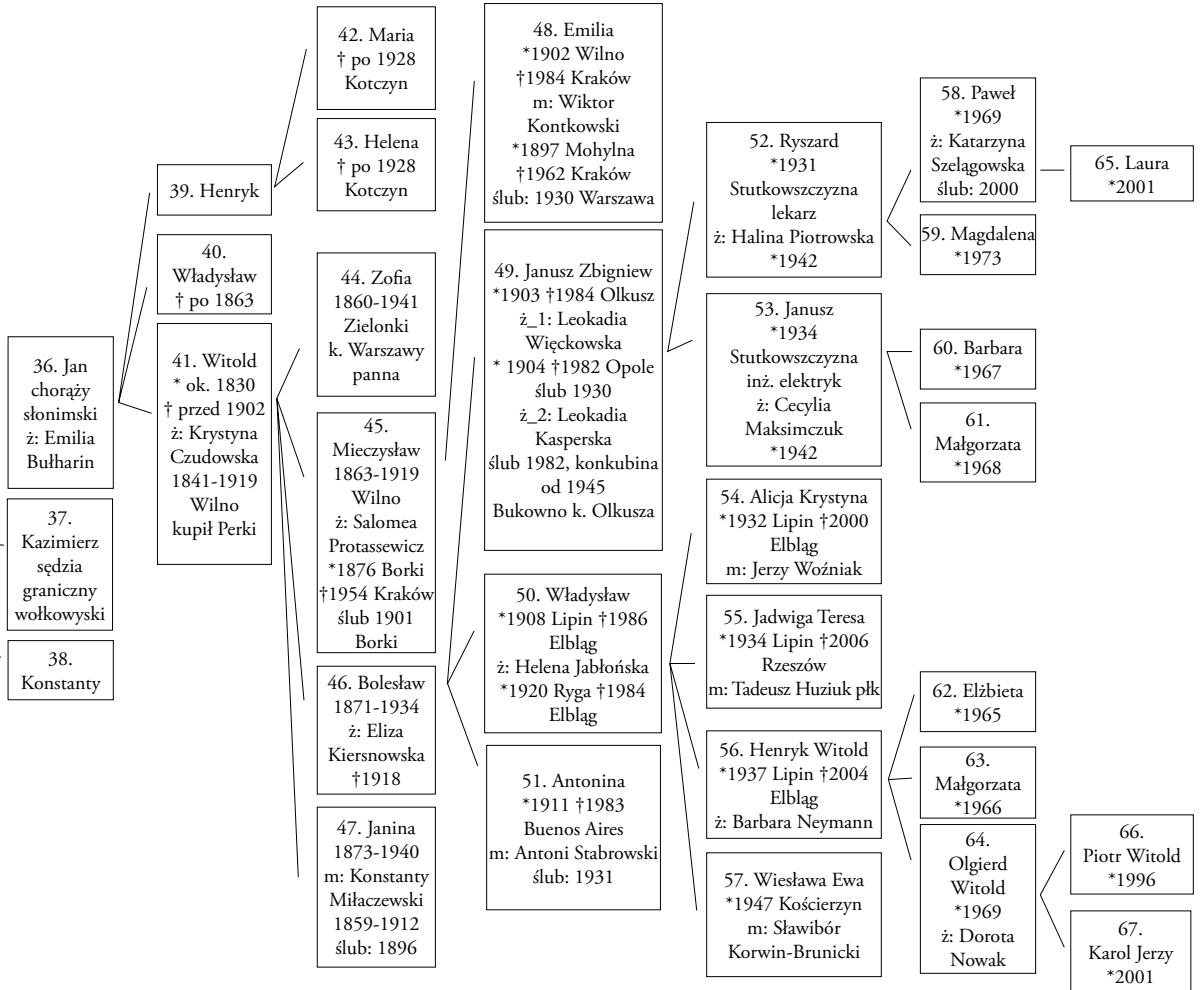
Zubożenie wpłynęło na utratę znaczenia i prestiżu. Ród jednak nie wymarł, lecz istnieje i posiada obecnie licznych przedstawicieli.

Kilim z herbami ks. Połubińskich, koniec XVIII w. (Moskwa, Muzeum Historyczne)

Genealogia Książąt Połubińskich herbu Jastrzębiec (gałąź piąta)

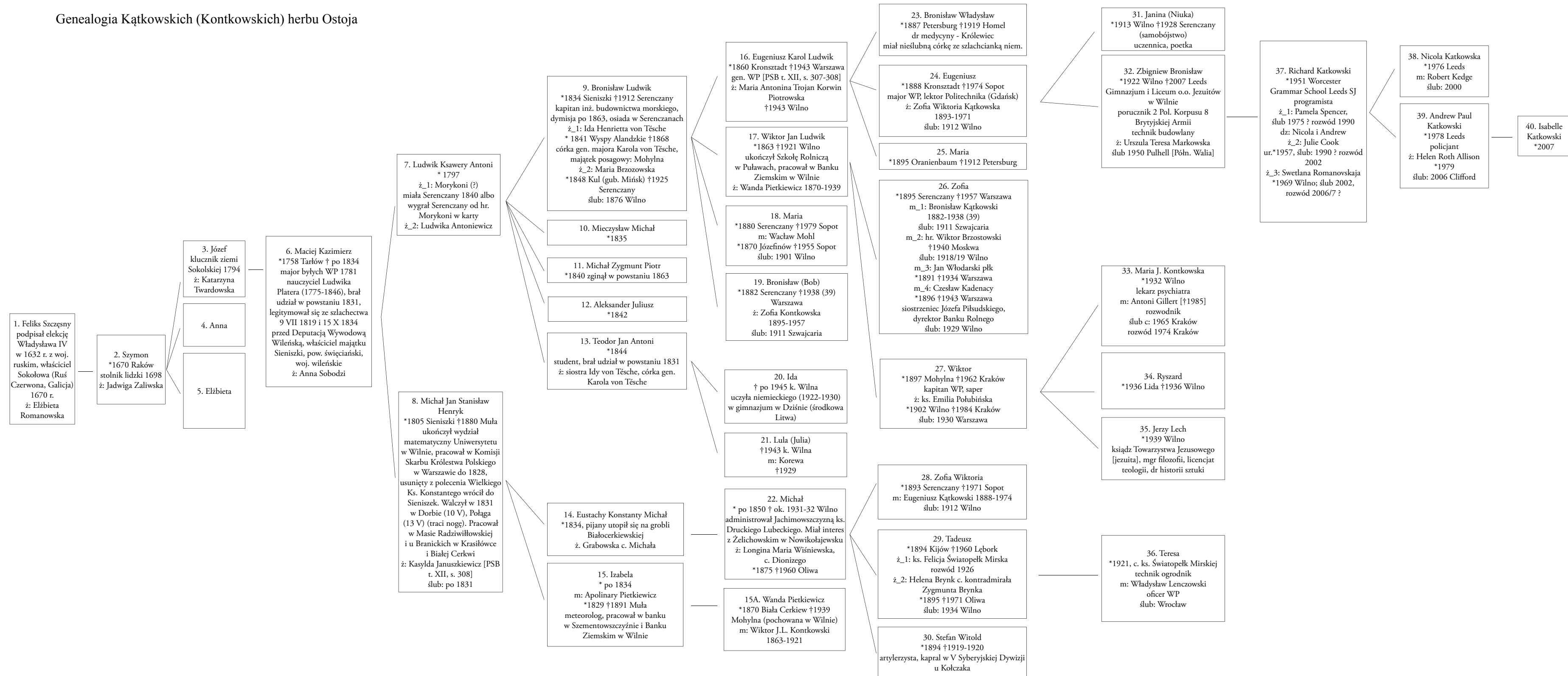

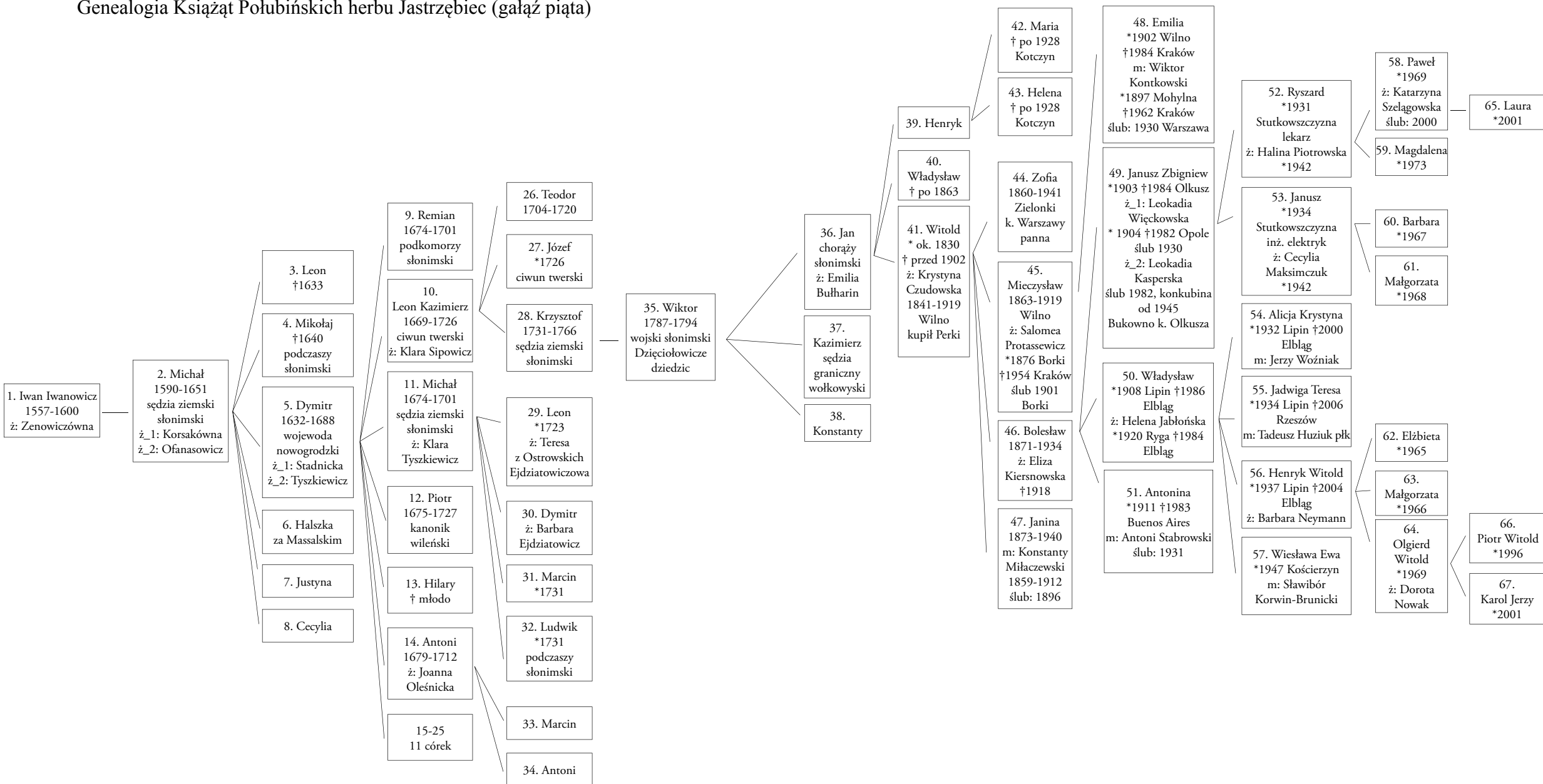
SPIS TREŚCI

Ludwik Grzebień SJ, <i>Wprowadzenie</i>	5
I. PAMIĘTNIK WILEŃSKI (1939-1945)	7
A – RAMY CZASOWE	9
B – LUŻNE WSPOMNIENIA	12
II. Z HISTORII RODZIN W WILNIE	
A – KSIĄŻĘTA POŁUBIŃSCY W WILNIE	43
OD XVI DO XX WIEKU	45
B – KONTKOWSCY W WILNIE (1819-1946)	49
III. WILNO 2005 – 60 LAT PÓŹNIEJ	55
ZWIEDZANIE	57
IV. GENEALOGIA OJCA	77
A – Stanisław W. Dumin, <i>Genealogia Kątkowskich (Kontkowskich)</i> <i>na podstawie archiwów</i>	79
B – Kątkowski (Kontkowski) herbu Ostoja. Genealogia	99
V. GENEALOGIA MATKI	113
Genealogia Książąt Połubińskich herbu Jastrzębiec	115

Genealogia Kątkowskich (Kontkowskich) herbu Ostoja

Genealogia Książąt Połubińskich herbu Jastrzębiec (gałąź piąta)

Ksiądz Jerzy Lech Kontkowski,
mgr filozofii, lic. teologii, dr historii sztuki, w czerwcu 2005 roku
pojechał do Wilna, skąd został wygnany w czerwcu 1945 roku.

Pobyt w rodzinnym mieście, po 60 latach, wywołał wspomnienia i wielkie
emocje, tak że w dwa miesiące później, w sierpniu 2005 roku, powstał
Pamiętnik wileński (1939–1945). Tragedia obywateli z II Rzeczypospolitej
dotknęła wszystkich Polaków z Kresów Wschodnich.

W *Korzeniach* w losie Autora ogniskuje się krzywda, która spotkała
miliony Polaków, głównie z terenów obecnej Litwy, Białorusi i Ukrainy. [...]

Autorowi udało się ustalić pierwszego znanego przedstawiciela rodu
Kątkowskich [Kontkowskich] – Feliksa [Szczęsnego], który podpisał
elekcję Władysława IV Wazy w 1632 roku. W tym porządku
chronologicznym Autor ma numer 35 i stanowi dziewiąte pokolenie. [...]

Ród Kontkowskich w Polsce dobiega końca. Autor jest jego ostatnim
przedstawicielem. Jedynie młoda gałązka rodziny
rozwija się nadal w Wielkiej Brytanii.

(z *Wprowadzenia*)

ISBN 978-83-88799-49-5

9 788388 799495 >